

T. C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336-1920

Yönetim ve yazı işleri için
Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat
Genel Müdürlüğüne
başvurulur

12 MART 1971
CUMA

Sayı : 13776

Anayasa Mahkemesi Kararı

Esas sayısı : 1967/41

Karar sayısı : 1969/57

Kararın günü : 23, 24 ve 25/10/1969

Davacı : Türkiye İşçi Partisi

Davanın konusu : 28/7/1967 günlü ve 933 sayılı Kalkınma Planının Uygulanması Esaslarına Dair Kanunun tümünün Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istenmiştir.

A) İptal isteminin gerekçeleri :

Bu gerekçeler usule ve esasa ilişkin olmak üzere ikiye ayrılmıştır ve özet olarak şunlardır :

a) Usule ilişkin gerekçe :

İptal istenilen kanuna ilişkin tasarı, Anayasa'nın 85. ve İçtüzüğün 22. maddelerine aykırı olarak sonradan kurulan Güven Partisine mensup milletvekillerinin ve Senato üyelerinin komisyonlara katılma oranı saptanıp bu partinin gücü oranında temsili sağlanmaksızın kurulmuş bulunan Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu komisyonlarında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

b) Esasa ilişkin gerekçeler :

1 — Dava konusu kanun, Hükümete kanun niteliğinde kararnameler çıkarmak ve ayrıca bu kararnameler yürürlükte kaldığı sürece bunlara aykırı hükümler taşıyan kanunları geçici olarak yürürlükten kaldırmak ve bunlardan başka Anayasa'nın 126. maddesine göre kanunla kesinleşen bütçedeki gider bölümlerinde kararnamelerle değişiklik yapabilmek yetkisini sağlamaktadır. Oysa Anayasa'nın 5. maddesi uyarınca yasa yapma yetkisi yalnızca Türkiye Büyük Millet Meclisindedir ve bu yetki, Meclisten başka hiçbir kuruluşa veya kişiye aktarılamaz, yürütme ise, Anayasa'nın 6. maddesi uyarınca, ancak yasaların çizdiği sınırlar içinde düzenleyici işlemler yapabilir. Böylelikle yürütmeye Anayasa'nın tanımadığı yetkiler tanımasıyla bu kanun Anayasa'nın 4. maddesindeki hiçbir kimse veya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı yollu ilkeye de aykırı bulunmaktadır.

2 — Yetki kanunu, kararnamelerle, Hükümete bazı konularda vergi bağışıklıkları tanımak yetkisini vererek Anayasa'nın 61. maddesindeki vergi, resim ve harçların ve benzeri yükümlerin ancak yasalarla konulabileceği kuralını da zedelemiş bulunmaktadır.

3 — Yasama yetkisinin idareye verilmiş bulunması, her türlü kayırmalara elverişli yollarla atanacak kimselerden kurulacak bir topluluğa eylemlilik olarak Anayasayı ve onun ilkelerini, yürürlükteki yasalarla kurulmuş olan düzeni, dilediği gibi değiştirme ve bir takım kişileri ve ortaklıkları kayırma olanağı sağladığı için eşitlik ilkesine de uygun düşmemektedir.

4 — Bu kanunda uzun çalışma yıllarından geçerek görgüleri, yetenekleri saptanıp daire başkan yardımcısı, daire başkanı, genel müdür yardımcısı, genel müdür, müsteşar yardımcısı ya da müsteşar olmuş Devlet görevlilerinin yerine özünde hiç görgüsü olmayan kişilerin istenilen yüksek ücret ve aylıklarla atanabilmeleri ve yargı denetiminin engellenmesi öngörülmektedir. Yasanın 7. maddesi ile konulan bu kural, Anayasa'nın 58. ve 114. maddelerine aykırıdır.

5 — Kanunun 2. maddesinin B bendinde iktisadî kesimlere göre vergi bağışıklıkları sağlamak, alınmış olan vergi ve resimleri istediklerine, istedikleri ölçüde geri vermek için kararnameler çıkarmak yetkisi, Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Korkunç kötüye kullanmalara ve kayırmalara elverişli olan bu kural, Anayasa'nın 2., 4., 6. ve 61. maddelerine kesinlikle aykırıdır.

6 — Yine 2. maddenin C bendi, özel kişilerin turistik tesisler kurup para kazanmaları için kararnama ile özel mülklerin kamulaştırılmasını öngörmektedir. Bu maddede Devlet parasıyla alt yapı işlerinin yapıldıktan sonra istenilen vade ve faizle bu yerlerin özel kişilere verilmesi yolu da açık tutulmuştur. Bireylerin yararı için kararnama ile mülkiyet hakkı sınırlandırılmaz. Bu kurallar Anayasa'nın 36., 38. ve 40. maddelerine aykırıdır.

7 — Sözü edilen 2. maddenin D ve E bendlerinde Bakanlar Kuruluna bir takım yasaları yürürlükten alkoymak, değiştirmek, yeni yasa koymak yetkisi tanınmaktadır ki Anayasa'ya aykırılık açıktır. Yine memurların kazanılmış haklarını çiğnemek ve idarenin bu eylemini yargı organının denetiminden kaçırmak olanağı tanınmıştır. Bundaki Anayasa'ya aykırılık da açıktır.

8 — 933 sayılı Kanunun yukarıda söz konusu edilen ilkeleri bakımından tümü Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine dahi aykırı bulunmaktadır.

B) İptali istenilen kanunun savunulması için ileri sürülen görüşler :

Bu görüşler, Yüksek Planlama Teşkilatı temsilcilerinin sözlü açıklamalarında ve sundukları yazıda bildirilmiştir. Açıklamalarda 933 sayılı Kanun kurallarının gerekçeleri ve bu kanunla benimsenen düzenleme biçiminin dayandığı zorunluklar ve özellikle benzer olaylarda şimdiye değin yasa koyucu tarafından benimsenen ilkeler belirtilerek ve 933 sayılı Kanunun uygulanma biçimine değin örnekler verilip bu konudaki kararnameler üzerinde durularak Anayasa'ya uygunluk görüşü desteklenmiştir.

Gerekçeler özet olarak şu ilkelere dayanmaktadır :

1 — Anayasa'nın 129. maddesinin 2 nci fıkrasında öngörülen konular için tek yasa yapmak zorunluğu yoktur. Türk yasa koyucusu bu konuları ayrı ayrı yasalar yaparak düzenleme yoluna gitmiştir. Nitekim ilk önce 30 Eylül 1960 günlü ve 91 sayılı Kanunla Devlet Planlama Kurulu

luşu, bu kuruluşun işleyişi, planın hazırlanması kuralları düzenlenmiştir. Planın meclislerce görüşülmesi ve bütünlüğünün korunması konuları için dahi 77 sayılı, 16 Ekim 1962 günlü Kanun kabul edilmiştir. Şimdi de birinci plan döneminde karşılaşılan aksaklıklar ve zorluklar da gözönünde tutularak dava konusu 933 sayılı Kanun yapılmıştır.

2 — Birinci Beş Yıllık Plan göstermiştir ki, Türkiye yalnızca kamu kesimi çalışmalarıyla kalkınamaz. Bunun sonucu olarak İkinci Beş Yıllık Plan, yatırımların % 47,5 unun özel kesimce, % 52,5 unun kamu kesimince yapılmasını öngörmüştür. Anayasa düzeni özel kesim için zorlayıcı kurallar konulmasına engeldir. Oysa Anayasa'nın öngördüğü planlama, özel kesimi de kapsamına alacak genel nitelikte bir planlamadır. Demek ki, özel kesim ancak özendirici tedbirlerle plan amaçlarına uygun bir yola sokulabilir. Plan uygulamasında bu çok önemli bir konudur.

3 — İkinci Beş Yıllık Planın ana ereklere; % 7 kalkınma hızının sağlanması, iktisadî alanda dış kaynaklara olan bağılılığın en aşağı bir orana indirilmesidir. Planın bu ereklere varmak üzere benimsediği yollar ise sanayileşme, tarımı çağdaş duruma getirme (Başka deyimle tarımı hava koşulları etkisinden olabildiğince kurtarmak üzere, tarım işlerinde yeni araçlarla birlikte çağdaş bilgilerin uygulanmasını sağlama), bölgeler arasındaki sosyal ve iktisadî ayrımları olabildiğince kısa sürede en aza indirme ve sonunda kaldırma, döviz gelirlerini artırmadır. Döviz gelirlerini artırma ise, ihracatın artırılması, döviz sağlayıcı hizmetlerin, turizmin geliştirilmesi ve yabancı sermaye çekme gibi yollara başvurmayı zorunlu kılar. Planın ereklere varılması için benimsediği yollardan sonuncusu ise, şehirleşmenin desteklenmesidir.

4 — Yatırımlar ve özellikle uzun sürede kazanç sağlayacak yatırımlar için fonlar, özel paralar ayrılarak desteklemeğe başvurma zorunludur. Çünkü bu türlü yatırımlara genellikle istek gösterilmez ve bankalardan bu türlü yatırımlar için ödünç para alınmaz. Fon uygulamaları iktisadî düzeni ise, çok eskidir. Bir takım yasalara dayanan veya herhangi bir yasaya dayanmayan birçok fonlar uygulanagelmıştır. 933 sayılı Kanundaki geliştirme ve özendirme fonları ile gerekli yatırım kaynağı sağlanmıştır ve eskiden beri kurulmuş bulunan fonlara ilişkin dağıntık uygulamalar derlenip toplanmıştır. Bu paralar, ödünç olarak verilecektir, bağımlılaşma asla söz konusu değildir. Bunların yatırımcılara verilmesi, hep nesnel kuralara bağlanmış ve böylece herhangi bir takdire, eşitliği bozacak işleme yer bırakılmamıştır. Fondaki ödeneklerin Devletçe aracı bankalara geçirilmesi, Maliye Bakanlığı ile bu bankalar arasında yapılan sözleşmeye göre olur. Fonlardan genellikle özel kesim yatırımlarının plana uygun yapılmasını sağlamak üzere yararlanılmaktadır; ancak kamu kesiminin yararlanmasına da engel yoktur. Şu da belirtilmelidir ki ödünç paraların, alanlarca verilmiş ereğine uygun biçimde harcanmasını sağlamak üzere çok etkin bir denetleme düzeni kurulmuştur ve böylece, bundan önceki bir çok uygulamalarda görülen kötüye kullanmalara olanak bırakılmamıştır.

5 — 933 sayılı Kanun, karma teşebbüs adı altında 440 sayılı Kanunun öngördüğü iştiraklere bir düzen getirmiştir yoksa yeni bir kural koymuş değildir. Bu yeni düzen, özel hukuka bağlı karma teşebbüslerin plan ve programlar gereğince çalışmasını sağlama düzenidir, oysa 440 sayılı Kanunda böyle bir düzen yoktur. Nitekim 1968 programında, iştirakleri bu konuda bağlayıcı kurallar konulmuştur.

6 — Yatırım indirimi, yeni bir konu değildir. Eskiden düzenlenmiş bulunan bu konuda 933 sayılı Kanunla, plan ve programların uygulanmasını sağlayacak tedbir getirilmiştir. Birçok vergi yasalarında olduğu gibi burada da en yüksek sınır yasaca belirlenmiştir. Vergi, yasa kuralıyla konulduğuna göre Anayasa'nın 61. maddesi ile herhangi bir çelişme düşünülemez. Burada indirimin yüksek sınırı, kanunda gösterilmiştir, buna göre uygulamayı, yürütme yapabilir.

7 — Dış dünya ile olan ilişkilerde, yatırımların benzerlerine uygun maliyette bulunması zorunludur. Bu da maliyeti yükseltecek etkenlerin olabildiğince etkisiz bırakılmasını gerekli kılar. İşte gümrük bağımsızlıklarına ilişkin kurallar, bunun için konulmuştur. Programlara yapılan gönderme ile de vergi bağımsızlıklarını, iktisadî gereklere uydurma ve bunların ancak iktisadî gerekler süresince uygulanmasını sağlama olanağı elde edilmiştir. Burada dahi vergi koyma söz konusu olmadığından, Anayasa'nın 61. maddesine değgin bir yön yoktur.

8 — Sanayi bölgelerinin ve turistik bölgelerin yurt içinde gelişmiş güzel kurulmalarını önlemek, alt-yapı tesislerinin maliyeti arttırmasına engel olmak için bu türlü tesisleri kurma yetkisi sağlanmıştır. Bunları kurmak için başvurulmuş kamulaştırmalarda da kamu yararı açıktır.

9 — Ruhsat işlemlerinde kolaylıkla işbirliği sağlamak ve aylarca süren bu işlemlerin doğurduğu bıkınlığı ve gecikmeleri engellemek istenmiş ve kurallar bu sınırlar içinde konulmuştur; yoksa Hükümetin ruhsat işlemlerine ilişkin yasaları değiştirme yetkisi yoktur.

10 — İhracatın artırılması; alışılmış ihraç mallarımıza yeni pazarlar bulunmasına, ya da alışılmış mallar dışındaki mallarımızın yabancı ülkelerde sürümünün sağlanmasına, başka deyimle birtakım mallarımıza ihraç malı niteliğinin kazandırılmasına bağlıdır. Bu alanlarda çalışacak iş adamlarına ödünç para vermek çok yararlıdır, böylece becerikli ve girişken olup da elinde sermayesi bulunmayan işadamlarının yetenekleri değerlendirilmiş bulunur.

11 — İthal mallarının yerini tutacak mallar, döviz geliri sağlayan işler ve yurt içinde turistlerce yapılacak harcamalar konusundaki kurallar dışarıya döviz akmasını önleme, ya da döviz elde edilmesini sağlama gereğine dayanmaktadır. Bu kuralların Bakanlar Kurulu kararlarıyla belli edilmesi de yine uygulamadaki esneklik bakımından zorunludur. Bütün bu düzenlemelerde kanun, düzenlenecek alanı ve düzenlemenin sınırlarını gösterdiğinden dolayı Bakanlar Kurulunun geri kalan yönleri düzenlemesinde hukuka aykırılık artık düşünülemez.

12 — Yabancı sermayenin Türkiye'ye girme işlerinin gerektirdiği danışma işlemlerinin planla en çok ilgili kuruluş bulunan Devlet Planlama Teşkilâtınca görülmesi, yerinde ve o işin gereklerine daha elverişlidir.

13 — Düzenli bir şehirleşmenin gerçekleşmesi için mahallî idarelerin güçleri dışında kalan konularda Devletin onlara yardım etmesi zorunludur. Yapılacak yardımın ereği ve biçimi, 933 sayılı Kanunda gösterilmiştir.

14 — İhraç mallarının niteliklerini ve standartlara uygunluklarını denetim işleri içinden, özel uzmanlık bilgisini gerekli kılan ve süreklilik göstermeyenlerin görülmesinde sözleşmeyle adam çalıştırılması gereklidir ve hukuk alanımızda bu gibi çalışmalar, olağandır. Bundan başka, planın hızlı ve doğru olarak uygulanmasının sağlanması için Maliye, Ticaret Müsteşarlıkları gibi sorumlu yerlere atanacak kişilerin, özel yetenekli kişilerden bulunması, zorunludur. Bu zorunluk dolayısıyla meslekte eskilik ve kazanılmış aylık kurallarından vazgeçilmesi uygun görülmüştür. Yasalarımızda eskiden beri benzer durumlar için, bu türlü kurallar konulagelmıştır ve konulmaktadır (3656 sayılı Kanun, Mad. 6, 13; 3659 sayılı Kanun Mad. 3; 657 sayılı ve 14/7/1965 günlü Devlet Memurları Kanunu, Mad. 59). Planın uygulanması için gerekli ve geçici nitelikte bulunan işler ve projelerde sözleşmeyle adam çalıştırılması, 440 ve 657 sayılı yasalardaki gibi, olağandır. Bunlar nitelikçe aynı durum yaratan işlerdir, belli süre içinde görülür ve biterler; bu yüzden, bunlar için kadro konulması yerinde olamaz.

15 — 933 sayılı Yasa ile öngörülen kararnamelerin düzenleme alanları ve Bakanlar Kuruluna tanınan yetkilerin sınırları, bu Yasada açıkça bildirilmiştir. Bu Yasanın ereği, yurdumuzun Anayasa'nın buyruğu gereğince gerçekleştirilecek olan kalkınma davasının gecikmelere, sürütmelere, takılmalara yol açmadan gerçekleştirilebilmesini ve birden bire ortaya çıkabilecek yeni durumlarda etkili tedbirlerin hemen alınabilmesini sağlamaktır. Bu Yasa bu amaçlarla ve iyi isteklerle ortaya konulmuştur. Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununda belirtilen düzenleme alanları ve hükümete tanınan yetkiler, 933 sayılı Yasada belirtilen düzenleme alanları ve tanınan yetkilerin sınırlarına göre çok daha belirsizdir. Anayasa Mahkemesi, hukuk ve iktisat alanlarındaki gerekleri gözönünde tutarak, Türk Parasının Kıymetini Koruma Yasasının Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiş olduğuna göre, 933 sayılı Yasanın aykırı olmadığına öncelikle karar verebilir kanundayız.

C) Dayanılan Anayasa hükümleri :

Madde 2 — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 4 — Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir.

Millet, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkilisi kullanamaz.

Madde 5 — Yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.

Madde 6 — Yürütme görevi, kanunlar, çerçevesinde, Cumhurbaşkanını ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir.

Madde 12 — Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 36 — Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

Madde 38 — Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Çiftçinin topraklandırılması, ormanlarının devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz hadine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten çiftçinin hakkaniyetli ölçüler içerisinde geçinebilmesi için zarurî olan ve kanunla gösterilen kısmının ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli herhalde peşin ödenir.

Madde 40 — Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri, ancak kamu yararı amacıyla sınırlayabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütmesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

Madde 41 — İktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir.

İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak, Devletin ödevidir.

Madde 58 — Her Türk, kamu hizmetlerine girmek hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

Madde 61 — Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi, resim ve harçlar ve benzeri mali yükümler, ancak kanunla konulur.

Madde 64 — Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, Devletin bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına, genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerindedir.

Madde 65 — Türkiye Büyük Millet Meclisi ve meclisler, çalışmalarını, kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütürler.

İçtüzük hükümleri, siyasî parti gruplarının, meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasî parti grupları, en az on üyeden meydana gelir.

Meclisler, kendi kolluk işlerini başkanları eliyle düzenler ve yürütürler.

Madde 105 — Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve Hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.

Her bakan, kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden ayrıca sorumludur.

Bakanlar, dokunulmazlık ve yasaklamalar bakımından Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleriyle aynı durumdadır.

Madde 106 — Bakanlıklar, kanunun koyduğu esaslara göre kurulur.

Açık olan bakanlıklarla izinli veya özürlü olan bir bakana, diğer bir bakan geçici olarak vekillik eder. Ancak, bir bakan birden fazlasına vekillik edemez.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla Yüce Divana verilen bir bakan, bakanlıktan düşer.

Herhangi bir sebeple boşalan bakanlığa en geç on beş gün içinde atanma yapılır.

Madde 107 — Bakanlar Kurulu, kanunun uygulanmasını göstermek veya kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olma-

mak şartıyla ve Danıştay'ın incelenmesinden geçirilerek, tüzükler çıkarabilir.

Tüzükler, Cumhurbaşkanınca imzalanır ve kanunlar gibi yayımlanır.

Madde 112 — İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür. ve kanunla düzenlenir.

Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak kurulur.

Madde 113 — Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler. Yönetmelikler, Resmî Gazete ile yayımlanır.

Madde 114 — İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.

İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak davalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

Madde 116 — Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.

Mahalli idarelerin seçimleri, kanunun gösterdiği zamanlarda ve 55. maddede yazılı esaslara göre yapılır.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim, ancak yargı yolu ile olur.

Mahalli idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri, kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

Madde 117 — Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar eliyle görülür.

Memurların nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Madde 126 — Devletin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir.

Genel ve katma bütçelerin nasıl yapılacağı ve uygulanacağı kanunla gösterilir. Bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Madde 127 — Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.

Sayıştay'ın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümleri ve diğer özlük işleri, başkan ve üyelerin teminatı kanunla düzenlenir.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesi kanunla düzenlenir.

Madde 128 — Kesin hesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları mali yılın sonundan başlayarak en geç bir yıl sonra, Bakanlar Kurulunca, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap kanunu tasarılarının verilmesinden başlayarak en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Madde 129 — İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanır. Kalkınma bu plana göre gerçekleştirilir.

Devlet Planlama Teşkilâtının kuruluş ve görevleri, planın hazırlanmasında yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek esaslar ve planın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak tedbirler özel kanunla düzenlenir.

Ç) İptali istenen 933 sayılı ve 28/7/1967 günlü Kanun hükümleri :

Madde 1 — A) Kalkınma Planı finansman hedeflerine uygun olarak geliştirilmesi öngörülen iktisadî faaliyet sektörlerine planın bölgearası dengeli kalkınma ilkesi de gözönünde tutularak, genel ve katma bütçelerden ödünç verme şeklinde transferler yapmak amacı ile fonlar tesis edilebilir.

Bu fonların ve dış kaynaklardan aynı amaçla yapılacak tahsislerin kullanılış esasları ve şartları yıllık programlarda gösterilir.

Maliye Bakanlığı bütçesinde her yıl «gelişme ve teşvik fonları» isimli bir bölüm açılır. Fonlar bu bölümün maddelerinde gösterilir.

Bu transferler, Bakanlar Kurulu kararnamesiyle tespit edilecek milli bankalar kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların birlikleri, istihlal ve satış (ezcümle ihracat) kooperatifleri ile bunların birlikleri aracılığı ile yapılır.

B) Planın uygulanmasına ilişkin yıllık programlarda, sermaye ve idare hakimiyeti mahdud sayıda özel kişilere ait olmamak kaydı ile Devlet ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri sermayesinin iştiraki ile kurulması öngörülen karma teşebbüslerin sermayelerindeki Devlet hisseleri için gerekli ödenekler, Genel Bütçe Kanununun Maliye Bakanlığı kısmında açılacak bir bölümün maddelerinde gösterilir.

Bu karma teşebbüslerin nitelikleri, yukarıdaki fıkradan faydalanma şartları ve bunlar üzerindeki Devlet denetiminin nasıl yapılacağı yıllık programlarda gösterilir.

Madde 2 — Kalkınma planı ve yıllık programlara uygun olarak yatırımların teşvik ve tanzimi maksadıyla :

A) 6 Ocak 1961 tarihli ve 193 sayılı Gelir vergisi Kanununa 28 Şubat 1963 tarihli ve 202 sayılı Kanunla eklenen 3. maddenin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Yatırım indiriminin nispeti yukarıdaki fıkraya göre indirimden istifade edecek yatırım miktarının azami % 80' dir. Bölgelere ve iktisadi faaliyet sektörlerine göre uygulanacak nispetler bu haddi aşmamak üzere yıllık programlarda belirtilir.

B) Yatırım mallarında ve ham maddelerde gümrük vergi ve resimleri ile ithalden alınan diğer vergi ve resimler toplamında iktisadi faaliyet sektörlerine göre kısmi veya tam muafliklar ihdası veya bu vergiler ve resimler toplamının kısmen veya tamamen ladesi konuları, Bakanlar Kurulu kararnameleri ile düzenlenir.

C) Sanayi bölgeleri ve turistik bölgeler tesis ve tanzimi ve bu maksatla, gerektiğinde arazi istismlâki, Bakanlar Kurulu kararnameleri ile yapılır.

Bu bölgelerde icabında kanalizasyon, elektrik, su ve yol gibi alt yapı tesisleri yapıldıktan sonra gayrimenkul, buralarda plan ve program hedeflerine uygun olarak tesis kuracaklara tayin edilecek vade ve faiz nispetlerinde ilgili bakanlıklarca devredilir. Bu fıkranın uygulanmasındaki esaslar Bakanlar Kurulu kararnamesi ile düzenlenir.

D) Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, iş kanunları, mahalli idareler kanunları ile diğer mevzuatta her türlü yatırımlara, (ezcümle sanayi kuruluş ve işletmesine) ait ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak ve yetkili mercileri bir arada çalıştırmak için Bakanlar Kurulu gerekli tedbirleri, icabında kararnameler çıkararak alır.

E) Bakanlar Kurulu standart ve kalite kontrolü konularında tatbikatı geliştirici tedbirler almaya yetkilidir. Bu kontrollerin hizmetin icaplarına göre sıhhatli ve süratli bir tarzda yapılabilmesini sağlamak amacıyla, mesai saatleri dışında ve ek mesai ücreti ödenmek şartıyla veya mukaveleli personel çalıştırmak hususunda kararname çıkarmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Madde 3 — Kalkınma Planı ve programlarını uygun olarak ihracatın teşvik ve döviz gelirlerinin artırılması maksadıyla :

A) İhracatı teşvik edilecek maddeleri ihraç edenlerin tanıtma, pazar araştırması ve ilk yerleşme faaliyetlerine yardımcı olmak amacıyla; ihracatçılara, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların birlikleri veya ihracatçı birlikleri veyahut istihlal ve satış (ezcümle ihracat) kooperatifleri ve bunların birlikleri eliyle birinci maddenin (A) bendinin ikinci ve üçüncü fıkraları uyarınca tesis edilecek bir fondan ödünç verilebilir. Bu fonun kullanılmasında ve ödünç verme işlemlerinde uygulanacak esas, şart ve usuller, ödünç alanın ödünç verme mukavelesindeki hükümlere uymasını sağlayacak tedbirler ve denetleme yolları ile bu fondan hangi ihraç mallarının yararlanacağı, Bakanlar Kurulu kararnamesi ile tespit edilir.

Yukarıdaki fıkra hükümleri, yurt dışında iş alacak Türk müteşebbüslerin tanıtma ve ilk yerleşme faaliyetlerine yardımcı olunması amacıyla de uygulanabilir. Ancak, bu konu Bakanlar Kurulu kararnamesi ile düzenlenirken, bu müteşebbüslerin dış memleketlerde aldıkları işlerin şümülü ve yurda getirecekleri döviz miktarı dikkate alınır.

B) 27 Haziran 1963 tarihli ve 261 sayılı Kanunun birinci maddesi ile ihraç malları hakkında Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler aşağıdaki hallerde de kullanılabilir :

1. İthal ihtiyacını ikame edecek ve Bakanlar Kurulu kararnamesi ile tespit edilecek mallar hakkında;

2. Döviz geliri sağlayan ve Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile tespit edilecek hizmetler hakkında;

3. Yurt içinde yabancı turistlerce yapılacak harcamalar hakkında.

C) İhracatın Kalkınma Planı ve yıllık programlar dairesinde geliştirilmesi ve düzenlenmesi için gerekli tedbirler Bakanlar Kurulu kararnameleri ile alınır.

Madde 4 — 6 Ocak 1961 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa 28 Şubat 1963 tarihli ve 202 sayılı Kanunla eklenen 2. ve 3. maddeler; 2 Mayıs 1949 tarihli ve 5383 sayılı Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkında 25 Mayıs 1964 tarihli ve 474 sayılı Kanunun 2., 3. ve 5. maddeleri; 5 Temmuz 1963 tarihli ve 261 sayılı Kanunun 1. maddesiyle işbu Kanunun 2. maddesinin «A» ve «B» bendleri ile 3. maddesinin «B» bendinin «1» numaralı fıkrası gereğince öngörülen teşvik tedbirleri ve diğer kanunlarda öngörülen teşvik tedbirlerini uygulamak ve bu amaçla gerekli belgeleri müteşebbüslere vermekle görevli olmak üzere, Başbakanlığa bağlı bir «Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teşvik Bürosu» kurulmuştur.

Bu büroda, ilgili bakanlıklardan yeteri kadar personel, kadroları ile çalıştırılır ve geçici süreli görevler için mukaveleli uzman istihdam edilebilir.

Madde 5 — Kalkınma Planı ve yıllık programlara göre şehirleşmenin gelişmesini düzenlemek amacı ile mahalli idarelere yardım yapılması için Genel Bütçe Kanununda açılacak bir bölümdeki ödenek ile dış kaynaklardan yapılacak tahsislerin kullanılması Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle olur.

Bakanlar Kurulu yukarıdaki fıkranın uygulanmasında, hızlı sanayileşme ortamı olan ve bunun yükünü taşıyan mahalli idarelerin elektrik, su, yol, kanalizasyon gibi alt - yapı tesislerinin planlanmasını ve yapılmasını sağlamaya; gerektiğinde müstakbel gelişme sahaları için arsa istismlâk etmek üzere kararname çıkarmaya yetkilidir.

Bu arsaların mahalli idarelere devrine dair esaslar ve usuller Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle tespit edilir.

Çeşitli hükümler

Madde 6 — 18 Ocak 1954 tarihli ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun 8. maddesinin (a) bendi ile kurulmuş olan komite kaldırılmıştır. Kanunun bu komiteye vermiş olduğu görevleri Devlet Planlama Merkez Teşkilâtı ifa eder.

Aynı Kanunun 8. maddesinin (b) bendinde zikredilen itiraz mercii Yüksek Planlama Kuruludur.

Madde 7 — Kalkınma Planının uygulanmasında özel ihtisas ve kabiliyet gerektiren Maliye, Ticaret, Sanayi, Ulaştırma, Bayındırlık ve Tarım Bakanlıkları müsteşar, müsteşar muavini, daire başkanı, daire başkan muavini, genel müdür ve genel müdür muavini görevlerine, meslek kıdemli ve müktesep maaş derecesi hakkında aranılan şartlar dikkate alınmaksızın atanmalar yapılabilir. Bu atanmada, görevliye tayin edildiği kadronun maaşı müktesep hak teşkil etmeksizin ödenir.

Bu atanmalarla ilgili esaslar, Devlet Personel Dairesinin mütalâası alınarak Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle tespit edilir.

Madde 8 — Kalkınma Planının uygulanması ile ilgili olarak geçici süreli önemli işlerin ve projelerin yürütülmesinde mukaveleli personel istihdamı esasları, Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle düzenlenir.

Bu kanunun 2. maddesinin (E) bendinin ve 4. maddesinin uygulanmasıyla ilgili olarak geçici görevlerde mukaveleli personel istihdam edilebilir. 30 Eylül 1960 tarihli ve 91 sayılı Kanunun 19. maddesi bu şekilde istihdam edilecekler hakkında da uygulanır.

Madde 9 — Bu kanunun 2. maddesinin «C» bendi ve 5. maddesi gereğince yapılan kamulaştırmalarda 8 Eylül 1956 tarihli ve 6830 sayılı İstismlâk Kanununun 23. maddesi hükmü uygulanmaz.

Madde 10 — Kalkınma Planı ve yıllık programlar gereğince yapılacak yatırımların müşavirlik, mühendislik, mimarlık ve benzeri proje ve kontrolluik hizmetlerinin yapılması, 10 Haziran 1934 tarihli ve 2490 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir.

Bu hizmetlerin görülmesine ait esaslar Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle düzenlenir.

Madde 11 — 5 Temmuz 1963 tarihli ve 261 sayılı Kanunun 2. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 12 — 10 Haziran 1930 tarihli ve 1705 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir :

Ek madde — Orman Genel Müdürlüğünün kendi istihsal ettiği mal ve maddeleri ihraç edebilmesi için ihracat ruhsatnamesi aranmaz.

Madde 13 — Bu kanunda söz konusu kararnamelemlerin ve 5 Temmuz 1963 tarihli ve 261 sayılı Kanunun 1. maddesinde yazılı kararnamelemlerin çıkarılmasından önce Yüksek Planlama Kurulunun mütalâası alınır.

Madde 14 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 15 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

D) İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi İktizüğünün 15. maddesi uyarınca yapılan ve Başkan İbrahim Senil, Başkan Vekili Lütfi Ömerbaş, Üye İhsan Keçecioglu, Salim Başol, Feyzullah Uslu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoglu, Sait Koçak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 16/11/1967 günlü ilk inceleme toplantısında; olayda ilk önce Türkiye İşçi Partisinin iptal davası açması için karar vermeğe yetkili organının belli edilmesi gerekmiş ve yapılan görüşmeler sonunda sözü edilen Parti Tüzüğünün 17. maddesi uyarınca Merkez Yönetim Kurulunun Partinin en yüksek merkez organı olduğu ve bu nedenle de davanın yetkili organın kararına dayanılarak açılmış bulunduğu kabulü gerektiği, Başkan İbrahim Senil, Üye Celâlettin Kuralmen, Sait Koçak, Muhittin Taylan, Halit Zarbun, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün Parti Tüzüğünün 14. ve 15. maddeleri gereğince adı geçen Partinin en yüksek merkez organının Genel Yönetim Kurulu olduğu ve bu kurul kararına dayanmaksızın açılmış olan davanın yetki yönünden reddi gerektiği yolundaki karşı oylarıyla ve oy çokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra, dosyada eksiklik olmadığından işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

Başkan Vekili Lütfi Ömerbaş, Üye İhsan Keçecioglu, Salim Başol, Feyzullah Uslu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoglu, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 19/9/1968 günlü toplantıda dava ile ilgili Devlet Planlama Teşkilâtının bağlı bulunduğu Başbakanlığa sözlü açıklamaları dinlenmek üzere tebliğat yapılmasına Avni Givda'nın karşı oyu ile ve oy çokluğu ile, davacının sözlü açıklama için çağrılmasının şimdilik gerekli olmadığına Avni Givda, Muhittin Taylan, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın karşı oylarıyla ve oy çokluğu ile karar verilmiş ve 8/10/1968 de Devlet Planlama Teşkilâtı temsilcileri dinlenmiştir.

E — Esasın incelenmesi :

Devlet Planlama Teşkilâtı temsilcilerinin sözlü açıklamaları dinlendikten sonra dava dilekçesi, hazırlanan rapor, davaya temel tutulan Anayasa hükümleri ve bunlara ilişkin hazırlık çalışmalarını gösteren belgeler ve dava konusu kanunla ilgili hazırlık çalışmalarını belgeleri incelendi, gereği görüşülüp düşünüldü :

Konunun incelenmesinde Anayasa Mahkemesi, davacının ileri sürdüğü iptal nedenleri ile bağlı olmadığından kendiliğinden tartışılmasını gerekli göreceği nedenleri de tartışıp karar vermek yetkisine, gerek Anayasa ilkeleri, gerekse 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrası gereğince sahip bulunduğu, davacının ileri sürmediği nedenler dahi tartışılmış ve karar, gerek davacının öne sürdüğü Anayasaya aykırılık nedenlerinin gerekse mahkemenin kendiliğinden ele aldığı konuların sırasına göre ve ilk önce usule ve daha sonra da esasa ilişkin nedenler incelenmek yoluyla verilmiştir.

I — Usule ilişkin gerekçeler :

1 — Meclis ve Senato Komisyonlarının Güven Partisinin kuruluşu üzerine yeniden kurulmaksızın inceleme yapmış olmaları sorunu :

Anayasa'da kimi durumlarda kurulması öngörülen karma komisyonlar dışında kanun tasarı ve tekliflerinin önce komisyonlarda, sonra Meclisler genel kurulunda incelenmesi yükümlünü koyan bir kural yoktur. Anayasa'nın birkaç maddesinde (Madde 91 ve 92), Meclislerin ilgili komisyonlarından söz edilmekte ise de bu kurallar, bütün kanun tasarı ve tekliflerinin komisyonlardan geçirilmesi yükümlünü öngören birer kural niteliğinde olmadıkları gibi genellikle Yasama Meclislerinde var oldukları bilinen komisyonlardan o maddelerde öngörülen durumlarla sınırlı olmak üzere ne biçimde yararlanılacağını belirtmekten öteye bir anlam taşımamaktadırlar. Komisyon çalışmalarının genel kurullar adına inceleme yapıp düşünce bildirmekten başka bir ereği bulunmadığı, Meclislerin tasarı ve teklifler üzerinde egemen oldukları ve kendi iradelerine göre sınırsız bir serbestlik içinde işi karara bağladıkları bilinen

bir gerçek olup bir tasarı veya teklifin ilgili komisyonunda incelenmiş bulunup bulunmamasının Meclis iradesinin gereği gibi belirmesine engellik edeceği dahi düşünülemez.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Anayasa'nın kurulmasını buyurduğu komisyonlar dışında kalan komisyonlar, birer İktizük düzenlemesidir. Millet Meclisinde yürürlükte bulunan İktizüğün 36. maddesiyle Cumhuriyet Senatosu İktizüğünün 36. maddesinde belirtildiği gibi, o maddelerde anılan durumlarda komisyon çalışmalarından vazgeçilebilmesi ve işin doğrudan doğruya meclislerin genel kurullarında görüşülerek sonuçlandırılabilmesi dahi, sözü edilen komisyonların çalışmalarının yasama çalışmalarında temel bir etken olmadığı göstermektedir. Zira komisyon çalışmaları Anayasa uyarınca gerekli görülse idi, herhangi bir zorunluk yüzünden dahi bu yoldan vazgeçilmesi olanağı bulunmazdı. Bu sonuca göre meclislerce kabul edilen kanunların geçerliliği bakımından konulmuş bir koşul bulunmayan komisyon çalışmalarında ve komisyonların kuruluşlarında düşülen yanlışlıklar ya da işlenen usulsüzlükler, kanunların Anayasa'ya aykırı sayılmaları için yeter bir neden değildir ve Güven Partisinin kuruluşu üzerine komisyonların yeniden kuruluşuna gidilip parti gruplarının komisyonlarda güçleri oranında etkili olmaları sağlanmaksızın işlem yapılmış olmasına dayanan iptal istemi reddolunmalıdır.

Fazlı Öztan, Avni Givda, Şahap Arıç, Recai Seçkin ve Ahmet Akar bu görüşe katılmamışlardır.

2 — Millet Meclisi Başkanlık Divanının Anayasa'ya uygun biçimde kurulmaması sorunu :

İptal davasına konu olan 933 sayılı Kanunun Millet Meclisinde görüşülüp kabul edildiği sırada görevli Başkanlık Divanına Türkiye İşçi Partisi grubundan üye alınmamış olduğu görülmektedir. Bu Divan, Anayasa Mahkemesince 27/2/1968 günlü, esas 1967/6, karar 1968/9 sayılı kararla iptal edilen 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü Meclis kararları uyarınca kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesinin az önce anılan 27/2/1968 günlü kararında belirtildiği üzere Başkanlık Divanının kuruluşuna ilişkin Millet Meclisi kararı, İktizük kuralı koyma niteliğinde bulunan bir karardır ve bundan dolayı Anayasa'nın 84. ve 85. maddelerinin kapsamına girmektedir. Millet Meclisinin 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü toplantılarında başkanlık divanının kuruluşuna ilişkin olarak verilen kararlar Anayasa Mahkemesince iptal edildiğinden artık ortada başkanlık divanının kuruluşu ile ilgili ve İktizük niteliğinde bir karar kalmamıştır.

Ancak dava konusu 28/7/1967 günlü ve 933 sayılı Kanun, 28/5/1967 den 18/7/1967 ye değin geçen dönem içinde Millet Meclisinde görüşülmüş bulunmaktadır; Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ise 27/2/1968 de verilmiş olup Anayasa'nın 152. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasına göre iptal kararı, geriye yürümeyeceği gibi Mahkemece iptal edilen kanun veya İktizük, karar verildiği gün yürürlükten kalkar. Bu Anayasa kuralları uyarınca 27/2/1968 de iptal edilmiş bulunan Millet Meclisi Kararının geçersiz duruma girmesi o günde başlamıştır. Bu iptalin daha önceki bir dönemde Millet Meclisince kabul edilmiş olan bir kanunun görüşülmesi sırasında görev yapmış bulunan Millet Meclisi Başkanlık Divanının hukuki durumu üzerinde herhangi bir etkisi olacağını kabul etmek, iptal kararını geriye yürütmek anlamına gelir ki böyle bir anlayış az önce bildirilen Anayasa ilkeleriyle bağdaştırılamaz. Bu nedenlerle, Başkanlık Divanının Türkiye İşçi Partisi grubundan üye alınmaksızın kurulmuş olmasının, inceleme konusu Kanunun iptalini gerektirmediğine karar verilmelidir.

Şeref Hocaoglu, Fazlı Öztan, Avni Givda, Muhittin Taylan, Recai Seçkin ve Ahmet Akar, bu görüşe katılmamışlardır.

3 — Millet Meclisi Genel Kurulunda Hükümet tasarısı yerine Anayasa Komisyonunca değiştirilerek kaleme alınmış bulunan Kanun tasarısının görüşülmesi sorunu :

933 sayılı Kanuna ilişkin hükümet tasarısı Bütçe Plan Komisyonundan geçtikten sonra Millet Meclisi Genel Kuruluna gönderilmiş ve Genel Kurulca bu tasarı Anayasa'ya aykırı bulunup bulunmadığının incelenmesi için Anayasa Komisyonuna yollanmıştır. Anayasa Komisyonunca kendisine gelen tasarı üzerinde birtakım değişiklikler yapılarak ortaya bir metin konmuş ve bu metin dahi yeniden Bütçe Plan Komisyonunca incelenip değişikliklerle kabul edildikten sonra Millet Meclisi Genel Kuruluna gönderilmiştir.

Anayasa Komisyonunun kendisine gönderilen metinleri değiştirmeye yetkisi olmayacağı, yalnızca bunların Anayasa'ya aykırı olup olmadıkları üzerinde düşünce bildirmeye yetkili olduğu kabul edilse bile, bu durum dava konusu Yasanın iptalini gerektirecek bir usulsüzlük sayılamaz; zira

Bütçe Plan Komisyonu Anayasa Komisyonundan değişikliklerle gelen metni benimsemiş ve incelemiş ve sonuçta görüşülmek üzere Millet Meclisi Genel Kuruluna sunmuştur. Buna göre Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülen metin, hükümet tasarısının Bütçe ve Plan Komisyonunca değiştirilmiş biçiminden başka bir metin sayılamaz. Kaldı ki Anayasa'da hükümet tasarılarının Meclis komisyonlarınınca değiştirilemeyeceğini ve Meclisler Genel Kurullarınca olduğu gibi görüşmeye temel tutulacağını öngören bir kural bulunmadığı gibi içtüzüklerde de böyle bir kural yoktur. Meclis uygulamalarına uygun olarak bu işte de hükümet tasarısı ve komisyonların bunun üzerinde yaptığı değişiklikler bastırılarak üyelere dağıtılmış ve Genel Kurul görüşmelerinde milletvekillerine bu metinlerin hepsini gözönünde tutmak olanağı sağlanmıştır. Böylece yasa koyucunun iradesini gölgeleyen herhangi bir usulsüzlük söz konusu olmadığı gibi bundan ötürü iptal dahi söz konusu olamaz.

II — Esasa ilişkin gerekçeler :

1) 933 sayılı Kanunla kurulan kararnameler düzeni bakımından kanunun tümünün Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Dava konusu Yasanın maddeleri teker teker incelenerek Anayasa'ya aykırı olup olmadıkları belli edilmedikçe yalnız birçok maddelerde kararname yapılması öngörülmüş ve yıllık programlara dayanılmış bulunulmasına bakılarak Anayasa'ya aykırılık konusunda bir karara varılamaz; zira, incelenen kanun baştan sona değin tek bir konuyu düzenlemiş olmayıp birbiri ile ilişkisi bulunmayan alanlarda ve değişik nitelikte düzenleme yapan türlü kuralları bir arada toplamış bulunmaktadır. Bu bakımdan bu davada, ileri sürülen biçimde bir yorumun benimsenmesi, Anayasa sınırları içinde kararname çıkarılmasını öngörmüş bulunan veya kararnameden söz edilmeyen madde, bent ya da fıkraların dahi iptal edilmesi sonucunu doğurur ki Anayasa Mahkemesi ancak Anayasa'ya aykırı kuralları iptal ile görevli kılınmış olduğundan, böyle bir karar onun görevi sınırlarını aşan bir nitelik kazanır. Demek ki bu Yasanın maddelerini ayrı ayrı inceleyip sonuca göre karar vermek yerinde olur.

2) Anayasa'ya göre planın uygulanması devlete düşen bir görev olmasına karşılık, 933 sayılı Kanunla sonuç olarak bu ödevin devletçe özel kesime yükletilmek yolunun tutulmuş olması sorunu :

933 sayılı Kanunla iş adamlarına birçok yararlar sağlanmasına bakılarak Devletin Kalkınma Planı açısından Anayasa'nın kendisine yüklediği ödevleri özel kesime aktarma yolunu benimsediği sonucu çıkarılmaz; çünkü bu Yasa hükümlerinde kamu kesimine plan gereğince ödev verilmesini yasaklayan ya da engelleyen hiç bir kural bulunmadığı gibi kamu kesiminin plana ve bağlı bulunduğu yasalara göre kalkınma yolundaki çalışma ödevlerini azaltan ya da ortadan kaldıran bir yön de yoktur. Gerçekten, bu Yasa yardım yapılması yolunda bir takım yetkileri kapsamakta olup bu yardımların tutarı üzerinde herhangi bir kural koymamakta, yardımların tutarını özellikle bütçe yasalarına bırakmaktadır. Devletin Anayasayla doğrudan doğruya kendisine yükletilmiş bulunan bir ödevi kendi kuruluşları dışında başka bir kuruluşa ya da kişiye aktarması, elbet Anayasayla bağdaştırılmaz. Ancak ödevlerin özel kesime aktarılması başka bir konu, özel kesimin devlete düşen ödevlerin yerine getirilmesini kolaylaştırıcı doğrultularda çalıştırılması için özendirici tedbirler alınması başka bir konudur. 933 sayılı Yasa genellikle özendirici tedbirler belirten kuralları kapsamaktadır; bundan dolayı Yasanın tümünün, tartışılan neden açısından, Anayasa'ya aykırı bulunduğu kabul edilemez. Özendirici tedbir olarak özel kesime ödünç verilmesinin Anayasa'ya uygun olup olmadığı ise aşağıda (4/a bendinde) ayrıca incelenecektir.

3) 91 sayılı Kanun ve plan ortada iken ayrıca uygulama kanununa yer bulunmadığı sorunu :

Burada incelenen soruna karşılık verilebilmesi için ilkönce plandaki kurulların niteliği araştırılmalıdır. Bu araştırmada 77 sayılı Yasa ile 91 sayılı Yasanın kısaca incelenmesi yolu ile doğru bir sonuca ulaşılabilir.

Beş yıllık plan bir takım kurallar koymakta ve bu kurallar birtakım ödevlerin yerine getirilmesini gerekli kılmaktadır. Ancak bu kurulların özel kesim bakımından henüz bağlayıcı bir niteliği söz konusu olamayacağından, bunların uygulanması yürürlükte bulunan yasaların birtakım kurullarının değiştirilmesi gereğini de ortaya koyabilir. Plan, Yasama Meclislerinden geçmekle birlikte kanun niteliğinde bulunmadığı için herhangi bir kimseye doğrudan doğruya ödev yükleyemez ve yürürlükte bulunan kanunları değiştirici bir etkiden yoksundur, özellikle özendirici tedbirlerden olarak özel kişi veya kuruluşlara ödünç verilecek paraların gerçekten plan ve program amaçlarına uygun yönlerde kullanılmış olup olmadığının denetlenmesi yolunda özel kişileri bağlayıcı kurullar ko-

maz. Planın Meclislerce görüşülüp kabul edilmesine ilişkin kurallardan, bu yön açıktır anlaşılmaktadır. Uzun Vadeli Planın Yürürlüğe Konulması ve Bütünlüğünün Korunması hakkındaki 77 sayılı, 16/10/1962 günlü Kanunun koyduğu kurallara göre Bakanlar Kurulunca kabul edildikten sonra plan, önce Cumhuriyet Senatosunda daha sonra Millet Meclisinde görüşülüp onaylanmakta ve bu onay sonucunda kesinlik kazanmakta, görüşmeler planın tümü üzerinde olmakta, plan ancak Plan Karma Komisyonunda incelenebilmekte, planın onaylanmasına ilişkin kararda planda değişiklik yapılması için Bakanlar Kuruluna yetki verilmiş değilse, planın değiştirilmesinde dahi onaylanmasındaki usul izlenmektedir (Madde 1, 2, 4). Yasa tasarısı ve tekliflerinin görüşülüp kabul edilmesi ise, bambaşka usullere bağlanmıştır. (Anayasa Madde 92 - 93). Planın ve yasaların görüşülme ve kabul edilmesindeki bu başlıklar, planın, hukukça, bir yasa değerinde olmadığını belirtmektedir. Esasen Anayasa da planı, «kanun» olarak nitelendirmemiştir; oysa bütçenin görüşülüp kabul edilmesi dahi özel kurallara (Anayasa Madde 94) bağlanmış ise de bütçeyi Anayasa «kanun» olarak adlandırmıştır. (Anayasa Madde 94/6).

91 sayılı ve 30/9/1960 günlü (Devlet Planlama Teşkilâtının Kurulması hakkında Kanun) başlıklı Yasa, planın hazırlanma usullerini göstermekte ve planın Bakanlar Kurulunca kabulünden sonra Yasama Meclislerinin onayına sunulacağını bildirmektedir (Madde 2/C, 4/2, 10 - 14). Bu Yasada planın uygulanmasının Planlama Teşkilâtınca izleneceği ve bir takım tedbirlerin saptanarak Bakanlar Kuruluna salık verileceği yolunda kurullar varsa da bu kurullar dahi planın yürürlükteki yasalarla çatışması durumları için herhangi bir tedbir kapsamakta değildir (Madde 2/E, 9/2-B c, 16).

Anayasa'nın 129. maddesinin ikinci fıkrasında anılan konuları düzenleyen Yasanın tek bir yasa olmasını gerektiren herhangi bir neden yoktur. Anayasa'nızın birçok maddelerinde geçen «kanunla düzenlenir» veya «özel kanunla düzenlenir gibi sözler, hiç bir zaman tek bir yasa ile düzenlenir» anlamına gelmez.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere planın kendi başına uygulanmasını sağlayacak bir yasa kuralı niteliğinde bulunmaması, Anayasa'nın 129. maddesinde kanunla düzenleneceği bildirilen yönlerin tek bir kanunla düzenlenmesinin Anayasa gereği olmaması, 91 ve 77 sayılı Yasaların planın uygulanmasını sağlayacak yasa kurullarının tümünü kapsamaması karşısında bu konuda ek bir düzenleme niteliğinde olan 933 sayılı Kanunun Anayasa'nın sözü edilen 129. maddesine aykırı bir yönü yoktur.

4 — 933 sayılı Kanunun 1. maddesinin A bendi hükmünün, Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu bentte bütçeden ayrılacak ödeneklerin ve dış kaynaklardan sağlanacak yardımların, kullanılmış kurulları ile koşullarının yıllık programlarda gösterilmesi ve yapılacak yardımların Bakanlar Kurulu kararnamesi ile saptanacak ulusal bankalar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların birlikleri, üretim ve satış kooperatifleri ya da bunların birlikleri aracılığı ile birtakım kuruluş ve kişilere ödünç olarak aktarılması ilkesi benimsenmiştir.

a — Burada ilkin çözümlenecek yön, özel kesime ödünç olarak devlet parasından veya mallarından yardım yapılmasının Anayasa'ya aykırı olup olmadığıdır.

Anayasa'nın 2. maddesindeki sosyal devlet ilkesi veya Anayasa'nın 41. maddesindeki iktisadi ve sosyal hayatın düzenlenmesinde, kalkınma planlarının yapılmasında gösterilen kurullardan herhangi birisi, özel kesime, belli alanlarda ve belli ölçüde, özendirici tedbir olarak, Devletçe ödünç para yardımı yapılmasına engel sayılamaz; yeter ki yapılan yardımlar devletin doğrudan doğruya yerine getirmekle yükümlü bulunduğu iktisadi ve sosyal kalkınma ödevini başkalarına yaptırmak ve kendisinin eylemleri olarak bu ödevin yüklerinden sıyrılmak istediği anlamına gelmesin.

Yukarıda (2 sayılı bentte) açıklandığı üzere, 933 sayılı Kanunun koyduğu kurullarda böyle bir nitelik yoktur. Bundan başka özel kesime ödünç olarak yardım sağlanmasının da Anayasa'nın 41. ve sosyal devlet ilkesi bakımından 2. maddelerine aykırı bir yanı olup olmadığı konusunda doğru bir sonuca ulaşabilmek için bu maddeleri, Anayasa'nın 36., 40. maddeleri ile birlikte gözönünde tutmak gerekecektir; zira bir kurala tek başına düşünülerek anlam verilmek istenmesi, o kuralın, bağlı bulunduğu bütünün bir parçası olması nedeniyle, ilke olarak, hukuka uygun bulunmaz. Anayasa'nın, 36. maddesinde mülkiyet hakkını, 40. maddesinde çalışma ve sözleşme haklarını ve devletin özel teşebbüsün ulusal iktisadın gereklerine ve sosyal eklemlere uygun yürütmesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alma ödevini öngörmüş bulunduğu dahi düşünülse, onun karma ekonomi düzenini benimsediği ve

bu düzen içinde plan ereklerine varılmasında özel teşebbüsten yardımcı bir etken olarak yararlanılmasını yasaklamadığı, yardımcı etken olan özel teşebbüse plan ereklerine yönelmesi için belli ölçüde özendirici yardımlar yapılabileceği anlaşılır. 40. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca ulusal iktisadın ve sosyal amaçların çerçevesi içinde çalışmakla ödevli bulunan özel teşebbüse, bu ödevini yerine getirdiği ölçüde ve sosyal devlet ilkesinin, ulusal eğitim ve savunma gibi işlerin gerektirdiği öncelikler gözönünde tutularak devletin öbür ödevlerini aksatmayacak kapsamda, bir takım özendirici yardımlar yapılmasının sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmayan bir yanı dahi yoktur.

Sosyal ve iktisadi kalkınma planının yürütülmesi, Anayasa'nın 41. ve 129. maddeleri uyarınca devlete yükletilmiş ödevlerden, başka deyimle, Anayasa'nın öngördüğü kamu işlerindedir. Bu iş için yardımcı olacak özel kesime belli ölçülere göre ödünç verilmesi, vergilerden karşılanacak olan devlet giderlerinin kamu işi dışında harcanması anlamına gelmez ve bu türlü bir harcamaya yetki veren yasa ilkesi, Anayasa'nın 61. maddesine aykırı olamaz.

b — Anayasa'nın 107. maddesinde tüzükler ve 113. maddesinde yönetmelikler yoluyla yürütmenin, yasalara aykırı olmamak üzere, düzenleyici kurallar koyabileceği kabul edilmiştir. Buna dayanılarak yürütmenin Bakanlar Kurulu kararnameyi adı altında düzenlemeler yapamayacağı, onun düzenleyici kuralları yalnızca tüzük ve yönetmelik biçiminde koyabileceği ileri sürülmektedir.

Anayasa'nın 6. maddesine göre yürütmenin yasa sınırları içerisinde kendisine verilen işleri yapmakla görevli kılınmasına ve Anayasa'nın 107. ve 113. maddelerinin incelenmesinden, yürütmenin yasa ile yetkili kılınması bile tüzük ve yönetmelik dışında ve fakat yönetmelik niteliğinde düzenleyici kurallar koymasının yasaklandığı anlamı çıkarılamamasına göre burada kararname ile düzenleme yoluna gidilmesinin yalnızca bu nedenden ötürü Anayasa'ya aykırı olduğu kabul edilemez. Kaldı ki, Anayasa'nın 113. maddesinde yalnızca bakanlıklara değil, kamu tüzel kişilerine bile yönetmelik yapmak yetkisinin tanınmış olması karşısında, 15. maddesi uyarınca, yürütülmesi ile Bakanlar Kurulunun görevlendirildiği 933 sayılı Yasanın uygulanmasını sağlamak üzere Başbakanla bütün bakanlardan oluşan Bakanlar Kurulunun yönetmelik çıkarabileceği öncelikle kabul edilebilir. Buna göre bu Yasadaki kararname, hukukça, Bakanlar Kurulu yönetmeliği sayılabilir.

Genel kurallar koyma ve bunları değiştirme veya kaldırma yetkisi, Anayasa'nın 5. ve 64. maddeleri uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilkel yetkileri olup Meclisin bu yetkilerini herhangi bir kuruluşu veya kişiye aktarmasının yine Anayasa'nın 5. maddesi ile yasak edilmiş bulunmasına ve Anayasa'nın 6. maddesi uyarınca yürütme yetkisinin ancak bir yasaya dayanmasının zorunlu olmasına göre, ister tüzük, ister yönetmelik, isterse Bakanlar Kurulu kararnameyi olsun, idarenin koyacağı düzenleyici kuralların idarenin, yetkisi sınırlarını aşmamış ve yasa yetkisi alanına taşmamış bulunması, vazgeçilmez bir koşuldur.

Anayasa'nın 5., 6., 64., 107. ve 113. maddelerinin hepsini birlikte gözönüne alırsak hukuki durumu şöylece açıklayabiliriz: Anayasa'nın 107. maddesi uyarınca tüzükler, ya yasaların uygulanması ereği ile ya da yasaların göstereceği yönleri düzenlemek üzere konulabilir, 113. maddesi uyarınca da yönetmelikler yalnızca yasaların veya tüzüklerin nasıl uygulanacağını belirlemek için yapılabilir. Demek ki, Anayasa'nın 5. ve 64. maddelerine göre ilkel bir yetki olan yasama yetkisine sahip yasa koyucu, belli konuda gerekli kuralları eksiksiz olarak koyacak, eğer uygun veya zorunlu görürse, onların uygulanması yolunda sınırları iyice gösterilmiş alanlar bırakacak, idare ancak o alanlar içindeki takdir yetkisine dayanarak, yasalara aykırı olmamak üzere bir takım kurallar koyup yasanın uygulanmasını sağlayacaktır. Anayasa'nın 6. maddesindeki yürütmenin yasalar çerçevesinde görevini yerine getireceği kuralının anlamı da budur.

Bir de idarenin bir bütün olup yasalarla düzenleneceği (Anayasa madde 112/2) kuralıyla Devletin sosyal bir hukuk devleti olması (Anayasa madde 2) dolayısıyla yurttaşlara bütün alanlarda fırsat eşitliği tanınmasının ve idarenin kişisel ölçülere yer bırakmayacak nesnel kurallara bağlanmasının gerekliliği ilkesi birlikte düşünülünce, yasa koyucunun, yürütmeye ya da idareye görev verdiği alanları eksiksiz olarak düzenlemesi ve tanıdığı takdir yetkisinin sınırlarını kişisel amaçlara yönelen uygulamaları önleyecek biçimde belirtmesi zorunluğu ortaya çıkmaktadır. Yine hukuk devletinin gereklerinden bulunan ve Anayasa'nın 114. maddesinde yürütme ve idare açısından özellikle düzenlenmiş olan yargı denetiminin etkinlikle yapılabilmesi yolu ile hukuk devleti ilkesinin sözde kalmayıp gerçekleştirilebilmesi de, ancak az önce anılan koşullara uygun bir yasa düzenlenmesinin sonucu olabilir.

Söylenenleri özetleyecek olursak şu sonuca varırız; Yasa, düzenlemek istediği alanı yeterince düzenleyecek ve yürütmeye tanıyacağı yet-

kileri yine yeterince sınırlandıracak, yürütme ise, yasanın tanıyacağı sınırları belli yetkinin nasıl kullanılacağını düzenleyecektir.

Bu kuralı tartışma konusu yasa bendine uyguladığımızda gördüğümüz ki yapılacak yardımın ancak ereği ve ödünç verme niteliğinde olduğu yasa ile belli edilmiş, bunun dışında kalan yönlerin ve özellikle ödünç verme ve alınacak paraların kullanma kurallarının ve koşullarının başka deyimle ne gibi işletmelere ne koşullar altında verileceğinin ve işin bu evresine ilişkin denetleme işlemlerinin nasıl yapılacağını düzenlenmesi, yıllık programlara bırakılmıştır. Yıllık programlar ise, 91 sayılı, 30 Eylül 1960 günlü Kanunun 15. maddesinin (Yıllık programlar Planlama Merkez Teşkilâtınca hazırlanarak Yüksek Planlama Kuruluna sevk edilir. Bu kurul, programları inceleyerek bir raporla Bakanlar Kuruluna sunar. Bakanlar Kurulunda kabul edilen yıllık programlar kesinleşir. -Yıllık programlar bütçeler ile iş programlarından evvel hazırlanır. Bütçelerle iş programlarının hazırlanmasında Planlama Teşkilâtının yıllık programları ile kabul edilmiş olan esaslara uyulur.-) kurah uyarınca, Bakanlar Kurulu karardır.

Bütçelerin hazırlanmasında yıllık programların gözönünde tutulması gereği, bunları kararname niteliğinden çıkarmaz, bunların tüzük ve yönetmeliklerden kapsamca daha etkili birer hukuk kurah sayılması sonucunu doğurmaz. Şu da gözönünde tutulmalıdır ki Bütçe Kanununun kendisi bile bir yasa olmakla birlikte, kendisiyle ilgili olmayan konularda kurallar kapsayamaz. Bu yön, Anayasa'nın 126. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde kesinlikle bildirilmiştir ve anılan cümle hükmünün Anayasa Mahkemesince nasıl yorumlandığı da mahkemenin bir iptal kararında açıklanmıştır. (E. 1968/24, K. 1969/2 sayılı ve 7/1/1969 günlü karar; 13133 sayılı ve 21/2/1969 günlü Resmî Gazete). Öbür yasalarda yer alması gereken bir kural, Bütçe Yasasına bile geçerli olarak konulamayacağına göre yıllık programların bütçe yasalarının yapılmasında gözönünde tutulması gereği, bu kararnamelere idari düzenleyici bir kural ve bütçenin görüşülmesi ve kabulü sırasında yasama organına önemle ele alınacak derin ve titiz bir değerlendirilmeden geçirilecek tedbirler belgesi olmaktan başka bir nitelik sağlayamaz ve böylelikle programlara dayanan bütçenin kabulü, programın Yasama Meclislerince kabulü, anlamına gelemez.

Şu da belirtilmelidir ki Anayasa'nın 129. maddesinde kalkınmanın plana göre gerçekleştirileceğinin ve Kalkınma Planının uygulanması esaslarının yasa ile düzenleneceğinin, 126. maddesinde planı ilgilendiren yatırımlar için yasa ile özel süre ve usullerin konulacağını bildirilmiş olması ve kalkınmanın plana bağlanmasına Anayasa düzenimiz içerisinde Anayasa koyucunun özel bir önem vermiş bulunması dahi, plan uygulaması yasasında Bakanlar Kuruluna, yasama meclislerinin yetkisi alanına taşarak düzenleyici kurallar koymak yetkisinin verilmesini Anayasa'ya uygun kılamaz.

Bir kez 129. maddedeki (Esaslar) sözcüğü, kurallar, hükümler anlamındadır. Anayasa, planın yapılmasına ve uygulanmasına ilişkin kuralların yasalarla saptanacağını öngörmekle, bunların konulmasının Yasama Meclisi kararı ile ya da idari bir kararın alınmasını önlemek istemiştir. Anayasa'nın bir çok maddelerinde yer alan (Esaslar) sözcüğü, kendisinin koymuş olduğu ya da yasa ile konulacak olan kurallar anlamında kullanılmıştır; nitekim Anayasa'nın 21. maddesinin üçüncü fıkrasında (Özel okulların bağlı olduğu esaslar, ... kanunla düzenlenir.), 106. maddesinin birinci fıkrasında (Bakanlıklar, kanunun koyduğu esaslara göre kurulur.) denilmektedir ve bu yerlerde geçen (Esaslar) sözcükleri, yasa ile konulacak hukuk kurallarını anlatmaktadır, yoksa bu madde ve fıkralarda düzenlenmesi öngörülen konuların bağlı olacakları kurallardan en önemli olan bir kaçının yasa ile konulmasının ve geri kalan kuralların, Anayasa'nın 5., 6., 107. ve 113. maddelerinde öngörülen sınırlandırmalar gözetilmeksizin Bakanlar Kuruluna konulmasının Anayasa'yı yapanlarca istenildiğini anlatmakta değildir. Yine Anayasa'nın 126. maddesinin yatırımlara ilişkin kuralında özel süre ve usullerin yasa ile konulmasının öngörülmesi dahi, ancak Anayasa sınırları içerisinde kalan bir yasa yapılması anlamına gelebilir.

Anayasa'nın planlı kalkınmaya özel bir önem vermiş olması dahi plana ilişkin düzenlemeler için yapılacak yasalarda Anayasal sınırlar dışına çıkılmasını gerektirmez; çünkü Anayasa'ya bağlı çağdaş bir devlette Anayasa'dan daha üstün bir yasa düşünülemez ve bu bakımdan hiçbir yasanın Anayasa'ya aykırı olmayacağı ilkesi, Anayasa'nın ayrık durumu bulunmayan bir ilkesidir (Anayasa Mad. 8).

Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi gözönünde tutulunca, Anayasa'da yasa ile düzenleneceği bildirilen bütün yönlerin, ancak Anayasa'ya uygun yasalarla düzenlenmesinin istendiği sonucuna zorunlu olarak, varılır.

Anayasal sınırları aşan Bakanlar Kurulu kararnameyi ile düzenlemenin, iktisadi tedbirlerin yasa kuralları ile karşılanamayacağı, bu ted-

birlerin süratle alınması gerektiği düşüncesine dayandırılması dahi bugünkü iktisadi gerçeklerle, Yasama Meclislerinin çalışma durumuna uygun düşmemektedir. Bir kez, her konuda alınacak iktisadi tedbirler, genellikle, bellidir, iktisada ilişkin yazılarda ve uzman raporlarında gösterilmiş bulunmaktadır, yoksa bunlar yeniden aranılacak bulunacak değildir. Yapılacak iş, bilinen ve salık verilmiş olan tedbirlerden hangisine, belli durumda, başvurulacağı, birçok tedbirlerden hangisinin belli durumda seçileceğidir ki bu tedbirler yasada sayıldıktan sonra bunlardan bir veya birkaçının seçimi konusunda yürütmeye yasada belirlenecek sınırlar içinde yetki tanınabilir.

Yasada öngörülmeleyen çok önemli bir durumla karşılaşılır ya da gösterilmeyen bir tedbir zorunlu görülürse, ki bu seyrek gerçekleşebilecek bir olaydır, o zaman ivedilikle yasanın değiştirilmesi veya ek bir yasa çıkarılması yoluna gidilebilir. Unutulmamalıdır ki Meclisler çoğunluğunun kamu yararı gördüğü konularda yasa değişiklikleri kısa zamanda, Yasama Meclislerinde yapılabilmektedir.

Az önemli işlerde veya plan değişikçe zorunlu olacak değişiklikler için ise, bu işlerin biriktirilmesi ve değişiklik tasarılarının uygun zamanlarda Meclislere yollanması yoluna gidilebilir.

Planın uygulanması ile ilgili yasama çalışmaları için Meclislerin içtüzüklerine Anayasa ile çatışmayan hızlandırıcı kurallar da konulabilir.

Bundan başka bendin ikinci fıkrasında yardıma aracılık edecek ulusal banka veya kuruluşların nitelikleri gösterilmiş ise de bunların devlet parasının veya dış yardımları ne gibi koşullarla programda gösterilen nitelikteki kişilere veya kurumlara aktaracakları ve bunları ne gibi koşullarla geri alacakları ve hele bu ödünç paraların yerli yerinde kullanılmış olup olmadığını nasıl denetleyecekleri, paraların ödenmesinde güvence alınıp alınmayacağı, aracı kuruluşların sorum kuralları bildirilmemiştir. Böylece düzenlenecek alanın esaslı konuları yasada yeterince belli edilmemiştir; oysa bu işte bütün bu yönler, temel yönlerdir. Temel yönlerde yürütmenin düzenleyici kurallar koyması Anayasa'ya uygun olamaz.

c - Anayasa, devlet malının denetlenmesi için iki yol öngörmüştür : Bunlardan birisi Sayıştay aracılığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisince denetim yolu (Anayasa Mad. 126., 127. fıkra 1 ve 2 ve madde 128); ötekisi de yasada gösterilen bir kamu kurumu aracılığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisince denetimdir (Anayasa Madde 127 fıkra 3). Bugün yürürlükte bulunan 441 sayılı Yasaya göre kamu iktisadi kuruluşlarının denetiminde aracı kuruluş Yüksek Denetleme Kurulu ise de, yasa koyucu iktisadi devlet kuruluşlarından bir bölümü için başka denetleme kurulları da kurabilir.

933 sayılı Yasaya göre ödünç verilecek paralar bütçede yer alıyorsa ise de, bunların aracı kuruluşlara verilisinden sonraki evrede denetlenmesi Sayıştay Kanunu hükümlerince artık Sayıştay'ın inceleme alanı dışında kalmaktadır. Demek ki ödünç verilen paraların aracı kuruluşlarca yerinde kullanılmış olup olmadıkları ve zamanında geri alınmış bulunup bulunmadıkları Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayıştay aracılığıyla yapacağı denetimden kurtulmaktadır. Bu bakımdan incelenen bentte düzenlenmiş bulunan ödünç verme kuralları, Anayasa'nın 127. maddesine dahi aykırıdır.

Öte yandan konunun iktisat alanına girmesi bakımından Sayıştay denetiminin olaya uygulanmasının etkisiz ve gereksiz olacağı öne sürülebilir. Bu durumda devletin bir iktisadi devlet kuruluşu niteliğinde kuracağı bir özel kesim yatırım bankasına bu işleri yaptırması ve bu bankayı, verdiği paralar üzerinde gerçekten etkili bir denetimde bulunacak yetkililerle donatması ve bankanın hesaplarını ve bütün işlemlerini Yüksek Denetleme Kuruluna ya da kuracağı başka bir kurula denetletmesi ve o kuruluş aracılığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimini sağlaması dahi düşünülebilir.

Bakanlar Kurulunun kararnamelele etkili bir denetim düzeni kurabileceği ileri sürülebilirse de burada üzerinde durulan denetim, az yukarıda belirtildiği üzere, Anayasa'nın öngördüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi denetimi olduğu için, idari denetim ne ölçüde etkin olursa olsun anayasal denetimin yerini tutamaz. Kaldı ki kararnamelerle kurulacak denetimde özel kişilerin özgürlük alanlarına ve özellikle Anayasa'nın 40. maddesi ile korunan iş görme özgürlüklerine karışma söz konusu olacağından, kişilerin anayasal özgürlükleri ancak yasa kuralları ile sınırlanabilir. Bu nedenle (Anayasa Mad. 11/1), böyle bir denetimin kararname ile gerçekleştirilmesi bu yönden dahi Anayasa'ya uygun görülemez.

Denetim konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin gensoru ve benzeri denetim yolları ile herhangi bir yönü her zaman denetleme olanağı bulunduğundan anayasal denetimin böylece gerçekleştirilebileceği

ileri sürülerek incelenen kuralda bu yönden Anayasa'ya aykırılık bulunamayacağı görüşü dahi doğru değildir; zira, Anayasa'nın 127. maddesinin, devlet malının ve işletmelerinin denetimi konusunda gensoru ve benzeri denetim yolu ile yetinmiyerek özel bir denetim yolunu benimsemiş bulunması karşısında, tartışma konusu olan yönlerde de sözü edilen 127. maddedeki özel anayasal denetimin gerçekleştirilmesini aramak, sözü edilen Anayasa kurallarının kaçınılmaz sonucudur.

ç - Dış kaynaklardan sağlanan yardımlar dolayısıyla devlet borçlanmakta bulunduğundan, bunların amaçlarına uygun olarak kullanılmış olup olmadıklarının da yine yukarıki (c) fıkrasında niteliği belirtilen anayasal denetimden geçirilmesi zorunlu olduğu gibi, bunlardan yararlanacak kişilerin özgürlük alanlarına girilmiş olacağından, bunlar üzerindeki etkili denetim tedbirlerinin de yasalarla belirlenmesi Anayasa gereğidir (Anayasa Mad. 127, madde 40, madde 11/1).

d - Yukarıki açıklamalara göre incelenen bent, Anayasa'nın 2., 5., 6., 64., 126., 127. maddeleri ile 11. maddesinin birinci fıkrasına ve 113. maddesine aykırıdır ve iptali gerekir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş ve Halit Zarbun, bu görüşe katılmamışlardır.

5 — 933 sayılı Kanununun 1. maddesinin (B) bendinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

a) 440 sayılı ve 12 Mart 1964 günlü İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakler hakkındaki Kanununun 1. maddesinin ikinci fıkrasında; 4., 5. maddeleriyle, 26., 27. maddelerinde ve 32. maddesinin dördüncü fıkrasında Devlet iştiraklerinin kuruluş, işleyiş ve sona erişlerine ilişkin kurallar vardır.

İnceleme konusu B bendiyle, anılan 440 sayılı Yasada düzenlenen bütün ayrı nitelikte Devlet veya kamu iktisadi kuruluşları ortaklıkları öngörülmekte ve bunların niteliklerinin, ne yolda kurulacaklarının ve bunlar üzerindeki devlet denetiminin nasıl yapılacağı yıllık programlarda gösterilmesi ilkesi konulmaktadır. Yine aynı bent hükmü ile yıllık programlarda Devletin veya İktisadi Devlet Kuruluşlarının girmesi öngörülen bu gibi ortaklıklardaki Devlet payları için gerekecek ödeneklerin de Genel Bütçe Kanununun Maliye Bakanlığı kısmına konulması ilkesinin kabul edildiği görülmektedir. Anayasamızın yasama yetkisi ile ilgili kurallarından açıkca anlaşılacağı üzere yasa koyucu Anayasa kurallarını gözönünde bulundurmak şartıyla gerekli gördüğü her alanda düzenleyici kurallar koyabilir ve bu hükümlerin sonucu olmak üzere meydana gelen kamu hizmetlerinin gerektireceği yıllık harcamaların karşılığı ödeneklerin de bütçelere kesinlikle konulması zorunluğunu da bir kuralla önceden kabul edebilir. Nitekim bütçeler bu ilkeye göre yapılmakta ve kanuna dayanan harcamaların karşılığı olan ödeneklerin Bütçe Kanunlarında yer alması zorunluğu da Muhasebeli Umumiye Kanununun belli başlı ilkeleri arasında yer almaktadır.

Devlet içinde yürütmenin görevleri ise, ancak yasa kurallarını uygulamaktır; oysa söz konusu B bendine göre, Devletin hangi tür ortaklıklara, ne ölçüde katılacağını belli etme yetkisi yıllık programlara, yani (yukarıda 4/b de açıklandığı üzere) yürütmeye bırakılmakta, yasa organı da bütçeyi yaparken, yürütmenin bu saptamasına uyararak gerekli ödenekleri bütçeye koymak yükümü altına sokulmaktadır. Demek ki, bütçeye ilişkin olmak üzere B bendinde yer alan kurallar, Anayasa'nın, yasama yetkisi ve yürütme görevine ve bunların karşılıklı durumlarına (Yürütmenin yasamaya bağlılığı ilkesine) ilişkin bulunan 5., 6., 64. ve 94. maddelerine aykırıdır.

b) Öte yandan Anayasa, kamu hizmetlerinin kanunla kurulacağı ve idarenin görevlerinin de kanunla düzenleneceği ilkesini benimsemiştir (Anayasa Mad. 106, 112, 113).

Bu nedenle, incelenen B bendinde öngörüldüğü biçimde bir ortaklığa Devletin katılmasında kalkınma planının uygulanması bakımından bir zorunluk bulunuyorsa, başka deyimle böyle bir katılmada kamu yararı görülüyorsa bu bir kamu hizmeti olarak ele alınabilir ve devletin katılacağı ortaklıkların niteliğinin, devletin katılma koşul ve usullerinin, konulacak sermaye miktarı ile teşebbüsün idare ve denetim usullerinin ve ortaklıktaki devlet payı üzerindeki Yasama Meclisleri denetiminin nasıl sağlanacağını yasa ile düzenlenmesi gerekirdi; oysa incelenen B bendi, bütün bu konuların düzenlenmesi işlerini yıllık programlara, yani yürütme organına bırakmak yoluyla yasama yetkisini yürütmeye aktarmış bulunmaktadır.

c) Yukarıda (4/c bendinde) açıklandığı üzere Anayasa, devlet mal ve parasının denetimi konusunda iki yoldan T. B. M. Meclisinin denetimini öngörmüştür ve bugün yürürlükte bulunan 468 sayılı ve 12/5/1964 günlü Kanunun 6. maddesiyle değiştirilmiş bulunan 15/7/1960 günlü ve

23 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca Kamu İktisadi Kuruluşları durumunda yönetilen Devlet mallarına ilişkin Yasama Meclisleri denetimi Yüksek Denetleme Kurulu aracılığı ile yapılmaktadır.

Sözü edilen ortaklıklara katılma, Devletin, kamu iktisadi teşebbüsü niteliğinde bir iş türü olduğuna göre bunlar üzerindeki Yasama Organı denetiminin de şimdiki usuller gereğince Yüksek Denetleme Kurulu yoluyla veya bu kuruluşun yapısı, öngörülen ortaklıkların denetimine elverişli sayılmazsa kanunla kurulacak ayrı bir denetleme usulünün uygulanması yoluyla Yasama Meclislerinin etkili bir denetim yapmasının sağlanması gerekir; oysa incelenen B bendi, bu konudaki denetimin nasıl yapılacağını belirlenmesi işini de yıllık programlara yani yürütmenin düzenlemesine bırakmış ve yasama organının denetiminden hiç söz etmemiştir.

c) Devlet Planlama Teşkilatı temsilcileri, incelenen B bendinin yeni bir kural getirmediğini, Devletin ve İktisadi Devlet Kuruluşlarının bu tür katılımlarının yürürlükteki yasa kurallarıyla düzenlenmiş olduğunu, ancak yürürlükteki kuralların eksik yanlarının giderilmesi düşünüldüğünü öne sürmüşlerse de bu savlar yerinde görülmemiştir. Gerçekten, tartışılan bendin kesin yazılı, yürürlükte bulunan yasal kurallar kapsamı dışında kalan bir takım katılmaların öngörüldüğünü anlatmaktadır. Bununla birlikte, bir an için, ancak gerekli görülen yönlerde yürürlükteki yasa kurallarından başka kurallar konulacağı, öbür yönlerde yürürlükteki kurallara uyulacağı varsayılabilir, bu durumda da yürürlükteki yasa kurallarının yürütme organınca değiştirilmesi kabul ediliyor demektir ki yürütmeye böyle yetki veren tartışma konusu bent, yasaların ancak T. B. M. Meclisince değiştirilebilmesi ilkesine aykırı olur (Anayasa Madde 64).

d) Her ne kadar Devlet Planlama Teşkilatı temsilcilerinin açıklamalarında devlet iştiraklerinin bilanço, kâr ve zarar çizelgelerinin bütçe gerekçesine bağlı olarak, iktisadi devlet kuruluşları iştiraklerinin bilanço, kâr ve zarar çizelgelerinin ise ilgili oldukları kuruluşların bilanço, kâr ve zarar çizelgeleriyle birlikte T. B. M. Meclisine sunulmak yoluyla gerekli denetimin sağlanmakta olduğunun öne sürüldüğü görülmekte ise de, sözü edilen bu usulün 440 sayılı Kanuna dayanılarak kurulan Devlet veya iktisadi devlet kuruluşları iştirakleri için uygulanmaları mümkün olup inceleme konusu 933 sayılı Kanuna dayanılarak kurulan Devlet veya teşekkül iştirakleri için uygulanması söz konusu değildir; çünkü yukarıda (a ve c de) açıklandığı üzere, incelenen B bendinin öngörüldüğü iştirakler, yürürlükteki yasa kuralları kapsamı dışında bırakılmış ve düzenlenmeleri yürütme organına verilmiştir.

Kaldı ki bu gibi devlet veya teşekkül paylarının, ortaklıktaki bir yıllık bütün hareketlerinin baştan sona değin incelenerek durumları bir raporla ortaya serilmeden hesap sonuçlarını birer sayı olarak gösteren bilanço ve kâr-zarar çizelgelerinin T. B. M. Meclisine sunulmuş olmasıyla, Anayasa'nın 127. maddesinde öngörülmesi bulunan yasama organı denetiminin yapılmış sayılması olanağı dahi yoktur. Yukarıda (a - c) açıklanan nedenlerle söz konusu B bendi kuralları, Anayasa'nın 5., 6., 64., 106., 112., 113. ve 127. maddelerine aykırı olduğundan iptali gerekmektedir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN, bu görüşe katılmamışlardır.

6 — 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin A ve B bentlerinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Sözü edilen 2. madde yatırım indirimi, gümrükte alınan vergi ve resimlerin tümünden ya da bir bölümünden bağışık tutma ve yine gümrükte alınan vergi ve resimlerin tümünü ya da bir bölümünü geri verme konularını düzenlemiştir. Yatırım indirimi, sonuç olarak kanunla belirtilmiş bulunan vergi oranının, indirim uygulanacak ödevli bakımından değiştirilmesi yoluyla vergiden indirim yapılması anlamına geldiği gibi gümrükte alınan vergi ve resimlerin geri verilmesi dahi bunların tümünden ya da bir bölümünden bağışık tutma niteliğindedir. Gerçekten Anayasa Mahkemesinin şimdiye kadar vermiş bulunduğu birkaç kararda (65/25-65/57 sayılı, 26/10/1965 günlü; 67/54-68/12 sayılı, 18/4/1968 günlü kararlar gibi - Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Sayı : 3, S. 219 ve sonrası, Sayı : 6, S. 133) vergiden bağışık tutma yönüne değil, oran, tarh tahakkuk ve alın yolları ile uygulanacak yaptırımlar ve zaman aşımı gibi yönlerinin yasa ile düzenlenmesinin Anayasa'nın 61. maddesi uyarınca zorunlu olduğu belirtilmiştir. Vergiden bağışık ya da ayrı tutma yönlerinin dahi bu sayılanlar ölçüsünde önemli konular olduğu kuşkusuzdur. Bundan ötürü, bu yönlerin de yasa ile belirtilmiş olması, Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki kural gereğidir. Kaldı ki tartışma konusu kurallardan gümrükte alınan vergi ve resimlere iliş-

kin bulunması, açıkça, daha önce yasalarla düzenlenmiş olan yönlerin değiştirilmesi ya da kaldırılması için Bakanlar Kuruluna yetki verir niteliktedir. Anayasa'nın 64. maddesine göre yasaları değiştirmek ve kaldırmak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevleri arasında sayıldığı gibi Anayasa'nın 5. maddesi dahi Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama yetkisini herhangi bir kuruluş veya kişiye bırakmasını yasaklamaktadır. Demek ki tartışma konusu A ve B bentlerindeki kuralların hepsi Anayasa'nın 61. maddesine aykırı bulunduğu gibi bunlardan gümrükte alınan vergi ve resimlere ilişkin bulunan B bendi kuralları ayrıca Anayasa'nın 5. ve 64. maddelerine dahi aykırı bulunmaktadır; bunların iptali gerekir.

Anayasa'nın 61. maddesinde yalnızca vergi ve mal yükümlerinin konulmasının yasa ile belirtileceği yazılı bulunduğu için yasa ile konulmuş olan vergiden bağışık ya da ayrı tutmanın 61. madde kuralının kapsamı dışında kaldığı ileri sürülmekte ise de bu görüş doğru değildir; çünkü vergi veya resim koyma kavramı içine, konulan vergi veya mal yükümlüden bağışık tutma, kanunda belirtilmiş vergi oranında değişiklik yapma kavramı da girmektedir. Bundan başka az yukarıda da belirtildiği üzere vergiden indirim yapma ya da bağışık tutma işi, en az, vergi koyma işi ölçüsünde büyük bir önem taşımaktadır. Anayasa'nın eşit önemde bulunan iki konudan birisi için yasa hükmünü zorunlu sayarken öteki için zorunlu saymamış olması düşünülemez. İnsanlık tarihinde birçok devrimlerin önemli etkenlerinden birisi olmuş bulunan bütçe ve vergi işlerine ilişkin anayasal kuralların tarihi gelişim açısından değerlendirilmesi dahi bizi bu sonuca götürür. Anayasa'nın 61. maddesinin temelinde yatan düşünce, vergiyle ilişkin önemli konuların Yasama Meclisince düzenlenmesini sağlamaktır. Kuralların yorumu sırasında, onların konuluş amaçları bir yana bırakılamaz. Amaca dayanan yorum ise, 61. maddedeki (koyma) kavramını, az önce belirtildiği üzere, geniş biçimde yorumlama zorunluğunu doğurur.

Bu işlerde yasal düzenlemenin uygulamada olanak dışı bulunduğu dahi düşünülemez; zira plan açısından hangi malların ya da hangi işlerin yatırım indiriminden veya bağışıklıktan yararlanılabileceği saptanabilir. İktisadi gelişme ya da bir takım koşullarda değişiklik yüzünden indirimden ya da bağışıklıktan yararlanması nedeni kalmayan konular için gerektiğinde meclislerden değiştirici yasalar çıkartılabilir.

2. Maddenin A bendinin iptali görüşüne Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN ve Ziya Önel, 2. maddenin B bendinin iptali görüşüne de Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN, katılmamışlardır.

7 — 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin C bendinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Burada özel kişilere verilecek mallar için kamulaştırma yapılmasının Anayasa'ya aykırılığı yönü ile kamulaştırmaya ilişkin yasal kurallar yerine bu bent uyarınca yapılacak kamulaştırmalara ilişkin kuralların Bakanlar Kurulu kararname ile konulup konulamayacağı yönünü tartışılması gerekmektedir. Devletin gördüğü kamu işlerinin bir bölümünün yerine getirilmesi, devlet mallarının özel kişilere şu veya bu koşul altında geçirilmesini gerektirebilir. Devletin görevlerinin eskisine göre çok değişik alanları ilgilendirmesi ve özellikle bugünkü devlete bir çok iktisadi görevler yükletilmiş bulunması karşısında böyle durumların olağan sayılması gerekmektedir. Devletin, yalnızca ülkede disiplini sağlamakla görevli bulunduğu çağlardaki kamu hizmeti ve kamu yararı kavramları ile bugün devletin birçok iktisadi görevleri de bulunduğu çağdaki kamu hizmeti ve kamu yararı kavramları birbirinin benzeri olamaz. Yurdun bir takım yerlerinde turistik bölgelerle sanayi bölgelerinin düzenli biçimde kurulması ve böylelikle kalkınma planı ereklerinin gerçekleştirilmek istenmesi, birer kamu işi niteliğindedir. Bu kamu işlerinin görülebilmesi için zorunlu bulunan taşınmazların kamulaştırılmasında çağdaş anlayışa göre kamu yararı var sayılmak gerekir. Bu nedenlerle tartışma konusu kuraldaki kamulaştırmanın kamu yararı düşüncesine dayanmaması bakımından Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasına aykırı bulunduğu savı doğru değildir. Anayasa'nın amlan maddesinde dahi, barındırma tasarımlarının gerçekleştirilmesi ve çiftçinin topraklandırılması için kamulaştırma yapılabileceği ilkesine dayanılarak bir takım kurallar konulmuştur. Çiftçiyi topraklandırma işleriyle barındırma tasarımlarının gerçekleştirilmesi işleri, kamulaştırılmış taşınmazların özel kişilere geçirilmesini zorunlu kular. Anayasa'nın 38. maddesindeki kuralların yazılışından özel kişilere geçirilecek olan taşınmazların devletçe kamulaştırılmasının Anayasa'da bu iki durumla sınırlı olarak öngörüldüğü anlamı çıkarılamaz. Gerçekten bu kurallar ne gibi durumlarda özel kişilere geçirilebilecek malların kamulaştırılabileceğini bildirmektir.

üzere konulmuş kurallar olmayıp bu özel durumlarda kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırma paralarının ne biçimde ödeneceğini göstermek üzere konulmuştur.

Ancak bu türlü kamulaştırmalara ilişkin yasa hükümlerinin, burada görüldüğü üzere, kamu yararına dayandırılması zorunlu bulunduğu gibi bu yönün Anayasa Mahkemesinin denetimi altında olduğu da kuşkusuzdur.

Tartışma konusu kural ile Bakanlar Kurulu kararlarının istenilen biçimde çıkarılmasına ve Bakanlar Kuruluna 6830 sayılı Kamulaştırma Yasası ile bağlı kalmaksızın kamulaştırma kuralları koymak yetkisinin verilmiş olduğuna ilişkin görüş dahi doğru değildir. Gerçekten 933 sayılı Yasanın 9. maddesinde, tartışma konusu C bendi ile 933 sayılı Yasanın 5. maddesi gereğince yapılan kamulaştırmalarda 8 Eylül 1956 tarihli ve 6830 sayılı Kanunun 23. maddesinin uygulanmıyacağı ilkesi yer almaktadır. Eğer Bakanlar Kuruluna kamulaştırma konusundaki yasa kurallarını gözönünde tutmadan kararname çıkarma yetkisi tanınmış olsa idi, bu 9. maddenin konulması için hiç bir hukuki neden bulunmazdı. Demek ki Bakanlar Kurulu kamulaştırma kararı verirken 6830 sayılı Yasa hükümleri ile, başka deyimle kamulaştırma konusunda temel ve genel yasa niteliğinde bulunan yasa kuralları ile bağlı olarak kararname çıkaracaktır. İnceleme konusu fıkra ile 6830 sayılı Yasanın yalnız kamulaştırma kararı verecek idare yerlerine ilişkin 5. maddesi kuralının burada anılan kamulaştırmalar bakımından değiştirilmesi söz konusudur ki bunda da Anayasa'ya herhangi bir aykırılık düşünülemez; çünkü Anayasa'nın 38. maddesinde bu türlü kararların hangi idare yerince verileceğini düzenleyen bir ilke yer almış değildir. Konunun özel önemi bu işlerde Bakanlar Kurulunun kamulaştırma kararı vermesini haklı göstermektedir ve bu yoldaki düzenlemede Anayasa'nın 5. ve 64. maddeleri gereğince Yasama Meclislerinin yetkisi içindedir. Şu duruma göre hükümde Anayasa'ya aykırılık yoktur.

8 — 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin C bendinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu fıkra uyarınca özel kişilere verilecek malların devlet malları olması bakımından bunların verilmesi koşullarının yasa kuralları ile belli edilmesi gerektiği gibi, malları alacaklara bir takım ödevler yükletilerek onların hukuk alanlarına ve özellikle iş görme özgürlüklerine bir takım sınırlandırmalar getireceği için de yasa koyucunun düzenlemesi zorunludur. (Anayasa Mad. 11., 40., 64., 126/2). Devlet malının elden çıkarılması ve bu malların belirtilen amaçlara uygun biçimde kullanılmasının sağlanması işlerinde Sayıştay aracılığı ile Büyük Millet Meclisinin denetimi, Anayasa hükümleri gereğidir. (Anayasa Mad. 127, 128).

Yukarıda da (Bent 4/b) belirtildiği gibi, hukuk devletinde, devlet yönetimi nesnel hukuk kurallarıyla olur ve hukuk devletinde bu türlü düzenlemelerin bütün yurttaşlara olabildiğince fırsat eşitliği sağlayacak biçimde olması yargı denetiminin etkili olmasına engel olacak koşulları kapsamaması gerekir. Bütün bunlar, temel ilkelerin hepsinin yasa koyucu tarafından konulması ve ancak yasa koyucunun uygun göreceği ayrıntıların yürütmeye düzenlenmesi yolunun seçilmesini zorunlu kılar; oysa burada konu, bütünüyle yürütmenin düzenlenmesine bırakılmıştır. Gerçekten bu gibi yerlerin hangi durum ve koşullarda, hangi nitelikte olan kişilere verileceği, vade ve faiz oranları, öngörülen kullanma koşulları yerine getirilmediğinde uygulanacak yaptırımlar gibi temel kuralların yasa koyucu tarafından belirlenmesi gerekmekte idi.

Bu açıklamalara göre incelenen fıkranın, Anayasa'nın 2., 5., 6., 11., 40., 64., 112., 113., 126., 127., 128. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali gerekir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN, bu görüşe katılmamışlardır.

9 — 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin D bendinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu bendin yazılışından anlaşıldığına göre Bakanlar Kurulu, türlü ilgili yasalardaki kuralların elverdiği oranda ve ayrıntıları düzenleyici bir takım tedbirler alacaktır. Bu ise idarenin olağan yetkileri içinde bulunan ilgili yasalar kurallarının uygulanmasını sağlamak yetkisinin Anayasa'nın 113. maddesi uyarınca kullanılmasından başka bir durum değildir ve tartışma konusu kuralda Anayasa'ya aykırılık yoktur. Üyelerden kimisi, maddedeki ahenkleştirme ve çabuklaştırma deyimlerinin yürürlükteki yasalar hükümlerinin kararnameyle değiştirilmesine yol açabileceğini ve böylelikle kuralda Anayasa'ya aykırılık bulunduğunu ileri sürmüşlerse de bu görüş benimsenmemiştir; zira bendin yazılışının

tüm olarak incelenmesinden ve özellikle, ahenkleştirme ve çabuklaştırma sözlerinin yetkili yerlerin bir arada çalıştırılması sözleriyle birlikte yazılmış olmasından anlaşılmaktadır ki burada yürürlükteki yasalar gerçevesini aşan veya onlarda değişiklik yapabilmeyi öngören bir düzenleme düşünülmüş değildir.

Avni Givda, Şahap Arıç, Recai Seçkin ve Ahmet Akar, bentteki ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak deyimlerinin kapsamı üzerinde durarak hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı görüşüne katılmamışlardır.

10 — 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin E bendinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu bendin birinci cümlesinde standart ve nitelik denetimi konularında uygulamaları geliştirici tedbirler almak söz konusudur ki bu, yalnızca yürürlükteki yasa kurallarının düzgün biçimde uygulanmasını sağlamak amacına yönelmiş bir kural olması açısından Anayasa'nın 113. maddesi gerçevesi içine girmektedir. Bu tedbirlerden olarak çalışma saatleri dışında ve ek çalışma parası ödenerek adam çalıştırılması dahi yine Anayasa ile çatışan bir nitelikte değildir. Bu türlü denetimlerin hem doğru hem hızlı yapılması, malların ülkeden gecikme olmaksızın çıkmasını ve böylece gelirlerin elde edilmesinde gecikme olmamasını ve daha önemlisi Türk mallarına dış piyasalarda güven ve istek gösterilmesini sağlamak bakımından kamu yararına dayanmaktadır. Bunda da Anayasa'ya aykırılık yoktur.

Yasa, Bakanlar Kuruluna sözleşmeli adam çalıştırma yetkisini dahi vermektedir. Ancak, standart ve kalite denetimleri devletin asli ve sürekli ve genel idare kurallarına göre yapılan işlerindedir. Nitekim bu denetimler bir takım yasalara dayanmaktadır (10/6/1930 günlü, 1705 sayılı Ticarete Taahhüs Men'i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması hakkında Kanunla buna ek 9/6/1936 günlü ve 3018 sayılı Kanun, 132 sayılı ve 18/11/1960 günlü Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu). Anayasa'nın 117. maddesinin birinci fıkrası uyarınca devletin genel idare kurallarına bağlı asli ve sürekli görevleri, ancak memurlar eliyle görülebilir. Buna göre asli ve sürekli görevler için sözleşmeli kimse veya başka deyimle hukuki durumca memur sayılmayan bir kimse çalıştırılmaz. Sözleşmeli kimse çalıştırılması geçici nitelikteki işlerde söz konusu olabilir. Özü sürekli olan standart ve nitelik denetimi işleri içinde arada sırada ortaya çıkan ve kısa sürede yapılacak olan bir iş için özel görgüsü bulunan bir uzmanın çalıştırılmasının gerekmesi gibi durumlar olabilir; ancak Yasanın 8. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde bu gibi geçici nitelikteki işler için sözleşmeli kimse çalıştırılması öngörülmüş olduğundan, incelenmekte olan kuralda geçen sözleşmeli kimselerin geçici olmayan işlerde çalıştırılacak kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, bendin son cümlesindeki (veya mukaveleli personel) sözleri Anayasa'ya aykırı bulunmaktadır. Bundan başka, memurların nitelikleri, hak ve ödevlerinin dahi ancak yasalarla belirtilmesi Anayasa'nın 117. maddesinin ikinci fıkrası gereğidir. Burada çalıştırılacak sözleşmeli kişilerin nitelikleri ile hak ve ödevlerinin dahi kararname ile düzenleneceği anlaşılmaktadır. Kuralda bu yönden de Anayasa'ya aykırılık vardır.

Bu açıklamalara göre incelenen fıkradaki (veya mukaveleli personel) sözleri iptal edilmelidir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN, bu görüşe katılmamışlardır.

11 — 933 sayılı Kanunun 3. maddesinin A bendinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Buradaki fon dağıtımına ilişkin kurallar, sözü edilen Yasanın 1. maddesinin (a) bendinin iptali için ileri sürülen gerekçelere göre (bent 4) Anayasa'ya aykırı bulunmaktadır. Kaldı ki burada yurt dışında çalışacak Türk iş adamlarına verilecek ödünç paraların yerli yerinde kullanılmış olup olmadığının Yasama Meclislerince bundan önce (bent 4/c) açıklandığı üzere, denetlenmesi konusu büsbütün güçlük ve incelik göstermektedir ve böylece bu konuda ayrıntılı yasa hükümleri konulması daha büyük bir zorunluk olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre incelenen bent, iptal olunmalıdır.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN, bu görüşe katılmamışlardır.

12 — 933 sayılı Kanunun 3. maddesinin B bendinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Burada düzenlenen konu, bir takım kimselere vergi geri verilmesi niteliğindedir. Bu düzenlemenin Bakanlar Kurulu kararnamesi ile yapıl-

ması, 933 sayılı Yasanın 2. maddesinin A ve B bentlerinin iptali için (Yukarıda 6. bentte) gösterilen gerçeklere göre Anayasa'ya aykırı bulunmadığı tadır ve bendin iptali gerekir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN, bu görüşte katılmamışlardır.

13 — 933 sayılı Kanunun 3. maddesinin C bendinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Burada konulan kural hukuki nitelikçe daha önceki bentlerde anılanlar dışında kalan ve yalnızca yönetimin düzgün işlemlerini sağlamaya elverişli olan tedbirlerle ilişkindir. Kuralın yazılışına göre yürütme, ancak yürürlükteki yasalar çerçevesi içinde kalan ve bunların verdikleri yetkilere dayanan bir işlem yapacaktır.

Demekki, bu bent hükmünde, inceleme konusu 933 sayılı Kanunun daha önceki maddelerinde veya 3. maddesinin daha önceki bentlerinde düzenlenen fon kurulması, fonlardan para ödenmesi, vergi geri verilmesi veya vergilerde bağışıklık tanınması gibi tümiyle yasa konusu bulunan işlemlere dayanarak kabul edilmesini düşündürecek herhangi bir nitelik yoktur; onun, ancak herhangi bir kanunda anılmış (Daha açıkçası bu bent hükmü konulmuş) olmasa bile, yürütmenin her halde Anayasa'nın 113. maddesi gereğince sahip olduğu bir yetkinin, bir kez daha, belirtilmiş olmasından öte bir anlamı bulunmadığı açıktır. Bu nedenle bent hükmünde Anayasa'ya aykırı bir yön görülmemiştir.

14 — 933 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu fıkarda anılan yasalar kurallarını uygulamak ve bu eylemlerle ilgili belgeleri iş sahiplerine vermekle görevli bir büro kurulumunda Anayasa'ya aykırı bir yön yoktur.

Bu konuda Başbakanlığa bağlı böyle bir büro kurulmasının, Anayasa'nın 105. maddesinin birinci fıkrası uyarınca bir hizmet bakanı olmayıp bakanlıklar arasında işbirliğini sağlamak ve Hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetmekle görevlendirilmiş bulunan Başbakanı, belli işleri gören bir bakan durumuna sokacağı için Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmektedir. Ancak Başbakan dahi bir bakan olduğuna göre Anayasa'nın bu kuralını, Başbakanın görevlerini sınırlandırıcı nitelikte değil, onun en başta gelen görevini belirtmek üzere konulmuş bir kural bulunduğu yolunda yorumlamak doğru olur. Nitekim 105. maddenin birinci fıkrasında Başbakanın, Bakanlar Kurulunun Başkanı olarak anılan iki görevi yapacağı belirtilmektedir. Bundan başka, Anayasa'nın 106. maddesinin birinci fıkrası uyarınca bakanlıklar, yasanın koyduğu kurallara göre kurulur; bu açıdan Anayasa'da bakanların ve Başbakanın tüm görevlerini bildiren ilkelere yer verilmiş değildir. Bütün bunlar Başbakanı herhangi bir hizmet dairesinin yasa hükümleri ile bağlanmasının, Anayasa'ya aykırı olmadığını göstermektedir.

15 — 933 sayılı Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Burada ilgili bakanlıklardan yeteri kadar görevlinin kadroları ile çalıştırılacağı kuralı ile geçici görevler için sözleşmeli uzman çalıştırılacağı kuralı yer almıştır. Bakanlıkların kadrolu memurlarının hangilerinin sözü edilen büroda çalıştırılacağı Başbakanlıkça belli edileceği ya da bu konuda bir Bakanlar Kurulu kararname çıkarılabileceği düşünülebilir. Her iki durumda da ilgili bakanlıklardaki memurlar kendi kadroları ile bu bakanlıklardaki görevlerinden alınıp sözü edilen bürodaki görevlerinde çalıştırılacaklar demektir, başka deyimle bu büroya atanmış herhangi bir memur, yasanın yazılışından anlaşıldığı üzere, kadrosu ile yeni görevine geçecek daha açıkçası eski görevdeki kadrosu alınarak Başbakanlık kadroları içine katılacaktır. Bakanlıkların kadroları, ancak yasalarla belli edilebilir ve edilmiştir. Başbakanın ya da Bakanlar Kurulunun idarî işlemi ile kadrolara ilişkin yasa hükümleri değiştirilecek demektir, oysa yasa hükümlerini değiştirmek, ancak büyük Millet Meclisinin yetkilerindedir ve bu yetki Meclisçe herhangi bir kişiye veya kurula bırakılamaz (Anayasa madde 5 ve 64). Demek ki incelenen kural, Anayasa'ya aykırıdır ve fıkradaki (İlgili bakanlıklardan yeteri kadar personel kadrolarıyla çalıştırılır ve) denilerek anlatılan kuralın iptali gerekir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN, bu görüşte katılmamışlardır.

Sözü edilen fıkradaki sözleşmeli uzman çalıştırılması kuralının Anayasa'ya aykırı bir yanı yoktur. Çünkü bu kimseler ancak (Yukarıda bent 10 da açıklandığı üzere) geçici süreli görevler için çalıştırılabileceklerinden ve bu yön kuralın yazılışından açıkça anlaşıldığından ve görevin geçici nitelikte olup olmadığı da yetkili denetim yerlerince denetleneceğinden, Anayasa'nın 117. maddesiyle gelişen bir kural söz konusu değildir.

16 — 933 sayılı Kanunun 5. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Mahalli idarelere genel bütçeden yardım yapılması ilkesinin, Anayasa'ya aykırı bir yanı yoktur. Ancak yardım ödeneklerinin ve dış kaynak yardımlarının mahalli idarelere aktarılması koşullarının ve yardım yapılacak mahalli idarelerde aranacak niteliklerin ilkeleri yasa ile belli edilmiş değildir, buna göre Anayasa'nın 5. ve 64. maddelerine aykırılık durumu vardır.

Bir de, mahalli idarelerle merkezi idare arasındaki karşılıklı bağ ve ilişkilerin bir yasa ile düzenlenmesi Anayasa gereğidir (Madde 116/4). Mahalli idareler organlarının halkın seçimi ile iş başına gelmiş bulunmaları bakımından onları merkezi idarenin yasayla belli edilmiş denetleme yetkisini aşan biçimde etkisi altında bırakacak kurallara bağlamak, gerçekten bunların kuruluşu ve genel karar organlarının halk tarafından seçilmeleri ile güdülen ereğe aykırı düşer.

Bundan başka gerek yardımları, gerekse maddenin 2. ve 3. fıkralarında öngörülen taşınmaz malların verilmesi amacıyla uygun biçimde kullanılmasını sağlamak üzere mahalli idarelere bir takım ödevler yüklenerek bunların yetki alanlarının daraltılması ve kullanım konusunda yüklenenecek ödevlerin yaptırımlarının öngörülmesi dahi yine yasa kuralları konulmasını zorunlu kılar. Bu bakımlardan 5. maddenin birinci ve üçüncü fıkraları ile benimsenen düzenleme biçimi Anayasa'ya aykırıdır (Anayasa Mad. 5., 64., 116/4). Maddenin ikinci fıkrası ise, birinci fıkranın uygulanmasını sağlamak üzere konulmuş bulunduğu ve birinci fıkranın iptaliyle artık uygulama olanağı kalmamış bulunduğu onun da iptali gerekir, yoksa mahalli idarelere aktarılmak üzere altyapı tesisleri kurulmasında ve Bakanlar Kurulu kararname ile taşınmaz mal kamulaştırılmasında ilke olarak Anayasa'ya aykırılık yoktur. Bu konuda Yasanın 2. maddesinin C bendinin birinci fıkrası için bu kararda (7. bentte) benimsenen gerekçeler, 5. maddenin ikinci fıkrasında öngörülen kamulaştırma için dahi öncelikle geçerlidir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN, iptal görüşüne katılmamışlardır.

17 — 933 sayılı Kanunun 6. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Burada başka bir özel yasa hükmü ile kurulmuş olan bir kuruluşun işlerinin Devlet Planlama Teşkilatına ve Yüksek Planlama Kuruluna verilmesi yolu ile sözü edilen Yasanın değiştirilmesi durumu vardır. Bu niteliği ile inceleme konusu kuralın Anayasa kuralları ya da ilkeleri ile bir bağlantısı görülmemiştir.

Başbakanın ancak çalışmalarda işbirliği sağlayan ve genel siyasetin yürütülmesini gözetken durumda olması nedeniyle ona belli bir hizmet dairesinin bağlanmasının Anayasa'ya aykırı olacağı görüşü ise, 933 sayılı Yasanın 4. maddesinin birinci fıkrasına ilişkin olarak gösterilen gerekçeye göre yersiz bulunmuştur (bent 14).

Yabancı sermaye sahiplerinin kişisel çıkarları bakımından Devlet Planlama Teşkilatı üzerinde daha kolaylıkla etkili olacakları görüşü ise, kandıracı bir gerekçeye dayanmamaktadır ve bu bakımdan şimdiki yasa düzenlemesinin kamu yararına aykırı olduğu ilkesi benimsenemez.

18 — 933 sayılı Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu fıkradaki kural, Devlet görevlilerinin atanmalarında genellikle aranan koşullar içinde meslek kademi koşulu ile kazanılmış aylık derecesi koşulundan vazgeçilerek atanmalar yapılabilmesini ve atanacak kişiye kadro aylığının kazanılmış hak sayılmaksızın ödenmesini öngörmektedir. Maddede sayılan işlerin özellikleri böyle aykırı bir kuralı haklı gösterebilir ve zorunluk dolayısıyla bunda kamu yararı bulunduğu ileri sürülebilir. Gerçekten, Anayasa'nın 58. maddesi kamu hizmetine girmekte yeterlik koşulunu temel tutmuştur; bu koşulu oluşturan nitelikler arasında kademe ile kazanılmış aylık derecesinin, ilke olarak bulunduğu açıktır; ancak pek istisnai durumu ve özel niteliği olan kimi görevler için bu ilkelere aykırı kurallar konulması, Anayasa'ya aykırı sayılmayabilir. Bu bakımdan, incelenmekte olan fıkarda Anayasa'ya aykırılık yoktur.

Şu da belirtilmelidir ki yukarıki açıklamalar, kuralın dayandığı ilkeye ilişkin olup, maddede anılan görevlere kazanılmış hak olarak yükselmiş bulunan ve 933 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bu görevleri yerine getiren memurlar için bu maddeyle dayanılarak işlem yapılmasının, Anayasa'nın 2. maddesinde benimsenmiş hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağı kuşkusuzdur; zira kazanılmış hakta saygı gösterme, hukuk devleti ilkesinin gereklerindedir ve kazanılmış hakkı çiğneyen her tutum, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı niteliktedir. Böylece, tartışılan kural gereğince, yasa yürürlüğe girdiği zaman görevde bulunan kimselerin

bu fıkra uyarınca görevden uzaklaştırılabilecekleri görüşünün de doğru olmadığı anlaşılmaktadır.

19 — 933 sayılı Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Sözü edilen maddenin 1. fıkrasında atanmaları özel koşula bağlanan kişiler, Devletin sürekli ve asli görevlerini genel idare kuralları uyarınca yapan kimselerdir. Anayasa'nın 117. maddesinin 1. fıkrası, bu tür işlerde ancak memur çalıştırılabileceğini, 2. fıkrası da memurların atanmaları, nitelikleri, hakları ve ödevlerinin yasa ile düzenlenebileceğini bildirmektedir. Burada ise, bütün bu konuların kararname ile düzenlenmesinin öngörülmesi Anayasa'nın 117. maddesinin 2. fıkrası ile 5. ve 6. maddeleri kurallarına aykırıdır. Atanacak kişilerde aranacak özel niteliklerin saptanmasında benimsenecek ilkelere de, ancak yasa ile belli edilmesi kamu yararı bakımından ayrıca zorunludur. Bu gerekçelerle tartışma konusu kuralın iptali gerekir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN, bu görüşe katılmamışlardır.

20 — 933 sayılı Kanunun 8. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Anayasa'nın 117. maddesi, nitelikleri yukarıda 10. bentte açıklanan) geçici süreli işlerde çalışanları kapsamına almadığı için bu maddede öngörülen geçici işlerde sözleşmeli kimseler görevlendirilmesinde ve bunların görevlendirilmesindeki kuralların Bakanlar Kurulu kararname ile saptanmasında Anayasa'ya aykırı bir yön yoktur.

Maddenin son cümlesi hükmü ise, Anayasa kurallarını ilgilendiren bir yönü kapsamamaktadır.

21 — 933 sayılı Kanunun 9. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu madde hükmü ile kamulaştırmaya ilişkin kuralları kapsayan 6830 sayılı ve 31/8/1956 günlü Kanunun (Mal sahibinin geri alma hakkı) başlıklı 23. maddesindeki (İstimlak bedelinin katılması tarihinden itibaren beş sene içinde istimlak maksadına uygun herhangi bir tesisat yapılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlak bedelini ödeyerek gayrimenkulü geri alabilir. Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmayan geri alma hakkı düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder.) kuralının uygulanması önlenmektedir.

Anayasa'nın 38. maddesinde, 36. maddede öngörülen mülkiyet güvencesine ayrı bir durum olarak kamulaştırma kuralı, mal sahibinin isteğine bakılmaksızın malın zorla onun elinden alınması kuralı benimsenmiştir. Bu ilkenin benimsenmesinin nedeni, kamu yararının karşılanması düşüncesidir ve 38. maddenin yazılışından açıkça anlaşıldığı üzere kamu yararı bulunmayan durumlarda bu kuralın uygulanması olanağı yoktur. Bundan anlaşılıyor ki mülkiyet hakkının kamulaştırma yolu ile değişikliğe uğratılmasının nedeni, kamu yararının karşılanması ihtiyacının, malikin mülkiyet hakkının korunması ihtiyacından daha üstün tutulmasıdır; buna göre kamulaştırma yapıldıktan ve işin niteliği bakımından belli süre geçtikten sonra taşınmaz malın kamu yararının gerektirdiği yönde kullanılmaya başlanılmamış olması durumunda kamu yararı zorunlu kıldığı ihtiyacın kalmamış veya gerçekleşmemiş olması sonucu doğmakta ve dolayısıyla kamulaştırmayı haklı gösteren neden ortadan kalkmış bulunmaktadır. İmdi malikin mülkiyet hakkının korunması düşüncesinin gözetilmesini engelliyen neden ortadan kalkmış bulununca, mülkiyet hakkının, malike geri verilerek mülkiyet güvencesi kuralına uyulması zorunluğu belirlemektedir. Hukuki durumu özetlemek gerekirse denilebilir ki, kamu yararının korunmasının doğurduğu zorunluk sonucunda değişikliğe uğratılmış bulunan mülkiyet hakkının bu zorunluğun gerçekleşmediğinin anlaşılması durumunda yeniden korunması zorunlukların kapsamı içinde değerlendirilmesi gerektiği yollu hukuk kuralı gereğince, zorunluktan önceki hukuki durumun geri gelmesi, Anayasa'nın 36. ve 38. maddeleri kurallarının bir arada düşünülmesinden çıkan bir sonuç olmaktadır.

Kamulaştırılan malın kamu yararının gerektirdiği amaçta kullanılmasını durumunda malike geri verileceği yolunda bir kuralın Anayasa'da yer almaması dolayısıyla, kamulaştırılan malın geri verilmesi konusunun Anayasa alanını ilgilendirmediği görüşü, hukuka uygun değildir; zira 11. maddesinin birinci fıkrasında sözden ve ruhtan söz edilmiş olmasından da anlaşıldığı gibi, Anayasa yalnız sözü ile değil, özü ile de bir takım kuralları koyar ve yine Anayasa'nın koyduğu açık kuralların dayandığı hukuk ilkeleri dahi, Anayasa kuralı gibi bağlayıcıdır. Burada gerek 38. maddenin yazılışından ve kabul edilmesindeki zorunluktan, gerekse 36. ve 38. maddelerin birlikte incelenmesinden be-

lirdiği üzere kamulaştırılan malın kamu yararına uygun biçimde kullanılabilmesi durumunda eski mal sahibine geri verilmesinin Anayasal bir gerek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sınai ya da turistik bölge kurulması uzun bir zaman işi olacağı için 6830 sayılı Kanunun 23. maddesinin olduğu gibi uygulanmasının güdülen amaca aykırı düşeceği düşünülebilir. Burada Anayasaya aykırı olan yön, kamulaştırma amacına uygun hiçbir tesis yapılmamış olmakla birlikte malın geri alınma olanağının salt biçimde kaldırılmış bulunmasıdır. Buna göre yasa koyucunun geri alma hakkını, süre ve yapılacak tesislerin niteliği bakımından ihtiyaca uygun kurallara bağlamasına engel yoktur.

Yukarıda açıklandığı üzere kamulaştırılan malın, kamulaştırmanın amacı bulunan işe, uygun bir süre içinde, ayrılmamış olması durumunda malın eski malikine geri verilmesi, Anayasa buyruğudur. İncelenen madde hükmünün böyle bir geri vermeyi önlediğinden ötürü, Anayasayla çelişmekte olduğundan iptali gerektirir.

Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN, bu görüşe katılmamışlardır.

22 — 933 sayılı Kanunun 10. maddesinin Anayasaya aykırılığı sorunu :

Bu maddede belirli yatırımlar için gereken danışmanlık, mühendislik, mimarlık ve benzeri proje ve denetim işlerinin yaptırılmasında 10 Haziran 1934 günlü ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun uygulanmayacağı, bunun yerine Bakanlar Kurulunun bu gibi işlerin görülmesine ilişkin kuralları, çıkaracağı kararnamelerle, saptayacağı ilkesi benimsenmiştir.

Burada söz konusu edilen işler, Kalkınma Planının ve programların uygulanmasına ilişkin belirli yatırım işleri olduğu için, genel artırma, eksiltme hükümlerinden ayrı bir işlemin öngörülmesi Anayasa'ya aykırılık düşünülemez. Bu konularda yapılacak sözleşmelerin bağlı olacağı kuralların Bakanlar Kurulunca yürürlükte bulunan Yasalar çerçevesinde saptanmasında da Anayasa'ya aykırı bir yön olamaz.

23 — 933 sayılı Kanunun 11. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bakanlar Kurulunun kendi yetkileri içinde çıkaracağı kararnamelerin Meclisten geçirilmesini buyuran bir Anayasa kuralı bulunmadığından, kararnamelerin Meclise bildirilmesi kuralının kaldırılmasında Anayasa'ya aykırılık yoktur. Kararnamelerin yasama Meclislerinden geçirilmesi zorunluğu, Bakanlar Kuruluna yasa değerinde kararnameler çıkarma yetkisinin tanınmış bulunduğu hukuk düzenlerinde vardır. Bizim Anayasamız, böyle bir kural kabul etmiş olmadığı için kararnamelerin Meclisten geçirilmesi Anayasa açısından gereksizdir.

24 — 933 sayılı Kanunun 12. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu madde uyarınca Orman Genel Müdürlüğünün ürettiği orman mal ve ürünlerinin dışarıya satışında ihraç ruhsatı aranması ödevi kaldırılmıştır. Orman Genel Müdürlüğü bir kamu kuruluşu olduğu için ihraç ruhsatının aranması ile elde edilmek istenilen güvence, işin özünde sağlanmış bulunmaktadır. Bundan ötürü, başka ihraçatçılarla eş durumda bulunmayan Genel Müdürlüğün böyle ayrı bir kurala bağlı tutulması, Anayasa'nın 12. maddesindeki yasa karşısında eşitlik ilkesine aykırı bir durum yaratmayacağı gibi Anayasanın başka bir kuralının zedelemesi niteliğinde de değildir.

25 — 933 sayılı Kanunun 13. maddesinin Anayasaya aykırılığı sorunu :

Bakanlar Kurulunun yasaların uygulama biçimlerini sağlamak üzere çıkaracağı kararnamelerin çıkarılmasından önce genel idare içinde bir kuruluş olan Devlet Planlama Teşkilatının düşüncesini alması, kararnamelerde plan ve programlarla çatışan yönlerin ya da plan ve programlar açısından gelişmelerin bulunmasını önleme bakımından yararlıdır; başka deyimle bunda kamu yararı vardır. Ancak Devlet Planlama Kuruluşunun bildirdiği düşünce, Bakanlar Kurulu için bağlayıcı nitelikte olmadığından Anayasa'nın 113. maddesiyle Bakanlar Kuruluna tanınmış bulunan yetkilerin bu yasa kuralıyla sınırlandırılmış olması düşünülemez. Bundan ötürü tartışma konusu kuralda Anayasa'ya aykırılık yoktur.

Fazıl ÖZTAN ve İhsan Ecemiş, bu görüşe katılmamışlardır.

26 — 933 sayılı Kanunun 14. ve 15. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe gireceğini belirten 14. maddesinde Anayasaya herhangi bir aykırılık düşünülemediği gibi Yasa'nın Bakanlar Kurulunca yürütülmesini öngören 15. maddesinde dahi Anayasa'ya aykırılık söz konusu edilemez.

Sonuç :

I — 1 - 933 sayılı Kanunun kuruluşları Anayasa'ya uymayan komisyonlarda görüşülmüş olmasının bu Kanunun biçim yönünden iptalini gerektirmediğine Fazıl Öztan, Avni Givda, Şahap Arıç, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

2 — 933 sayılı Kanunun Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında görev yapan Başkanlık Divanının Anayasaya uygun biçimde kurulmamış olmasının Kanunun biçim yönünden iptalini gerektirmediğine Şeref Hocaoğlu, Fazıl Öztan, Avni Givda, Muhittin Taylan, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

3 — Millet Meclisi Genel Kurulunda Hükümet tasarısının değil de Millet Meclisi Anayasa Komisyonunda yeniden düzenlenen ve Bütçe-Plan Komisyonunca değişikliklerle benimsenen tasarının görüşülmeye esas tutulmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

4 — 91 sayılı Kanun ve plan var iken uygulama konusunda ayrı kanun çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

II — 1. 933 sayılı Kanunun 1. maddesinin A bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN'un karşı oyları ile ve oy çokluğu ile;

2. 933 sayılı Kanunun 1. maddesinin B bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

3. Aynı sayılı Kanunun 2. maddesinin A bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN ve Ziya Önel'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

4. Aynı Kanunun 2. maddesinin B bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

5. a) Aynı Kanunun 2. maddesinin C bendinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı bulunmadığına oybirliği ile;

b) Aynı bendin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

6. Aynı kanunun 2. maddesinin (d) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına, Avni Givda, Şahap Arıç, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın, bentteki «Ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak» deyiminin kanunların kararname ile değiştirilmesine yol açabilmesi yönünden Anayasa'ya aykırı bulunduğu yolundaki karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

7. Aynı maddenin E bendinde yer alan (veya mukaveleli deyiminin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

8. Aynı Kanunun 3. maddesinin A bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

9. Aynı Kanunun 3. maddesinin B bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

10. Aynı Kanunun 3. maddesinin C bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına, oybirliği ile;

11. a) Aynı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

b) Aynı Kanunun 4. maddesinin son fıkrasındaki «İlgili Bakanlıklardan yeteri kadar personel kadroları ile çalıştırılır ve» deyiminin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

c) Aynı Kanunun 4. maddesinin son fıkrasındaki «geçici süreli görevler için mukaveleli uzman istihdam edilebilir» hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

12. Aynı Kanunun 5. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

13. Aynı Kanunun 6. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

14. a) Aynı Kanunun 7. maddesinin 1. fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

b) Aynı Kanunun aynı maddesinin son fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

15. Aynı Kanunun 8. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

16. Aynı Kanunun 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, Lütfi Ömerbaş, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, ve Halit ZARBUN'un karşı oylarıyla oyçokluğu ile;

17. Aynı Kanunun 10., 11. ve 12. maddelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

18. Aynı Kanunun 13. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına, Üye Fazıl Öztan ve İhsan Ecemiş'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

19. Aynı Kanunun 14. ve 15. maddelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile;

20. Davanın 933 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırı görülmeyen hükümlerine yönelmis bölümlerinin reddine, 2. maddenin D bendindeki «Ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak» deyimini için Avni Givda, Şahap Arıç, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın karşı oyları ve oyçokluğu ile; 13. maddede Fazıl Öztan ve İhsan Ecemiş'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile ve öteki hükümlerde oybirliği ile;

23, 24, 25/10/1969 günlerinde karar verildi.

Başkan Vekili Lütfi Ömerbaş	Üye A. Şeref Hocaoğlu	Üye Fazıl Öztan	Üye Hakkı Ketenoğlu
Üye Fazıl Uluocak	Üye Sait Koçak	Üye Avni Givda	Üye Muhittin Taylan
Üye Şahap Arıç	Üye İhsan Ecemiş	Üye Recai Seçkin	Üye Ahmet Akar
	Üye Halit ZARBUN	Üye Ziya Önel	Üye Muhittin Gürün

KARŞI OY YAZISI

I — 27/8/1967 günlü ve 933 sayılı Kalkınma Planının uygulanması esaslarına dair Kanunun 1. maddesinin A bendinin :

Birinci fıkrasında :

Kalkınma Planı hedeflerine uygun olarak geliştirilmesi öngörülen iktisadi faaliyet sektörlerine, planın bölgeler arası dengeli kalkınma ilkesi de gözönünde tutularak, genel ve katma bütçelerden ödünç verme şeklinde transferler yapmak amacı ile fonlar tesis edilebileceği;

İkinci fıkrasında :

Fonların kullanış esas ve koşullarının yıllık programlarda gösterileceği;

Üçüncü fıkrasında :

Maliye Bakanlığı bütçesinde her yıl «geliştirme ve teşvik fonları» isimli bir bölümün açılacağı ve fonların bu bölümün maddelerinde gösterileceği;

Dördüncü fıkrasında :

Transferlerin, Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle tespit edilecek kuruluşların aracılığı ile yapılacağı;
Belirtilmiştir.

A bendinin birinci fıkrasında yer alan ve özel kesime, Kalkınma Planı hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda, devlet parasından veya mallarından ödünç olarak yardım yapılmasına olanak veren hükmün, Anayasa'ya aykırı bulunmadığı, kararda yeteri kadar açıklanmıştır.

Bendin öteki fıkralarında yer alan hükümler ise, böyle bir yardımın uygulanması yönlerine ilişkindir. Fonların esas ve koşullarının yıllık programlarda gösterileceğini öngören hüküm - ki bu yıllık programlar beş yıllık planda belirtilen işler dışında hiçbir işi kapsamaz, uygulamalara yön verici niteliği ile başta gelmekte, fonların, her yıl Maliye Bakanlığı bütçesinde açılacak «geliştirme ve teşvik fonları» bölü-

münün maddelerinde gösterileceğine ve transferlerin yapılması biçimine ilişkin öteki hükümlerle birlikte konuya yeteri kadar objektiflik vermektedir.

Öte yandan ne zaman ve nasıl bir gelişme göstereceği önceden kolaylıkla kestirilemeyen ve tedbirlerinin hemen alınması gereken kimi iktisadi olaylar karşısında, her olay için kanun çıkarılmasına değin, yürütme görevini yüklenenleri seyirci durumda bırakmanın, kamu yararını zedeleyeceği gerçeği de gözden uzak tutulmamalıdır.

Nitekim Türk Parasının Kıymetini Koruma hakkındaki 1567 sayılı Kanunun kimi hükümleri ile değişikliklerinin iptali istemi üzerine Anayasa Mahkemesince verilen 28/3/1963 günlü ve 1963/4-71 sayılı karar, konuyu yeterince açıklığa kavuşturmuş bulunmaktadır.

Ashında 933 sayılı Kanun, adından da anlaşılacağı üzere, Kalkınma Planını gerçekleştirmek için gerekli uygulamaları erek edinmiştir. Beş yıllık planda yer alan işlerden bir yıl içinde yapılması öngörülenler, yıllık programlarda gösterilecek ve programlar her yıl Bütçe Kanununun kabulünden önce kesinleşmiş olacaktır. Kanun, fon tesisinin ve transfer yapılmasının esas, erek ve koşullarını saptamıştır. Yürütmenin bu esas, erek ve koşullar dışında bir uygulama yapması olasılığından artık söz edilemez. Bu nedenlerle inceleme konusu A bendinde yer alan hükümler, yasama yetkisinin Bakanlar Kuruluna devri niteliğini değil, Kalkınma Planının gerçekleştirilmesinin sağlanması için Bakanlar Kuruluna direktifler verme niteliğini taşımaktadır.

Öte yandan söz konusu bentte, denetimle ilgili bir hüküm yer almış değildir. Bu nedenle bendin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimine imkân vermediği ileri sürülemez. Genel hükümlere göre denetim, elbette işleyecektir.

II — Karma teşebbüsler, özel sektörün yetişemediği iktisadi faaliyetlerin, kamu sermayesini de katarak, gelişmelerini sağlamak ereği ile kurulmaktadır. Karma teşebbüsler, 440 sayılı Kanunla zaten düzenlenmiştir. 1. maddenin B bendinin birinci fıkrası, planın uygulanmasına ilişkin yıllık programlarda, sermaye ve idare hakimiyeti mahdud sayıda özel kişilere ait olmamak kaydıyla devlet ve kamu iktisadi teşebbüsleri sermayesinin iştiraki ile kurulması öngörülen karma teşebbüslerin sermayelerindeki devlet hisseleri için gerekli ödeneklerin, Genel Bütçe Kanununun Maliye Bakanlığı kısmında açılacak bir bölümün maddelerinde gösterileceğini, ikinci fıkrası da karma teşebbüslerin niteliklerinin, bendin birinci fıkrasından faydalanma şartlarının ve bunlar üzerindeki devlet denetiminin nasıl yapılacağıın programlarda belli edileceğini açıklamaktadır.

Bu hükümlerle 440 sayılı Kanunda bir değişiklik yapılmamış, ancak, 440 sayılı Kanunun genellikle karma teşebbüslerin takdirine bıraktığı işlere, Kalkınma Planına uygunluğu sağlama bakımından, bir açıklık getirilmiştir. Burada Bakanlar Kuruluna verilen yetki, iştiraklerin plana uygun olarak yapılmasını sağlamak ereğini gütmektedir.

Uygulamaya yön veren bu hükümlerin, yasama yetkisinin devri niteliğini taşıdığı yolundaki görüş, yerinde değildir.

Devletin, kamu iktisadi teşekkülleri aracılığı ile katıldığı karma teşebbüslerin denetimi, mevcut hukuk düzeni içinde o teşekküllerin denetimi ile birlikte yapılmak gerekir. Kanunda bu denetimi önleyen bir hükme yer verilmiş değildir.

Devletin doğrudan doğruya katılacağı karma teşebbüsün denetimi, genel olarak karma teşebbüslerin rejimine bağlı kalacaktır. Bunun aksini düşünmek, yani bu tür teşebbüslerde de Devlet denetimini hâkim kılmak, bir bakıma devletin Kalkınma Planını gerçekleştirmek amacı ile özel kesime yardım yapmasını engellemek niteliğini taşır.

III — 2. maddenin A ve B bentleri, Kalkınma Planına ve yıllık programlara uygun olarak yatırımların teşvik ve tanzimi maksadı ile yapılacak yatırım indirimi ve bunun oranı, gümrük vergi ve resimleri ile ithalden alınan diğer vergi ve resimler toplamında, iktisadi faaliyet sektörlerine göre, kısmi veya tam muafıklar ihdası veya vergiler ve resimler toplamının kısmen veya tamamen iadesi konularının Bakanlar Kurulu Kararnameleri ile düzenleneceğine ilişkindir.

Bu bentlerle yürütmeye verilen yetki, Kalkınma Planına ve planda yer alan işlerden bir bölümünü belli süre içinde gerçekleştirmeyi öngören yıllık programlara uygunlukla sınırlandırılmış ve yatırım indiriminin en yüksek haddi belli edilmiştir. Konuların açık olan esnekliği, tedbirlerde de çabukluğu ve esnekliği gerektirir. Vergi ve resim muafıkları konusunda Bakanlar Kuruluna ancak plana uygun yatırımlar için gümrük himayesi sağlamak üzere yetki tanınmaktadır. Bir tarife pozisyonunda çeşitli malların bulunuşu veya o pozisyonundaki malın, Kalkınma Planı ve yıllık program dışı işlerde de kullanılmasının mümkün oluşu karşısında, bu yönlerin de kanunlarla düzenlenmesini istemek çoğu kez beklenen yararın elde edilememesi sonucunu doğurur.

Görüldüğü ki burada Bakanlar Kuruluna verilen yetki, plan ve programlarla sınırlı bir uygulama alanı ile ilgilidir. Kararnamelerin önceden yayımlanması da objektifliği ve dolayısıyla fırsat eşitliğini sağlamış olacaktır.

Maddenin C bendinin ikinci fıkrası, sanayi bölgeleri ve turistik bölgeler tesis ve tanzimi maksadiyle Bakanlar Kurulunca kamulaştırılmış olan yerlerin, gerektiğinde alt yapı tesisleri de yapıldıktan sonra, buralarda plan ve program hedeflerine uygun olarak tesis kuracaklara devredilmesi konularını düzenlemektedir. Ülkenin bir çok yerlerinde gerçekleştirilecek olan bu konu, yerlerin özelliklerine göre çeşitli uygulamalara ihtiyaç gösterir. O kadar ki aynı bölge sınırları içinde bile yer yer değişik uygulamalara ihtiyaç duyulabilir. Bunların tümünün, önceden kestirilip Kanunda belirtilmesi elbette mümkün değildir. Kanun «Plan ve program hedeflerine uygun olarak tesis kuracaklara» deyimini yürütmeye gerekli direktifi vermiş bulunmaktadır. Bundan sonrası uygulama alanı ile ilgili olmak gerekir. Devir esaslarının önceden Bakanlar Kurulu Kararnameleriyle belirtilmesi, fırsat eşitliğini sağlamağa yeterlidir ve fıkra, devlet denetimini önleyici bir hüküm kapsamamaktadır.

Maddenin E bendinde yer alan (Veya mukaveleli personel) deyimini, standart ve kalite kontrolü işlerinde çalıştırılacak kişilere ilişkindir. Bu işler arasında geçici nitelikte olanlarda bulunabilir. Sözleşmeli personelin ancak geçici nitelikteki işlerde kullanılabilmesi Kanunun 8. maddesinde belirtildiğine göre, bendin, daimi nitelikteki işlerde de sözleşmeli personel kullanılmasına imkân verdiğini ve bu nedenle Anayasa'ya aykırı olduğunu düşünmeye yer yoktur.

IV — Kanunun 3. maddesinin A bendi hükümleri için, Kanunun 1. maddesinin A bendine;

Aynı Kanunun B bendi içinde Kanunun 2. maddesinin A ve B bentlerine;

İlişkin görüşler ileri sürüleceğinden, bunların tekrar yazılmasına yer görülmemiştir.

V — Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrası, birinci fıkra ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulacak «yatırımları ve ihracatı geliştirme ve teşvik bürosu» nde, ilgili bakanlıklardan yeteri kadar personelin kadroları ile çalıştırılacağını öngörmektedir. Bu hükümden, Bakanlıklara özel kanunlarla verilen kadrolarda çalışan memurların bir kısmının Başbakanlık kadrosuna aktarılacağı anlamını çıkarmağa yer yoktur. Bu bürolarda çalıştırılacak memurların, kendi bakanlıkları ile ilişkilerinin kesileceğine dair bir hüküm, fıkroda yer almamıştır. Hükümün çabukluk ve kolaylık sağlamaktan öteye bir ereği yoktur.

VI — Kanunun 5. maddesinin birinci fıkrasında Kalkınma Planına ve yıllık programlara göre şehirleşmenin gelişmesini düzenlemek ereği ile mahalli idarelere yardım yapılması için Genel Bütçe Kanununda açılacak bölümdeki ödenek ile dış kaynaklardan yapılacak tahsislerin kullanılmasının Bakanlar Kurulu Kararnameleriyle olacağı açıklanmış, ikinci fıkroda birinci fıkranın uygulanmasında Bakanlar Kurulunun neleri yapmaya yetkili olacağı belirtilmiş ve son fıkroda da arsaların mahalli idarelere devrine dair esaslarla usullerin Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle saptanacağı gösterilmiştir.

Mahalli İdarelere genel bütçelerle yardım yapılması ilkesi, Anayasa'ya aykırı görülmemiştir.

Birinci fıkra, Anayasa'ya aykırı olmayan yardıma ilişkin ödenek ve tahsislerin kullanılması esaslarının Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle düzenleneceğini açıklamış, ikinci fıkroda kararname ile düzenlenecek işlerin nelerden ibaret olacağını göstermiştir. Arsaların mahalli idarelere devri konusu, her mahalli idare için ayrı özellikler taşıyabileceğinden bunların devrine ilişkin esasların bir kanunla genel biçimde düzenlenmesi imkânsızdır.

Madde, Kalkınma Planı ve yıllık program dışında herhangi bir konunun gerçekleştirilmesine elverişli değildir. Erek, neden ve konu Kanunda belirtildiğine göre, bu işlerin, Bakanlar Kurulunca yerine getirilmesinden daha tabii bir şey olamaz. Kanun, Bakanlar Kurulu Kararnamesinden söz etmeseydi dahi bu işler, Kanunun öngördüğü ereğe, nedene ve konuya uygun biçimde yine idare tarafından yapılacaktı. Hal böyle olunca ortada Anayasa'ya aykırı bir yön yoktur.

VII — Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrası, birinci fıkradaki aykırık atamalarla ilgili kuralların, Devlet Personel Dairesinin düşüncesi alınarak Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle tespit edileceğini öngörmektedir.

Maddede ikinci fıkra yer almasaydı, Anayasa'ya aykırı görülmeyen birinci fıkra hükümü elbette Bakanlar Kurulunca uygulanacaktı. Maddenin ikinci fıkrası, atamalarla ilgili esasların önceden Bakanlar Ku-

rulunca saptanmasını öngörmekle konuya objektiflik getirmiş bulunmaktadır.

VIII — Kanunun 9. maddesi, 2. maddenin C bendi ile 5. madde uyarınca yapılacak kamulaştırmalarda, 6830 sayılı İstimlak Kanununun 23. maddesinin uygulanmıyacağı hükmünü getirmiştir. Kamulaştırılan bir taşınmazın, koşullarının gerçekleşmesi halinde, geri alınabilmesi, Anayasal bir kural değildir.

Kamulaştırma, belli bir kamu yararı gereğine dayanır. Geri alma hakkı, bir Kanunla tanınmamış olsaydı taşınmaz, kamulaştırmanın ereği dışına çıkmaksızın elinde bulundurduğu sürece idareden geri almak sözü konusu olamazdı. 9. madde hükmü, bir başka Kanun hükmünün kimi olaylarda uygulanması olanağı önlemiş, belli türdeki kamulaştırmalarda 6830 sayılı İstimlak Kanununun 23. maddesinin uygulanmasını kamu yararı bakımından zararlı görmüştür. Konunun özelliği de bunu haklı gösterecek niteliktedir.

İdarenin, kamulaştırma ereğini yerine getirmekten açıkça vazgeçmesi veya taşınmazı kamulaştırmanın temel ilkesi olan kamu yararı gereği ile bağdaşmayacak bir başka doğrultuda kullanmak istemesi halinde maddenin, eski malikin, genel hükümlere dayanarak taşınmazı geri isteme hakkını kullanmasını önleyemeyeceğinden söz etmek de yerinde olur.

Bu nedenlerle 933 sayılı Kanunun kimi hükümlerinin iptaline ilişkin karara karşıyım.

Lâtfi Ömerbaş
Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili

KARŞIOY

Mahkememiz, kalkınma planlarının uygulanma biçimini gösteren 933 sayılı Kanunun belirli hükümlerini, Devlet organlarından biri olan yürütmeye, kanunla düzenlenmesi gereken ve yasamanın düzenleyebileceği türden olan düzenleme yetkileri vermiş olması ve buna benzer nedenlerle iptal etmiştir. Konuya ilişkin aykırı görüşümüzün bütünü ile açığa çıkması için Devletimiz görevleri arasında Kalkınma Planının hangi kerede yer aldığı ve neleri kapsadığı, yönlerinin aydınlanması bakımından Anayasa'mızdaki bu konuyu düzenleyen hükümlere kısaca gözatmakta zorunluk görmekteyiz.

Anayasa'mız sadece 41., 126. ve 129. maddelerinde kalkınmadan ve onun planından söz etmekte, 41 ve 129. maddelerinde ise planlama düzeyi olarak ekonomik, sosyal ve kültürel alanlar gösterilmektedir. Bu kapsam nedeni ile planlama ve plan, onun hazırlanması ile uygulanması, en azından Anayasa'mızın başlangıç kısmının 3., 4. ve 5. paragrafları ile birinci kısımdaki genel esaslar, temel haklar ve ödevlere ilişkin ikinci kısmın birinci ikinci ve üçüncü bölümlerindeki hükümlerine uygun olması ve kişinin üçüncü bölümdeki sosyal ve iktisadi haklarının gerçekleştirilmesi amacıyla ulaşılacak biçimde düzenlenmesi ve yapılması gerekir.

Bu hükümlerden doğrudan konumuzu ilgilendirenleri aşağıdadır :

Başlangıç kısmının 3., 4., ve 5. paragrafları :

«Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve;

«Yurtta sulh cihanda sulh» ilkesinin, milli mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerinin, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için; hazırlanan bu Anayasa..»

Anayasa'nın ilgili maddeleri :

Madde 40 — Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel teşebbüsler kurma serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri, ancak, kamu yararı amacıyla sınırlayabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütmesini, güvenilirlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

Madde 41 — İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam ÇALIŞMA esasına ve herkez için insanlık haysiyetine yakışır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre düzenlenir.

İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yönlendirmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin ödevidir.

Madde 42 — Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler, işsizliği önleyici tedbirleri alır.

Angarya yasaktır.

Memleket ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda vatandaşlık ödevi niteliği alan beden veya fikir çalışmalarının şekil ve şartları, demokratik esaslara uygun olarak kanunla düzenlenir.

Anayasa'mızın bu hükümlerine göre milletimizin iktisadi ve sosyal hayatı, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraysın bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla göre Devletçe düzenlenecektir. Başlangıç hükümlerinin 5. paragrafta yer alan ilkelere göre de demokratik hukuk devletinin başlıca görevi insan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmek ve teminat altına almaktır. Polis devletin dışarıya karşı milletlin istiklâlini ve içeride bireylerin emniyetini korumaktan ibaret görevi yanında sosyal devlet, yurttaşlarının çalışma imkânlarını, adaletili ölçüde kazanç elde etmelerini, insanlık haysiyetine yaraysın biçimde geçinmelerini sağlamakla da görevlendirilmiş ve sonradan yüklenen bu görev, devlet görevleri arasında birinci sırayı almıştır. Devlete bu görevi veren hükümlerden 41. maddenin ikinci fıkrası ile 129. madde de iktisadi ve sosyal kalkınmanın planla gerçekleştirileceği belirtilmektedir.

Bu hükümler arasında kalkınma koşullarına bir göz attığımız zaman görmekteyiz ki;

a) Sosyal devletin kalkınma planları, milli bütünlüğü sağlayıcı, milletimizi milli şuur ve ülkü etrafında toplayıcı olacak ve Atatürk devrimlerine bağlılık şuurunu koruyacaktır.

b) İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzurunu gerçekleştirmek ve teminat altına almak görevini taşıyan sosyal hukuk devleti esaslarına uygun biçimde yapılacaktır.

c) Herkezin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine, özel teşebbüs kurma serbestliğine ilişkin hükümlere yer verilecek, özel teşebbüsün milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütülmesine çalışırken özel teşebbüsün güvenilirlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alma ödevi de yerine getirilecektir.

d) Devlet bu görevlerini yerine getirirken insan hak ve hürriyetlerini koruyacak ve Anayasa'nın diğer hükümleri ile hukuk kurallarına da riayet edecektir.

Bu esaslara bakarak denebilir ki iktisadi ve sosyal kalkınma düzenlenmesi tümü ile Anayasaca yapılmış ve hukuk çerçevesi Anayasaca belirtilmiştir.

Planlamanın bu hukuk alanı yanında bir de iktisadi ve sosyal hayata etkili bulunan diğer unsurlar bulunmaktadır. Bunlar, memleketin içinde bulunduğu kültür, teknik ve bilim seviyesi, sermaye olanakları, milli tarih ile coğrafi durumun milli şuura kazandırdığı iyi veya kötü eğilimler, yabancı devletlerle olan ilişkiler, doğal koşullar ve iklim şartları gibi etkenlerdir.

Hukuk bağları, sosyal ve doğal etkenleri bu kadar geniş, başarı koşulları bu kadar çok olan planlamanın ereği insan, amacı insan etkenlerinin başlıcası da yine insandır. İnsan düşüncesi, insan duygusu insanların kurdukları toplumların istekleri ve benimsedikleri akımlar, aralarında bulunduğu diğer özgür milletlerin yarattığı koşullar, doğal değişiklikler ise Devletçe kontrol edilemeyen, önceden kestirilip tedbirlere bağlanması her zaman mümkün olmayan etkenlerdir.

Görülüyor ki Kalkınma Planı, bu günün sosyal devletinin, varlığını koruma ve gereği gibi sürdürmesi için zorunlu ve bu ölçüde önemli iken hukuki ve doğal ortamı yönünden de gerçekleştirilmesi o kadar güçtür.

Kısa bir bakışla girift ve çetrefil olduğu anlaşılan iktisadi ve sosyal kalkınma görevini, devlet organlarından yasama veya yürütmeden hangisinin yapmasının yerinde olacağı sorunu, çözümü gerekli bir sorun oluyor.

Bu düzeyde çalışmasız bir sonuca varmak için Anayasacıların, sosyolog ve iktisatçıların görüşlerinden, ileri demokratik devletlerin bu yoldaki uygulamalarından bir kısmına, Anayasa'mızın hazırlanmasına ilişkin gerekçe ve görüşmelerle kabul edilmiş bulunan Anayasa hükümlerine ve özellikle Anayasa'mızın 29. maddesine göz atmak ve bunlar üzerinde durmak konunun aydınlanması için çoğunluk ve azınlık görüşleri bakımından faydalı olacaktır.

Bilginlerin görüşleri :

Freidrich, KJ. «Devrimizde teknik gelişmeleri inceliyecek ve gereken tedbirleri alacak istikrarlı ve kuvvetli bir ele ihtiyaç vardır. Ancak bu kuvvet Tranizm'e kaymamalıdır.» demektedir.

Jiraüde ise «Demokrasi hem hürriyet, hem de düzen rejimidir. Bu bakımdan toplumda çeşitli çıkarlar için birleşik bir temele dayanması kaydıyla kuvvetli yürütme, çağımızın gerekleri açısından yalnız meşru değil aynı zamanda şarttır.» der.

Jüetzevich'de «Parlementer rejimde icra zayıf olursa devlet sosyal görevlerini yerine getiremez.» görüşündedir.

Düverger, Vedel gibi hukukçular da güçlü yürütmeyi savunurlar.

Sosyal planların en güzelini hazırlayan Beveridge bu konuyu derinliğine incelemiş ve sosyal ıslahat raporunda «Sefalet, işsizlik, cehalet ve hastalık gibi sosyal canavarlarla mücadelenin tamamen teknik yolla olacağını, hukukun sadece bu uğurda izlenecek yolun esaslarını ve temellerini göstereceğini, diğer kısımları ilim ve teknik halledeceğini, sosyal adaletin de bu canavarlar karşısında sosyal tedbirleri almaktan ibaret bulunduğunu belirtmiştir.

Van Der Mebrsch bu uğurdaki görüşünü «Devletin ekonomiye müdahalesi yasama ve yürütme ilişkileri üzerinde de etkiler yaptı. Günün gününe izlenmesi ve süratle halledilmesi icap eden ve bünyeleri itibarıyla çok karışık olan ekonomik sorunları, muayyen prosedürlere tabi olan, sert kayıtlar getiren ve günün ihtiyaçlarını daima geriden takip eden kanunlarla düzenlemek mümkün olamazdı.» biçiminde dile getirmiştir.

Mendels France'ın görüşü de şöyle : «Parlamento ile hükümet arasında görev bölümünde ekonomik sahanın yürütmeye bırakılması gerekir.»

Bilginlerimizden Prof. Bahri Savcı, 1909 ve 1924 Anayasalarında yasamanın, üstün tutulmuş olmasına rağmen hükümetin, yani yürütmenin üstün çalışmasının üç sebebinden birisi olarak «Cumhuriyet devrinde millî birliğin, ekonomik gelişmenin ve batılılaşmanın sağlanması için kuvvetli bir icra organının gerekli olması» nedenini göstermektedir.

Prof. Mümtaz Soysal ise : Sosyal devletin ekonomik alana girdiğini izah etmekte ve devletin bu düzeyde işletmecî ve üreticî durumunda kaldığını ve bu durumlarda devletin ekonomik yetkilerle donatılmasının zorunlu bulunduğunu açıkladıktan sonra «Bütün bu yeni görevler yürütme organının daha yetkili olmasını gerektiriyor, bunun için de Devlet gücünü sınırlı tutmak endişesi yine ön planda gelmekle beraber yürütme organının yetkilerini artırabilecek yeni yollar aranıyor.» demektedir.

Bu görüşlere uygun olarak Fransa, İngiltere, Belçika, İsveç, Norveç, Danimarka gibi devletler, güçlü yürütme esasını uygulamaktadırlar. Federal Almanya ise reaksiyoner Anayasa'sının sınırlayıcı olmasına rağmen Anayasa hükümlerini yorumlama yolu ile sorunu, yasama organının çizeceği çerçevede içerisinde yürütmenin de tanzim edeceğini kabul ederek çözümlenmiştir.

Anayasamız :

Anayasa'yı tedvin edenlerin görüşleri de bilginlerin görüşlerinin ve sayılı devletlerin uygulamalarının aynıdır. Örneği, Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Alt Komisyonunun (İdare, İktisat ve mali hükümler) hakkındaki muhtırasının (İktisat) bölümünde : «Tali Komisyonumuz millî kalkınma planına Anayasa'da yer verilmesi lüzumuna kanidir. Az gelişmiş memleketlerin kalkınması için bütün İktisadi alanı kapsayan planlara ihtiyaç olduğu, bugün herkesçe kabul edilen bir gerçektir... Kısaca dünya, en geniş anlam ile millî kaynakları en rasyonel biçimde kullanmağa çalışmak şeklinde ifade edilebilecek olan planlı ekonomiye gitmektedir... Son derece çetin İktisadi meselelerle karşı karşıya bulunan memleketimizde plan yeni bir tecrübedir. Bu denemeyi peşinen güçleştirecek Anayasa hükümleri koymaktan kaçınmak, planın yürütülmesini kolaylaştıracak esaslara yer vermek ihtiyatlı bir davranış olacaktır.

Kazal ve teşriî murakabelerin iyi işlemesi sağlandığı takdirde İktisadi alanda icra organına sorumluluğu nispetinde yetki tammaktan kaçınmak için ciddi bir sebep olmasa gerektir.

Bu sebeple kanun vazının -bu plan icaplarına göre- koyacağı kanunlarla muayyen alanları ve kuralları -hiç bir zaman teşriî bir yetkiyi, delegasyon yoluyla hükümete devretmemek ve tanımamakla beraber ona, tamamen icrai ve idari mahiyeti haiz kararnamele ve kararlar ile tanzim edebilmek ve gerekli tedbirleri alabilmek hususunda yetkiler ve bu meyanda geniş takdir yetkisi tanınması gerekir..

Özetlersek; millî kalkınma planına Anayasa'da yer verilmelidir.

Bu hususta tafsilâttan kaçınmalı, hükümete müsbet vecibe yüklemekle yetinilmelidir.

... Planı yürütmek için, hükümetin İktisadi alanda sorumluluğu nispetinde yetkilere ihtiyacı olduğu gözönünde tutulmalıdır. «denmekle sosyal ve İktisadi kalkınma alanında güçlü ve yetkili yürütme gereği öne sürülmüştür.

Temsilciler Meclisindeki Anayasa'nın bu bölümü görüşülürken;

Ferit Melen : «Planlamanın, kanunlarla sert esaslara bağlanması lazımdır. İktidarlara göre planlar değişebilir... İktisadi çok sıkı ve sert bağlarla bağlamaktan fayda değil zarar hasıl olur.

Anayasa Komisyonu sözcüsü Turan Güneş : Plan yapılması netice olarak siyasi bir meseledir. Memleketin hangi istikamette gitmesi lazım geldiğini gösterir bir şeydir. Planlamanın hükümetten ayrı olması görüşüne de katılmıyoruz.

Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırca : Bir planın asıl tatbikcisi hükümettir. Planlama Teşkilâtı Planın hazırlanmasında ve tatbikinde ancak bir vasıttır. Plan bütün hükümet, devlet ve kamu mekanizmasının işbirliği ve işbirliği ile yürütülür.» demişlerdir.

Millî Birlikçe 129. maddeye eklenen «Bu maksatla Devlet Planlama Teşkilâtı kurur. Bu teşkilâtın kuruluş ve görevleri kanunla gösterilir.» ibaresinin ilâvesi dolayısıyla Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu tarafından hazırlanan raporda «... ancak Planlama Teşkilâtı, hükümetin genel siyasi sorumluluğu içinde teknik zaruretlere göre çalışması gereken bir teşkilâttır.» denmekte, Anayasa'mızın genel gerekçesinin İktidar yapısına ilişkin üçüncü kısmının İkinci bölümünde «İktidar yapısının genel unsurlarından birisi de yürütmedir. Yürütme esas itibarıyla yasamanın gösterdiği alanda hareket eden tabii organdır... Bakanlar Kurulu ise yasama organının çizdiği hukuki alan içinde hükümet etme fonksiyonunu faal ve müessir bir şekilde yürütecek bir organ seviyesine çıkarılmıştır.» açıklaması yapılmaktadır.

Anayasa'mızın 129. maddesi ise, İktisadi sosyal ve kültürel kalkınmanın bu uğurda hazırlanacak plana göre gerçekleştirileceğini birinci fıkrasında; planın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında, değiştirilmesinde gözetilecek esasların özel kanunla düzenleneceğini de ikinci fıkrasında belirtmiştir. Bu maddede sadece iki temel kural bulunmaktadır. a) Kalkınmanın plana göre gerçekleştirilmesi gereği, b) Planın hazırlanmasında, uygulanış ve değiştirilişinde gözetilecek esasların özel kanunla düzenlenmesi gereği. Bu iki esastan başka 129. maddede ile planlama düzenlenmemektedir. Anayasa'dan önce çıkarılmış bulunan 1960 tarihli ve 91 sayılı Kanun, plan hazırlama işlerini tamamen yürütmeye bırakmıştır. 15. maddesi ile; hazırlanan planın yasamanın tasvibine arz olunacağı açıklanmıştır. 77 sayılı ve 1962 tarihli planlama ile ilgili diğer kanun da yasamanın planın tasvip işinin kanunlardan ayrı olarak ve başka bir usulle kısa süreli görüşmelerden sonra yapılacağını ve tüm plan üzerinde değişikliğe gidilmeyeceğini belirtmektedir.

Görüldüğü gibi Anayasa'dan hemen önce ve Anayasa'nın kabulünden hemen sonra çıkarılmış olan bu iki kanun da planlamada esas görevi yürütmeye vermektedir. Bütün kamu hizmetlerinin nasıl yürütüleceğini, esasları yönünden bilmesi gereken ve millî kudreti doğrudan temsil eden yasamanın tasvibine, kural olarak Kalkınma Planı da arz edilmektedir.

129. maddenin ikinci fıkrası Anayasa'nın diğer maddeleriyle yapılmış olan düzenlemelerine göre bir özellik taşımaktadır. Bu fıkrada Anayasa'nın diğer hükümlerinde olduğu gibi planın nasıl uygulanacağı kanunla gösterilir denmemekte ve «Planın ... uygulamasında ... gözetilecek esaslar... özel kanunla düzenlenir.» denmektedir. Bu ayrıcalığın üzerinde durmak gerekir. Anayasa'nın 21. maddesinin 3. fıkrasında da «Özel okulların bağlı olduğu esaslar ... kanunla düzenlenir.» denmektedir. Burada özel okulların, kamu yararı bakımından tabii olmaları zorunlu olan esaslar dışında kendi müesseselerinde özel uygulamalar ve çalışmalar yapabilmelerine müsaade edilmek istenmiştir. Devletin koyduğu bir öğretim türüne ait programlar uygulanmak kaydıyla programın filan veya filan şekilde veya zamanında uygulanması okul yöneticilerinin takdirine bırakılmış bulunmaktadır.

Planlamada da kanunla yürütmenin görev alanı gösterilecek ve esaslardan ibaret olan bu çerçevede alan içerisinde yürütme, (Faal ve müessir hükümet etme) işini yapacaktır. 129. maddenin bu şekilde düzenlenmesi nedeni Anayasa'yı hazırlayan alt komisyonun muhtırasında açıklandığı üzere Kanun koyucunun yürütmeyi olaylar karşısında gereken tedbirleri alabilmek hususunda yetkili kılmak ve bu düzeyde geniş takdir yetkisi vererek düzenlemesini sağlamaktır. Esaslar dışındaki düzenlemenin yürütmece yapılmasını bu hükümlerle kabul etmiştir.

Sosyal hukuk devleti ilkesi de yürütmenin planlama düzeyinde görev alanının kanunla çerçevesi bulunmasını gerektirir. Anayasamız bu ilkeye uygun olarak 129. maddesiyle plan uygulamasının da kanunla düzenlenmesini uygun görmüş fakat uygulamanın her yönünün

değil de sadece esaslarının kanunla düzenlenmesi kaidesini koymuştur. Mahkememiz kararında 129. maddedeki «Esas» sözcüğünün (Kural) anlamına geldiği öne sürülmektedir. Lügat manası ile bu sözcük «Asıl, temel, ana» anlamlarına gelmektedir. Halk ve ilim dilinde de esas sözcüğünü başka türlü anlamaya imkân yoktur. Denebilir ki «Esas» larda kuralı yani kaide olabilir, fakat kaidelerin teferruata ilişkin ikinci ve üçüncü derecede gelen kuralların değil temel kurallarını, ana kurallarını dile getirir. Nitekim kanunların ayrımında (Kanunu esasi) tabiri bu günkü anlamı ile «Anayasa»nın adıdır. Diğer kanunlara kaynak olacak ana kanun demektir. Adalet dilinde de bir mahkeme kararının Yargıtay'ca bozulması halinde (Esastan bozuldu), (Usulden bozuldu) gibi ayrımlar yer almıştır. Bunun için 129. maddedeki (Gözetilecek esaslar) teriminin ikinci keredeki kuralların üstünde olan prensip hükümler anlamına gelen bir mana taşıdığını kabul etmek gerekir.

Planlama konusunun devlet işleri arasındaki önemi, iktisadi ve sosyal hayatın özelliği, devlete verilmiş olan bu görevin ancak olayları yakından kovalamak ve gerekli kararları gününde ve saatinde almak yolu ile yapılabileceği, ekonomi ilminin herkesce bilinen bir gerçeğidir. Olayların çok gerisinden gitmesi dolayısıyla yasamanın sosyal ve iktisadi kalkınma alanının bütününe gereği gibi düzenleyemeyeceği gözde tutularak 129. madde bu biçimde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın ancak 3. maddesinde (Kanunla düzenlenir) yerine (Esasları kanunla düzenlenir) ibaresi bulunmasının bir nedeni olduğu açıktır. Temsilciler Meclisi bu iki ibarenin benzer anlamda (Müteradif) olmadığını bilirdi. Anayasa'nın 11. maddesi, temel hak ve hürriyetler... ancak kanunla sınırlanabilir. 13. maddesi (Kanunla sınırlanabilir), 18. maddesi (Kanunla sınırlanabilir) ve (Yurt dışına çıkma hürriyeti kanunla düzenlenir) biçiminde yazılmış ve ondan sonraki diğer maddeler de, hak ve hürriyetlerin düzenlenmesini aynı biçimde kanunlara bırakmıştır. Yukarıda değinildiği gibi yalnız Anayasa'nın 21, 106 ve 129. maddelerinde «özel okulların bağlı olduğu esaslar kanunla düzenlenir, Bakanlıklar, kanunun koyduğu esaslara göre kurulur, planın... uygulamasında ...gözetilecek esaslar... kanunla düzenlenir» denmektedir.

129. maddenin diğer iki maddeden de ayrıcalığı vardır. Bu maddede konumuzun aydınlatıcı bir sözcük bulunmaktadırlar. O da «gözetilecek» sözcüğüdür. Bu kelime ile birlikte 129. maddenin ikinci fıkrasında (Plan, yürütme organına gerçekleştirilecek ve uygulama sırasında yürütmenin gözetmek zorunda olduğu esaslar uygulama yasasında gösterilecektir.) anlamı açık ve seçik olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü yürütmenin uygulama sırasında gözde tutacağı teknik kurallar, bilgi ve mantık kuralları, hükümetin genel siyaseti ki yaşamaca yürütmeye güven oyu verilmele bu genel siyaset kabul edilmiştir. Ve bu arada planın hukuk alanını çerçeveleyen uygulamaya ilişkin esas kurallar bulunmaktadır. Kararda olduğu gibi (Gözetilecek kurallar kanunda gösterilir) anlamı benimsenirse hem madde yazılışına, hem de bu müssese hakkındaki Anayasa ruhuna aykırı düşer.

129. maddenin aksi biçimde düzenlenmesinin nedenlerini; Anayasa'yı hazırlayan bilginlerin görüşlerine, Temsilciler Meclisi alt komisyon muhtıralarına ve komisyonların gerekçeleriyle Temsilciler Meclisi çalışmalarındaki görüşmelere dayanarak yukarıda açıklamıştık.

Bu açıklamalarla ortaya çıkmaktadır ki Kalkınım Planının uygulanmasında çetrefil ve girift olan bu işin yapılmasında yaşamaya uygulama alanını çerçeveleyecek ölçüde esas kurallara ilişkin bir düzenleme ve yürütmeye de bu çerçeve içinde planın amacına ulaşması için gerekli her türlü tedbirleri alma, bütün işleri yapma ve esaslar dışındaki düzenleme görevini anında yerine getirme ödevi verilmiştir.

Sosyal devlet ilkesinin gereğinden bulunmuş olan sosyal ve iktisadi kalkınmanın planla yerine getirilmesi görevinin yasama ve yürütmece rasil yapılacağı böylece açıklandıktan sonra Mahkememiz kararının madde madde incelenmesi daha kolay ve karşı görüşümüz daha belirgin olacaktır.

A - Mahkememiz kararında, yürütmenin yasama alanına taşınması kaydıyla kararname çıkartması Anayasa'ya aykırı düşmez, denedikten sonra Anayasa'nın 5, 6, 107 ve 113. maddeleriyle birlikte göze alarak yasa koyucu belli konuda gerekli kuralları eksiksiz olarak koyacak, eğer uygun veya zorunlu görürse onları uygulama yolunda sınırları iyice gösterilmiş alanlar bırakacak, idare ancak bu alanlar içindeki takdir yetkisine dayanarak yasalara aykırı olmamak üzere bir takım kuralları koyup yasanın uygulanmasını sağlayacaktır. Anayasa'nın 6. maddesindeki yürütmenin (Yasalar çerçevesinde) görevini yerine getireceği kuralının anlamı da budur, demek suretiyle Anayasamızın yukarıda belirtilen anlamı dışında bir anlam öne sürülmektedir. Bu görüşe göre yürütme, ancak kanunları uygulayan bir idare kuruluşudur. Kanunun koyduğu kurallar dışında hiç bir düzenleme yapamaz ve karar ala-

maz. Böyle bir görüş yürütmenin devlet organları arasındaki yer alış nedenine aykırı düşer. Çünkü devlet organları arasında, temel bir organı olarak yürütmeye de bırakılmış işler vardır. Bu organ, kendisine Anayasa ve kanunlarla verilmiş olan görevleri yerine getirecektir. Devletin varlığı, yükselmesi ve devamı bu görevin yerine getirilmesine bağlıdır. Devletin büyük siyasi amaçlarını gerçekleştirecek organlarından birisi de yürütmedir. Devlet hayatını kanunlarla düzenleyecek olan yasama organı, geçmişe ve hale bakarak, geleceği oranlı olarak devletin düzenini kurmak ve korumak, sosyal ve iktisadi gelişme ve ilerlemeyi sağlamak için kanunlar çıkarır, Kurallar koyar, bu kanunlar meclis çoğunluğunun benimsediği siyasi görüşlere ve Anayasa'ya uygun olacaktır. Sosyal ve iktisadi hayat ayrı etkilerle sık sık değişen ve ayrı ayrı beşirtiler veren bir düzeyde kendini gösterir. Çok akıcı olan bu yönü ile yasama, geleceğin bütün olaylarını önceden oranlamaya imkân bulunamaz. Bunun için hiç bir yasama organı, ne kadar çalışırsa çalışsın geleceğin sosyal ve iktisadi olaylarını kapsayan bütün kuralları kanun olarak daha önceden ortaya koyamaz. Bu nedenle yürütme kanun maddelerinde yer alamamış bulunan olayları düzenleyemez diyen bir Anayasa çıkmamıştır. Çünkü böyle bir anlayış, devlet hayatı ihtiyaçlarının günü gününe karşılanamamasını intaç eder ve yeni olaylar, yürütmece kanunla düzenlenemediği için anında karşılanamazsa devlet işleri bozulur ve tedbirlerin gecikmesi dolayısıyla belki de bir gün bu yüzden devlet çöker; halbuki yasalar ve Anayasa'lar sadece devletin varlığı, yararı ve devamı içindir. (Yasama yetkisi asıldır, yürütme görevi müstaktdır.) kuralı, yürütmenin bir temel organ oluşu, gördüğü işlerin önemi gözde tutulmadan yorumlandığı takdirde aksak uygulamalara gidilebilir. Yürütme görevi (Müstaktdır) demek yasama organı, herhangi bir alanı devlet işleri arasına almadıkça yürütme o alanı düzenleyemez demektir. Yasama bir kanunla bir alanı devlet işleri arasına aldı mı, yürütme de o alanın gerektirdiği bütün işleri mutlaka yapacaktır. Yapmazsa sorumlu ve görevini yerine getirmemiş olur. O halde yasalardan beklenen amaç bir alanı, devlet işleri arasına almaktır ve o alanın yürütme sınırlarını çizmektir. Çoğu zaman yasalarla yürütmece verilmiş olan görev alanının sınırları bir madde ile belirtilir, geri kalan pek çok maddeler ise yardımcı hükümlerdir. Yasa hükümlerinin kapsamadığı yönlerde, alanın kanunla tayin edilmiş sınırları içinde ve fakat anayasaya ve kanuna aykırı olmamak kaydıyla yürütmece düzenlenecektir. Anayasamızın 105. maddesinde «Başbakan ... hükümetin genel siyasetinin yürütmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.» hükmü bulunmaktadır. Bu hükme göre hükümetin bir genel siyaseti olduğu ve onun yürütülmesinden sorumlu bulunduğu anlaşılıyor. Bu hükümde yürütmenin devlet işlerinin görülmesi sırasında hangi yolu tutacağı ve hangi prensipleri uygulayacağı, devlet yararını nasıl sağlayacağı hususunda takdir yetkisi bulunduğu görülür. Anayasamızın bu maddesi Anayasa'yı hazırlayan kuruluşlardan olan Ankara Üniversitesi İdari İlimler Enstitüsünün hazırladığı tasarının 68. maddesine uygundur. Enstitünün hazırladığı tasarının (Ana prensipler) kısmında şöyle denmektedir. «Devlet idaresinin temel unsuru olan yürütme organının yapısında tasarımız Türkiye'de kuvvetli ve istikrarlı bir hükümetin zarurî olduğunu kabul eden görüşe dayanmaktadır. Son zamanlarda yürütmeyi kayıtlamak yolundaki temayüllü yerinde bulunuyoruz. Çünkü bu temayüllü, geçirdiğimiz siyasi buhranın isabetli bir tahlile dayanmadığını ve bu buhranın aşırı derecede tesiri altında kalarak Türkiye'nin gerçek ve uzun vadeli ihtiyaçlarını gözden kaçırdığını sanıyoruz. Sosyal ve iktisadi meselelerimizin halli için kuvvetli bir icraya sahip olmamız bünyevi bir zarurettir. Esasen geçmiş sıkıntımız hükümetin kuvvetli olmasından ziyade gereken millî murakabeye tabi tutulmamasından ileri gelmektedir. Bu eksiklikleri giderme çareleri alınırken verimli idareyi kösteklemek hatalı olur. Bu itibarla tasarımız bir yandan kuvvetli ve istikrarlı bir hükümet esasını muhafaza ederken, diğer taraftan millî murakabenin işleyişini kolaylaştıracak teklifler ihtiva etmektedir.

Millî murakabe, parlamentoda iktidar yapısının kendisinin denetlemesiyle ve muhalefet partileri vasıtasıyla; parlamento dışında ise teminatlı siyasi hürriyetlerden faydalanan müesseselerle ve nihayet Anayasa Mahkemesini de ihtiva eden şümulü bir kazaf kontrolle sağlanabilir.»

Bu tasarının 4. bölümünde «yürütme» başlıklı kısmında da «Türkiye'de kuvvetli bir yürütme organının lüzumu» başlığından sonra bildirildiği gibi kuvvetli bir icra organı bizde gelenektir. Bu gelenek demokratik gelişmelerden beri de devam etmektedir. Böyle bir geleneğin yerleşmesi tesadüfün değil, bünyevi zaruretlerin mahsulüdür. Kanaatımızca bunun devamında büyük millî menfaat vardır.

Örnek aldığımız batı demokrasileri ile Türkiye ve Türkiye gibi geri kalmış memleketlerde siyasi iktidarın rolü bakımından çok önemli bir

fark mevcuttur. Batı memleketlerinde iktisadî ve sosyal gelişme siyasî kararların neticesinde siyasî organların eseri olmamıştır. Burada gelişme cemiyet bünyesindeki kuvvetlerin kendiliğinden meydana getirecekleri bir vetire olmuş ve siyasî iktidar ancak bunu düzenleyici, kolaylaştırıcı ve destekleyici bir rol oynamıştır. Bu günde bu memleketler de sosyal ve ekonomik hayatın düzenlenmesinde siyasî kararların rolü oldukça mahduttur. Hayatın büyük bir kısmı siyasî organlar dışındaki teşekküller tarafından düzenlenmektedir. Halbuki, Türkiye gibi memleketlerde en önemli mesele olan kültürel, sosyal ve iktisadî gelişme çok geniş ölçüde siyasî organların kararlarına ve icraatına bağlıdır... Bu durum Türkiye gibi memleketlerde devamlı ve istikrarlı yürütme organını hayati bir zaruret haline getirmektedir.

... Az gelişmiş bir memlekette «icra organının istikrarsızlığı veya işlememesi, halledilmesi gereken her türlü toplumsal meselenin askıda kalması gibi çok tahripkâr neticeler doğurur. Bundan başka batı memleketlerinde bile artık kuvvetli bir icra zarureti münakaşa edilmez bir siyaset prensibi haline gelmiştir.

Bu durumu değiştirmeye çalışmak ancak toplum gerçeklerini kavramayan bir görüşün neticesi olur ve hiç bir fayda hasıl etmez.

Yürütme ile ilgili hükümler :

Hususiyle yeni anayasa bir Anayasa Mahkemesi ihdası suretiyle kazaf murakabe tesis ettiğine göre idarî metinlerin tümü üzerinde kazaf murakabe kabul etmek tabii ve zaruridir.»

Komisyunun bu görüşünü Temsilciler Meclisi de benimsemiştir. Bu yöndeki çalışmalarını şöyle buluyoruz :

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonunun genel kurula sunulan raporunun (Kabul edilmiş bulunan temel prensipler) kısmının 3. maddesinde : Devlet idaresi millî hâkimiyet ve parlamenter sistem esasına dayanmaktadır. 7. maddesinde «Türk Milletinin hürriyet ve demokrasi nizamı içinde kalkınma davası sosyal hakların ifadesinde gözetilecek asli gaye olarak ele alınmıştır.» 8. maddesinde de «istikrarlı hükümet ve tesirli murakabe yasama ve yürütme arasındaki münasebetlerin düzenlenmesinde temel prensiptir.» 13. maddesinde de (Bütün idarî tasarruflar kazaf murakabeye tabi olacaktır) esasları yer almaktadır.

Burada devlet idaresine hâkim olacak temel prensipler gösterilmiş, parlamenter sistem, kazaf murakabe ve istikrarlı hükümet prensipleri 3 temel prensip olarak ortaya konmuştur.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonunun yürütme ve yasama organları ile bunlar arasındaki ilgilere ilişkin alt komisyon raporunun (Yürütme ve yasama organları ile bunlar arasındaki münasebetlerin düzenlenmesi bakımından üzerinde oybirliğine varılan felsefe) başlıklı kısmında :

a (Siyasi iktidar, bütünü ile millet iradesine dayanmalıdır. Ve bu sebeple kaynağını, siyasî iktidarı meydana getiren organlar bakımından genel oydan almaktadır.

b - Anayasa sınırları içinde belirilmiş genel siyasî tercihi yürütecek olan hükümet kudretinin *parlamenter rejimin çerçevesi içinde bütünlüğüne, sürekliliğine ve müessirliğine zarar vermeyecek şekilde iş görebilmesi imkânları gözden uzak bulundurulmamalıdır.*)

Alt komisyonun bu hususta hazırladığı maddelerin 35. maddesinin -ki Anayasamız'ın 105. maddesinin son fıkrasının aynıdır. - gerekçesinde (Bu madde hükümet politikasının uygulamasında ve insicamının muhafazasında modern anayasa temayülleriine uyularak Başbakanı özel bir durum vermektedir.) demek suretiyle yürütmenin siyasî iktidarı meydana getiren organlardan biri ve millet iradesine dayalı olduğu, Anayasa'ya uygun olarak siyasî tercihin yürütücüsü bulunduğu ve bu nedenle hükümet kudretinin parlamenter rejimin çerçevesi içinde bütünlüğüne, sürekliliğine ve müessirliğine zarar vermeyecek şekilde iş görülmesi imkânlarına sahip kılınması gerektiği ve böylece alt komisyonun kabul ettiği siyasî iktidara ilişkin görüşün benimsendiği görülmektedir. Parlamento çoğunluğunun siyasî tercihinin hükümet politikasını teşkil ettiği ve böylece anayasa ve kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilecek olan bu programın başlıca devlet görevi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yine bu alt komisyon muhtırasının (İktisadî müessese ve hükümet) başlıklı kısmında ise yürütme işi (Gerek siyaset ilmi, gerek parlamenter rejim, gerek iktisat ve maliye ilimleri zaviyesinden -sosyal, iktisadî ve malî bakımdan az gelişmiş memleketler zümresine dahil bulunan -Türkiyemiz'deki kuvvetli bir hükümet sistemine lüzum ve zaruret'oldüğünü gözönünde tutan talî komisyonumuz iktisadî ve malî alanda mümkün mertebe bu esasa uyulması gerektiği ve binaenaleyh Anayasa ön tasarılarındaki -hattı- zatında hükümete ait olması gereken görev, yetki ve kudretin bir kısmını hükümetten alıp hemen hemen her cihetten ondan tamamen müstakil bir mevcudiyet ve hüviyete sahip olan müesseselere

vermek hususundaki temayüllü benimsemektedir) denmekte bu suretle gerek idarî ilimler enstitüsünün ve gerekse Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonunun (Güçlü hükümet) sisteminde birleştiği açığa çıkmaktadır. Buna karşılık sosyal ve iktisadî alanlarda hükümet yetkilerinin bir kısmını iktisat şurası gibi müesseselere bırakma görüşünde olan İstanbul Üniversitesi Anayasa ön tasarisından ayrılmış olduğu gerçeği de açıkça görülmektedir.

Yine bir bilginin dediği gibi (Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlar Kurulu, kanunları uygulamak için değil, toplum hayatında bazı faaliyetler görmek için mevcuttur. Bu faaliyetler çok çeşitlidir. Bunlar diğer devletlerle münasebetlerden, gençliğe verilecek eğitime, asker yetiştirmeğe, tiyatro açmağa kadar ... fakat bu önemli faaliyetler hukuk için yabancıdır. Yürütme organı bunları yaparken kanunları yürütmüyor, bir hukuk işlemi yapmıyor.)

Carre de Melberg de (Yürütme görevi mevcut kanunlardan şartları en uygun olan hareket vasıtalarını bulmaktır. İdare makamı, kanununa göre ve kanunla kendisine tanınan yetki sınırları içinde hareket eder ve kararlar alır. O halde idare kararına, kanunların pasif bir uygulaması olarak bakmamak gerekir. Gerçek odur ki idare daha ziyade kanundan aldığı yetkileri kullanmaktadır.) der.

Profesör Sarıca ise bu yoldaki görüşünü (Kanunları icra etmek demek bunların icrasını teşkil ve temin edebilmek, boşlukları doldurmak ve icabında gereken yeni kaideleri koymak demektir) sözleri ile açıklar.

Vedel de bu konuda (Kanunların uygulanması, her kanunun teker teker uygulanması anlamına gelmez, fakat bütün hukuk düzeninin ve onun tabii sonucu olan devletin ve millî hayatın devamlılığının muhafazası olarak anlaşılmalıdır) fikrini öne sürmektedir.

Anayasamızın hazırlanmasında ve uygulanmasında başlıca iki görüş kendisini göstermiştir. Birincisi yürütmeye dar bir saha bırakarak ve işlerinin mümkün olduğu kadar yasalarla düzenlenmesi ve yürütmenin takdirine geniş alan bırakılmaması yolundadır. Bu görüşe sahip olanlar, daha çok önceki devlet hayatımızda yürütmeyi temsil edenlerden bazılarının yetkilerini taşıdıklarını düşünerek onu önlemeğe çalışmak isteyenlerdir. Bunlara, yürütmenin güçsüz oluşunda amaçlarını gerçekleştirmek için fayda gören asıl düzen değiştiricileri de haricen katılmaktadırlar. İkinci görüş ise sosyal devletin pek çok ve girift olan işlerinin ancak faal ve güçlü bir yürütme ile yürütülebileceğini savunanlardır. Garp demokrasilerinde bu uygulama benimsenmiş ve bu demokrasilerin önde gelen bilginleri de bu görüşü savunmuşlardır. Anayasamızın, özellikle sosyal ve iktisadî kalkınma alanına ait düzenlenmesinde, ikinci görüşü benimsediği hususunu yukarıda açıklamıştık. Anayasamız, diğerine göre ne güçlü bir yasama ve nede güçlü bir yürütme değil devletin işlerini yumuşak bir iş bölümü halinde bu iki organın yürütmesi esasını kabul etmiştir.

Anayasamız, doktriner bir Anayasa değildir. Bu nedenle Anayasa müesseseleri, tek erek ve prensip üzerine oturtulmamış, her müessesenin koşullarına göre düzenlenmesi esası benimsenmiştir. Sosyal ve iktisadî planlama alanının karışık, akıcı, etkenleri değişik ve bu nedenlerle birbirinin benzeri olmayan olayların ortaya çıktığı ve sık sık belirdiği bir alan olduğu ve devlet işleri arasında iktisadî yönden tam gelişmemiş memleketler arasında yer almakta olan yurdumuz için sosyal ve iktisadî kalkınma özel bir önem taşıdığı için bu alanda yürütme, özellikle güçlendirilmiştir. Çünkü bu görev olayları yakından kovalamak, gerekli kararları gününde ve saatinde almak yolu ile yapılabilecektir. Olayların çok gerisinden gitmesi dolayısıyla yasamanın sosyal ve iktisadî kalkınma alanını gereği gibi düzenleyemeyeceği gözde tutularak bu prensip kabul edilmiştir. Anayasamız, Mahkememiz kararında belirtilen (Yasa koyucu belli konuda gerekli kuralları eksiksiz olarak koyacak, eğer uygun veya zorunlu görürse onları uygulama yolunda sınırları iyice gösterilmiş alanlar bırakacak, idare ancak takdir yetkisine dayanarak yasalara aykırı olmamak üzere birtakım kurallar koyup yasanın uygulanmasını sağlayacaktır) şeklindeki bir görüşün tamamen aksinedir. Mahkememiz bu kararında Anayasa'nın düzenlenmesinde öne sürülen ve sonradan kabul edilmeyen ve kanunlaşmayan birinci görüşe dayandığı için Anayasa'ya uygun düşmemektedir. Kaldı ki (yürütme) kararda yazıldığı gibi bir (idare) de değildir. İdare onun emrindedir.

Görülmektedir ki kararın yukarıya alınan kısmı ve taşıdığı anlayış Anayasamız dışındadır.

B — Çoğunluk kararında (Anayasa'nın planlı kalkınmaya özel bir önem vermiş olması dahi plana ilişkin düzenleme için yapılacak yasalarda Anayasal sınır dışına çıkılmasını gerektirmez. Çünkü Anayasa'ya bağlı çağdaş bir devlette Anayasa'dan daha üstün bir yasa düşünülemez...) denmektedir.

Planlı kalkınma yolundaki yasama ve yürütme düzenlemeleri Anayasa sınırları ile sınırlı değildir biçiminde bir görüş öne sürülmemiş, Anayasamızın her müessesenin değişik prensiplere dayatılmış olması dolayısıyla çok girift olan sosyal ve iktisadi plan düzenlemesinde yürütme erkine verilen görev ve yetkiler genişletilmiştir denmiştir. Büyük görevlerin kısır yetkilerle yerine getirilemeyeceği hukuki bir gerçektir.

Refah devletinin tek amacı olan iktisadi ve sosyal alanlarda toplum kalkındırılması işini görecektir ve gerçekleştirecek olan yürütme, bu alanlarda daha güçlü hale getirilmiştir. Bu görüşümüz Anayasa'ya dayanmaktadır.

Anayasa'nın 129. maddesiyle yürütmenin uygulama sınırını nasıl geniş tuttuğu ve gözetilecek esaslar dışında yürütmeye ne ölçüde takdir alanı bırakıldığı ve bunun nedenlerini, Anayasa'yı hazırlayan bilginlerin görüşlerine, Temsilciler Meclisi Anayasa Alt Komisyonu muhtıraları ile komisyon gerçeklerine ve Meclis çalışmalarındaki görüşmelere dayanarak açıklamış bulunduğumuz için bu madde üzerinde fazla durulmayacaktır.

C — Çoğunluk kararında yürütmeyi düzenleme alanı gösterilirken (... bir kez her konuda alınacak iktisadi tedbirler, genellikle bellidir. İktisada ilişkin yazılarda, uzman raporlarında gösterilmiş bulunmaktadır. Yoksa bunlar yeniden aranılabilecek, bulunacak değildir. Yapılacak iş, bilinen ve salık verilmiş olan tedbirlerden hangisine, belli durumda başvurulacağı, birçok tedbirlerden hangisinin seçileceğidir ki bu tedbirler yasadaki sayıldıktan sonra bunlardan bir veya birkaçının seçimi konusunda yürütmeye yasadaki belirtilecek sınırlar içerisinde yetki tanınabilir. Yasadaki öngörülmeyle çok önemli bir durumla karşılaşılırsa... o zaman belki yasanın değiştirilmesi yoluna gidilebilir) görüşü ortaya konmaktadır.

Bu anlayış öne sürülürken iktisadi ve sosyal bilgi kurallarının dahi kesin olmadığı, sık sık değiştiği, olayları düzenleme ve alanlardaki gelişmeyi karşılama tezlerinin bir değil pekçok olduğu ve her gün yenilerinin eklenmekte bulunduğu, sosyoloji ve iktisat bilimlerinin matematik ve fizik bilimleri gibi kuralları çok az değişen bilimler yapılarında olmadıkları gözde tutulmamıştır. Halbuki bu bilimlerin kuralları çok az değişse dahi yürütmenin sosyal ve iktisadi kalkınma planının uygulanmasına ilişkin kanunlar düzenlenirken bu bilimlerin öne sürdüğü kural ve tedbirlerden önemlilerini bu kanunlara koymanın mümkün olmayacağı, çünkü bilim kural ve tedbirlerinin yasaya konmasının ve ayrıca hukuk düzeyinde tekrar edilmesinin gereksiz olacağı ve hukuk alanında böyle bir düzenlemenin bu güne kadar yapılmadığı, aksi takdirde kanunların kitaplar kadar geniş tutulması gerekeceği hususu da gözde tutulmamıştır.

Bunun içindir ki yasamaya, yasaya konması mümkün olmayan veya gereksiz bulunan bir düzenleme, ve yürütmeye de, bilim kurallarını ancak yasadaki yer alması halinde uygulayabileceğini öngören kısır bir yetki tanıyan bu görüşün hukuk ve Anayasa prensiplerine uymadığı pek açıktır.

Ç — Kararda (Bundan başka birinci maddenin birinci bendinde yardıma aracılık edecek ulusal banka ve kuruluşların nitelikleri gösterilmişse de devlet parası veya dış yardımın bunlarca nasıl verileceği ve ne gibi koşullarla bu yardımları programlarda gösterilen kişilere veya kurumlara aktaracakları ve bunlarda bu paraları ne gibi koşullarla geri alacakları ve bu ödünç paraların yerli yerinde kullanılmış olup olmayacağını nasıl denetleneceği, paraların ödenmesinde güvence alınıp alınmayacağı bildirilmemiştir.) denerek yasamaya yürütmeye verilen görevlerin bütün sınırlarının çizilmediği ve belirtilen yönlerin temel yönler olması dolayısıyla düzenlenmesinin yürütmeye verilemeyeceği için Anayasa'ya aykırı düştüğü öne sürülmektedir.

Birinci maddenin konuya ilişkin hükümleri şöyledir :

a) Kalkınma, plan hedeflerine uygun olarak geliştirilmesi öngörülen iktisadi faaliyet sektörlerine planın bölgeler arası dengeli kalkınma ilkesi de gözde tutularak genel ve katma bütçelerden ödünç verme şeklinde transferler yapmak amacı ile fonlar tesis edilebilir.

Bu fonların ve dış kaynaklardan aynı amaçla yapılacak tahsislerin kullanılış esasları ve şartları yıllık programlarda gösterilir.

Maliye Bakanlığı bütçesinde her yıl (Gelişme ve teşvik fonları) isimli bir bölüm açılır. Fonlar bu bölümün maddelerinde gösterilir.

Görülmektedir ki bu maddede fon tesisinde yürütme için eşaşı sınırlar gösterilmiştir. İlk bakışta görülenler şunlardır :

1 — Fon, kalkınma planları hedeflerine uygun olacaktır.

2 — Planda geliştirilmesi öngörülen iktisadi faaliyet sektörleri için kullanılacaktır.

3 — Bölgeler arası kalkınma ilkesine uygun olarak harcanacaktır.

4 — Fonlar, genel ve katma bütçelerle gösterilecektir.

5 — Ödünç verme şeklinde verilecektir.

6 — Ödünç verme Bakanlar Kurulu kararına dayanarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, bunların birlikleri, istihsal ve satış kooperatifleri ile bunların birlikleri aracılığı ile yerine getirilecektir.

7 — Fonlar, Maliye Bakanlığı bütçesinde her yıl (Geliştirme ve teşvik fonları) adlı bir bölümde yer alacaktır.

Görülmektedir ki yürütmenin kullanacağı fon, Bütçe Kanununda gösterilmiş olacak, plan koşullarına uyacak, transferleri yürütme tarafından değil, millî bankalar, kamu kuruluşları niteliğindeki kuruluşlar ve belirli kooperatifler tarafından ilgililere verilecektir.

Demek oluyor ki yürütmeye yapılan plan uygulamasında fona ilişkin görevler yapılırken yasama organından geçmiş olan millî kalkınma planı hükümleri, Bütçe Kanunu hükümleri, Anayasa'nın planlama iktisadi ve sosyal görevlere ait hükümleri ve bu arada Medeni Kanun, Borçlar Kanunu, Bankalar Kanunu ile mesleki kuruluşlara ve kooperatiflere ilişkin kanunlar ve bunların dışında yürütmeye görev alanı çizen ve onu sınırlayan diğer bütün kanunlar uygulanacaktır. Bunlardan sonra da kendisinin çıkarttığı tüzük, talimatname ve kararnamelerle sınırlı olarak çalışmak zorundadır. Yürütme herhangi bir devlet işini görürken sadece kendisine belirli görev veren kanunları uygulamakla kalmaz, devlet düzenine ilişkin bütün kanunlar ortasında kendisine düşen devlet görevini yapar. Plan uygulamasının da böylece yerine getirileceğine şüphe yoktur.

Plan uygulamasında yürütmeyi sınırlayan ve yukarıda sıralanan hukuk kurallarından başkaları da vardır. Örneğin idare hukukunun (Kamu hizmeti, kamu yararına uygun olarak ve bu maksatla yapılır) şeklindeki ilkesi gibi.

Bu ilke gereğince kamuya zararlı olan işlerden dolayı bütün kamu görevlileri gibi yürütme de sorumludur.

Denetim :

Rejimimizin bir adı da parlamenter rejimdir. Yasama ve yürütme ereklarını, bu sistem içinde ve devlet işlerini, birbirini engelleyerek değil tamamlayarak yürüten iki organ olarak görürüz. Parlamenter kontrolün başında bütçe görüşmeleri vardır. Yürütmeye verilen görevlerin nasıl işlediği ve işleyeceği, devlet parasının yerinde harcanıp harcanmadığı, yönleri, enine boyuna bu görüşmeler sırasında tartışılır.

Bütçeye ithal edilecek her hizmetin özelliği ve gerekleri, her türlü iktisadi işlerin bilhassa yatırımlarla ilgili mali rejimin ekonomik ve sosyal veçheleri de bu görüşme sırasında ele alınır. Parlemtentonun doğuş sebebi, esasında devlet bütçesi olduğu için her yıl bütçe görüşülürken devletin o günkü halinin bütünü ile gözden geçirilmesi olağanı elde edilir. Hükümetin baş iyi olan sosyal ve iktisadi kalkınma, daha çok bütçe ve onun da üstünde olarak devletin yükselme, yücelme ve var olarak kalmasıdır. Parlamenter denetimin diğer genel usulleri de plan uygulamasında işler haldedir. Parlamento, basın ve kamu denetimi, siyasi denetim yanında yargı organı da koşulları gerçekleşince bu görevi yapacak olan bir organdır. Anayasamızın 114. maddesi bu hususu düzenlemiştir. Bu koşullar arasında kalkınma planı işlerini gören yürütme, parlemtentonun, kamu oyunun, basının ve yargının denetimi altında ve bunlara hesap vermek zorunda bulunduğu, veremezse düşmek, tazmin etmek durumunda olduğu kuşku götürmez; onu daha çok kayıtlamak, sürekli olan kamu hizmeti yönünden tehlikeli olur. Mahkememizin kararında istenildiği gibi bir sınırlamaya tabi tutulması halinde Anayasacıların, sosyoloji ve hukuk bilginlerinin ve Anayasamızı koyanların korktukları gün devletimizin başına gelebilir. Çok çalışmak, başarmak zorunda olan yürütme, çok aciz, hareketsiz ve başarısız kalabilir.

Fonların hangi maksatlarla ve hangi tür iş alanlarına transfer edileceği uygulama planında ve ona dayanan yıllık iş programında gösterilecektir. Bu fondan verilecek borçların şekli, sonucu da Medeni Kanun ve Borçlar Kanununda açıklanmıştır. Ödünç verme aracılığı eden bankalar ise Bankalar Kanunu, meslek kuruluşları ile kooperatifler de özel kanunları, tüzükleri ve hukukun diğer hükümleri ile çevrilidirler. Ödünç verilen paranın faizi, takibi, borçlunun aczi ve temerrüdü hallerinde yapılacak işler hukuk alanında gayet açık olarak gösterilmiştir. Böyle iken 933 sayılı Kanunla aynı yönleri yeniden düzenlemek yersiz ve gereksiz olurdu. Esasen hususî kanunlarda özel düzenleme gerekli ise yeniden hükümler konur, aksi takdirde genel kanunların düzenlenmesine bırakılır. Bu nedenledir ki Devlet iktisadi teşekküllerinin kanunlarında sadece hususî hukuk hükümlerinin uygulanacağına işaret edilmekle yetinilmiştir.

Fonların yerinde kullanılıp kullanılmadığının, kötüye kullanılmış olup olmadığının deneti de yukarıda belirtilen parlamenter denetleme, kamu ve basın denetemesi ve yargı denetimi şeklinde yerine getirilecek ve sorumluları, her zaman siyasi, cezaî veya mali sorumlulukla karşı karşıya gelebileceklerdir. Bu nedenlerle kararımızdaki, paraların nasıl verileceği, nasıl geri alınacağı, nasıl denetleneceği, güvence alınıp alınmayacağı kanununda belirtilmediği için ve bunların temel yönler olması nedeniyle yürütmeye düzenlenemeyeceği görüşü yerinde değildir.

Ç — Kararımızın mali denetimini yalnız Sayıştay'ca yapılacağı sorununa ilişkin görüşü :

Bu görüş yerinde olmasa gerek. Çünkü mali denetim görevi esas itibariyle Büyük Millet Meclisi görevidir. Bu görevin bir kısmının ön hazırlığı Sayıştay'a bırakılmıştır. Bunun dışında mali denetimler de vardır. Parlamento, yürütmeyi bir çok şekillerle denetleyebilir. Soru, gen-soru, araştırma yolları ile olabileceği gibi her millet vekili ve senatör de dilediği devlet dairelerinde inceleme yaparak gerekli görürse kanun-suz işleri meclislere duyurabilir. Kaldı ki ödünç verme bir harcama da değildir. Fondan çıkan para miktarı kural olarak yine fona girecektir. Her yıl bütçesiyle bu fona girmiş olan paranın miktarı ve fonlarda ka-lan paranın yekünü küçük bir araştırma ile görülebilir. Bu yönleriyle Sayıştay denetiminden geçirilmemesi veya özel bir denetim yolunun gös-terilmemesi iptal nedeni olamaz. Belirtildiği gibi Anayasal parlementer denetime, yürütmenin fon işleri de tamamen açıktır. Bu denetim de Ana-yasa hükümlerine uygun olarak ve Anayasa organları tarafından yapıla-cak bir denetim olacaktır.

Bunların yanında bir de idari denetim vardır. Bugünkü Anayasa düzeni içerisinde idareye ve memura verilen güvence ortamında bu denetimin de bozuklukları ortaya çıkarması doğal bir sonuç olacaktır. Fon işleri de bu denetimin çevresine dahildir. Anayasa'nın 127. maddesindeki Sayıştay denetimi B. M. M. adına yapılacaktır. Bu demek değildir ki büyük millet meclisi parlementer denetimi bizzat yapamaz veya ayrı yolla yaptırılmaz. Anayasa'nın 88 ve 90. maddelerinde yazılı denetleme yolları ile bütçe görüşmelerindeki denetleme bu görüşü perçinleyen hükümlerdir. Dış kaynaklardan elde edilen paralar da, kararnamelerle milli bankalar, kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşları veya istih-sal ve satış kooperatifleri aracılığı ile verileceğine göre fon paraların denetimi gibi kamu denetimine açık bulunmaktadır.

Dışarıdan ödünç ve bağış alma ve içeriye ödünç verme biçimindeki bu işlemlerin devletlerarası anlaşmalar ve özel hukuk kuralları ile de düzenlenmiştir. Bilginlerin dedikleri gibi, yürütme, 933 sayılı Kanunun birinci maddesinin birinci bendi ile kendisine verilen görevi, sadece 933 sayılı Kanuna dayanarak değil, özel ve kamu hukukunun bütün kural-larının uygun olanlarını gözde tutarak yerine getireceği için çoğunlu-ğun bu görüş ve gerekçesi de yeterli görülmemiştir.

d - Kararımızda dış yardımlardan yararlanacak kişilerin genel denetimle özgürlük alanlarına girileceğinden bunlar üzerindeki deneti-min yasalarla belirtilmesi Anayasa'nın 11, 40, 127. maddeleri gereğidir, denmektedir.

Her dış yardımın ve kredinin kendine özel koşulları ve iş adamlarına dağıtım biçimleri, kredi ve bağış anlaşmaları ile ortaya konmuş-tur. Bunun için bu biçimdeki kredilerin verilme ve alınmaları anlaşma-larda gösterilen yolda olacaktır. Borç olarak verildiğine göre de fonlar-dan verilen ödünç paralar gibi bu işlemler içinde özel hukuk kuralları uygulanacaktır.

Hukukun bir gerçeğidir ki her sözleşme, tarafların hürriyetlerin-den küçük veya büyük ölçüde fedakarlığı gerektirir. Sözleşme hürriyeti-ni sağlayan 40. madde gereğince kişiler karşılıklı olarak birbirlerinin hak ve hürriyetlerini belli sınırlar içinde sınırlayacak anlaşma ve sözleş-meler yapmak özgürlüğüne sahiptirler. Devlet, özel hukuk hükümlerine uygun bir çok iktisadi kamu kuruluşlarının bu yolla düzenlenmesini ka-bul etmiştir. Aracı kuruluşların kanun ve tüzükleri, anlaşma hükümleri ve tüm hukuk düzeni içerisinde dış yardım ve kredilerin tasarrufları da yapılacak ve bu hükümlere göre denetlenebilecektir.

e - Kararda birinci maddenin A bendinin Anayasa'nın 2, 5, 6, 64, 126 ve 127. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği yazılmaktadır.

Anayasa'nın ikinci maddesi (Sosyal hukuk devleti) ilkesini, 5. maddesi (Yasama yetkisinin devredilmezliğini), 6. maddesi (Yürütme görevinin kanunlar çerçevesinde yürütüleceğini), 64. maddesi de (Kanun koymanın T. B. M. M. nin yetkisi içinde bulunduğunu) kapsamaktadır.

Bu hükümleri açıklayan bir tarif veya hükme Anayasa'da yer verilmemiştir. Bu nedenle sosyal hukuk devletinin neleri kapsadığı, yasa-ma yetkisinin ne zaman devredilmiş sayılacağı, yürütme görevinin ka-nunlar çerçevesinde yürütüleceği anlamının ne olduğu ve (Kanun) teri-minin neleri kapsadığı hususları hukuk bilgisinin öne sürdüğü esaslara ve hukukçunun yorumuna bırakılmıştır.

Çoğunluk ise bu yorumu dar alanda ve yürütmeyi, emir kanun hükümlerini yerine getiren, tüm idare biçiminde anlayarak yukarıdaki sonuca varmıştır. Anayasa'nın hazırlanışının dayandığı felsefeyi, gerek-çeleri ile maddelerinin yazılış biçimini gözönünde tutan bizler de yürüt-menin; bir devlet organı olduğu, kanunlarla kamu hizmeti ve devlet hizmeti arasına alınan işleri, yine kanun çerçevesinde düzenlemek yet-kisinin bulunduğu iktisadi ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek gibi bir görev verilen yürütmenin olayları yakından izleyerek, sık sık değişen

nedenlerin gerektirdiği çabuklukla tedbirler alarak bu görevi yapması gerektiği, sosyal ve ekonomik yaşantıda kapatılamaz yaralar açabilecek olan tehlikelerin uzaklaştırılması için gücü yeter bir durumda olmasın-ın vazgeçilmez bir gerek olduğu görüşünde bulunduğumuzdan çoğun-lukla verilen karara katılmadık.

Anayasa'nın 126 ve 127. maddelerine aykırı bulunmadığı hususu yukarıda belirtilmiştir.

f - 933 sayılı Kanunun birinci maddesinin b bendinin de aynı esas-lara dayandırılarak iptal edilmesi sorunu :

Mahkememizce 933 sayılı Kanunun bu bendinde, 12 Mart 1964 ta-rihli ve 440 sayılı Kanundaki iktisadi devlet teşekkülleri, müesseseleri ve iştirakleri hakkındaki kanunun belirli hükümlerinde gösterilen devlet iştirakleri, kuruluş, katılma, kurma ve sona erme işlerine ilişkin hüküm-lerde belirtilen biçimlerden büsbütün ayrı olarak iştirak biçimleri öngö-rüldüğü ve bu kuruluşların nitelikleri ile ne yolda kurulacaklarının, bun-lar üzerindeki devlet denetiminin nasıl yapılacağına kanunla değil yıllık programlarla belirtileceği öne sürülerek bu hükmün de Anayasa'ya ay-kırı olduğu kabul edilmiştir.

Birinci bendin iptaline ilişkin karşı oyumuz gerekçeleri bu bent içinde değer taşır. Bu iştiraklerin hedefi, genel plan hedefidir. Göreceği işler ise plana dayanılarak düzenlenmiş bulunan yıllık programda da gösterilmişlerdir. Katılma ve kuruluş sermayesi de toplam olarak Bütçe Kanununda gösterilmiştir. Kuruluş biçimleri, katılış biçimleri ve sona erme ile denetim işleri de yine tüm Türk kanunları çerçevesi içinde, özellikle Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku 444 sayılı Kanun, İdare Hu-kuku, Anayasa Hüküm ve İlkeleri ve bu arada iktisat ilminin milli sınır tanımayan ve mutlaka uygulanması gereken kuralları ile belirlidir. Günün ve olayların gereklerine, kalkınma planınca öngörülen ikti-sadi iş kollarının bölgeler arası denge sağlama amacının koşullarına göre şu veya bu yerdeki şu veya bu kişi ile veya kuruluşlarla bir orta-klık kurmak işinin düzenlenmesi de yürütmeye bırakılmıştır. Bunlar yasama işi değil yürütmece yapılması gereken uygulama işidir. Kanu-nun birinci maddesinin B benki şöyledir :

Planın uygulanmasına ilişkin yıllık programlarda, sermaye ve ida-re hakimiyeti mahdut sayıda özel kişilere ait olmamak kaydıyla devlet ve kamu iktisadi teşebbüsleri sermayesinin iştiraki ile kurulması öngö-rülen karma teşebbüslerin sermayelerindeki devlet hisseleri için gerekli ödenekler, Genel Bütçe Kanununun Maliye Bakanlığı kısmında açılacak bir bölümün maddelerinde gösterilir.

Bu karma teşebbüslerin nitelikleri, yukarıdaki fıkradan faydalan-ma şartları ve bunlar üzerindeki devlet denetiminin nasıl yapılacağı yıl-lık programlarda gösterilir.

Bendin birinci fıkrasında devlet ve kamu iktisadi teşebbüsleri ser-mayesinin katılması ile kurulacak karma teşebbüslerin sermayelerindeki devlet hisseleri için gerekli ödeneklerin Genel Bütçe Kanununda gösteril-mesi öngörülmektedir.

İkinci fıkrasında ise karma teşebbüslerin nitelikleri, birinci fıkra-dan faydalanma şartları ve bunlar üzerindeki devlet denetiminin nasıl yapılacağına ilişkin yıllık programlarda gösterileceği belirtiliyor.

Her iki fıkra ne kadar geniş yorumlanırsa yorumlansın kararda yazıldığı gibi 440 sayılı Kanunda yazılan iştiraklerden tamamen ayrı-lıldığını ve büsbütün başka iştirak biçimlerinin öngörüldüğü sonucuna varılamamaktadır.

440 sayılı Kanunda Devlet iştirakleri şöylece tarif ediliyor :

Devlet ve iktisadi devlet teşekküllerinin sermayesinin yarısına veya daha azına sahip oldukları özel hukuk hükümlerine göre kurulan ortaklıklardaki hisselerdir.

Bu tarife göre devlet sermayesi ile katılmış veya kurulmuş olan bütün ortaklıklar 440 sayılı Kanuna tabidir. Kanunun diğer maddele-rinde ortaklığın idare, denetim, tasfiyesi gibi işleri gösterilmekte ve bunların dışında ortaklıklar özel hukuk hükümlerine tabi tutulmaktadır. 440 sayılı Kanunun 26/1. maddesinde devlet hissesi % 15 ten fazla olan ortaklıkların yönetim kurumlarında Maliye Bakanlığını temsilen bir üye bulundurma öngörülmüştür. Maliye Bakanlığının Türk Ticaret Ka-nunu gereğince ortakların haiz oldukları haklara sahip olduğu belirtili-yor. Devlet iştiraki bulunan ortaklıkların en son yıla ait bilanço ve ne-ticeci hesap cetvelleri genel bütçe gerekçesine eklenerek B. M. M. su-nulacağı kaydediliyor. Ve yine Maliye Bakanlığı temsilcileri, bulunduk-ları ortaklıkların mali durumları ve faaliyetleri hakkında Maliye Bakan-lığına ve Devlet Yatırım Bankasına bilgi vermekle yükümlendiriliyor. Bu hükümlerle özel hukuk esasları içinde kurulmuş ortaklıklardan farklı olan devlet veya iktisadi devlet teşekküllü ortaklıklarına ilişkin kurallar konmuş bulunuyor.

933 sayılı Kanunun birinci maddesinin yukarıda belirtilen B fıkrası ile bu hükümleri ortadan kaldıran yeni bir hüküm getirilmediğine ve mevcutları tadil edilmediğine göre 440 sayılı Kanunla bütün özel kanun hükümleri, kalkınma planı gereğince yapılacak ortaklıklar için de uygulanacaktır.

440 sayılı Kanunun, iktisadi devlet teşekküllerinin ortaklık kurmalarını Bakanlar Kurulu kararına bıraktığı için 933 sayılı Kanunun incelenen bendinde bunların sermaye ve kuruluş biçiminden bahsedilmemiştir. Sadece devletin katılma hisseleri sermaye tutarının bütçede gösterilmesi gereğine yer verilmiştir.

Bendin konusu, hem devlet ve hem de kamu iktisadi devlet teşebbüsleri ortaklığı iken yalnız devlet sermayesinin nasıl tahsis edileceğinin madde de ele alınmış bulunması dahi iptal edilen bentteki ortaklıkların 440 sayılı Kanun dışında ve o kanunda öngörülenlerden ayrı biçimde ortaklıklardan olmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü kamu iktisadi teşebbüsleri ortaklıklarının sermaye durumu yazılı kanunla düzenlenmiştir.

440 sayılı Kanunda devletin katıldığı ortaklıklar biçimlerinden bahsetmez. Çünkü bunlar ticaret hukukunda yer almış bulunan hukuk esasları ile belirlidir. İptal edilmiş bendin birinci fıkrasında idare hakimiyeti mahdut sayıda özel kişilere ait olmayan ortaklıklara katılabileceği yazılmakla genel hukuktan ayrı bir sınırlama konmuştur. Ortaklıkların nitelikleri ise hükümetçe yıllık programlarda tespit olunacaktır. Kanunlarda ve hukuk alanında belirli bulunan ortaklık biçimlerinden birisini benimseyerek katılma kararının verilmesi veya hukukça şekil ve şartları tespit edilmiş bir ortaklığa katılınması hususunu takdir görevinin yürütmeye bırakılması yerinde olacaktır. Çünkü katılma, gelişmemiş bölgede yeni iş alanı açmak veya plan gereğince gelişmesi gereken sektörlerle sermaye katmak suretiyle o sektörleri memleket yararları için daha da güçlü hale getirmek, plan uygulaması bakımından yürütmenin takdiri işidir. Gelişmemiş bölgeyi plan göstermiş ve hangi sektörün kalkandırılması gerektiği planda belirtilmiş olduğuna göre ortaklıkların anonim, komandit veya limited gibi hukuki biçimlerden biri olmasını, yürütmenin tespit etmesinde isabet bulunduğu da şüphe götürmez.

Ortaklıkların denetimi işine gelince :

Bu ortaklıklar da devlet sermayesi olduğuna göre yasama denetimine tabidir. Nitekim 440 sayılı Kanunun 26. maddesi gereğince ortaklıkların bilanço ve kesin hesap cetvelleri Maliye Bakanlığı mümcessili tarafından alınmak suretiyle bütçeye bağlanarak B. M. M. ne sunuluyor. Yine bu maddeye göre; Maliye Bakanlığı mümcessili katılarak, ortaklıkların devlet denetimi yapılıyor.

Plan gereğince kurulacak veya katılacak ortaklıkların munzam devlet denetiminin yapılmasını yürütmeye bırakmakta zarar yerine fayda vardır.

Başta raflarda belirtildiği gibi plan hedefi kalkınmadır. Ticari şirketlerin amacı ise kârdır. Plan hedefleri yönünden bir ticaret şirketine katılmanın amacı ise o şirketin aynı zamanda iktisadi ve sosyal kalkınmayı sağlamaktır. Bu amaca uygun veya bu amaçtan uzak şekilde çalıştığı plan uygulamasını görev olarak üstüne almış olan yürütmenin diğer denetimler arasında munzam bir denetim yapması gayet yerinde ve maksada uygun olacaktır. Ortaklıkların idari denetimi, kendi bünyelerindeki murakiplar denetimi, yasama organının değişik usullerle yapacağı denetim ile yapılacaktır. Maddede bunları önleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

g) Çoğunluk kararında B bendinin yıllık programlarda devletin katılması öngörülen bu gibi ortaklıklardaki devlet payları için ayrılan sermayenin Genel Bütçe Kanununa konulmasına ilişkin hükmünün, yürütmenin bu saptamasına uyarak yasamayı gerekli ödenekleri bütçeye koymak yükümlü altında bıraktığı ve bu yönü ile (Yürütmenin yasamaya bağlılığı) ilkesine ilişkin bulunan Anayasa'nın 5., 6., 64. ve 106. maddelerine aykırı düştüğü de belirtilmektedir.

İştiraklere katılma paylarının yıllık programlarda gösterildiği şekilde bütçeye konulmasında kamu yararı vardır. Plan gereğince kurulacak ve girilecek ortaklıkların yıllık programlarda gösterilmesi yasamanın ve kanunun denetim görüşlerine ulaştırılması ve bütçe görüşmesi sırasında kamu yararı bakımından bu katılmaların yerinde olup olmadığının incelenebilmesi olancağını sağlayan bir hükmüdür.

Yürütme görevi kanunlar çerçevesinde Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir demek hiçbir zaman yürütme, yasamanın buyruğundadır demek değildir. Yasamanın en başta gelen işi bulunan kanun yapma görevi dahi çoğu zaman yürütme ile birlikte hazırlanır. Bütçe kanunlarını ise tamamen yürütme hazırlar. Diğer teknik ve temel kanunlarını ise tamamen yürütme hazırlar. Yürütmenin bu görev-

leri, kendisine Anayasa'nın 91. ve 94. maddeleriyle verilmiştir. Bir tasarrufların B. M. M. M. verilmemesi, kabul mevkinde bulunan yasamanın takdirine sunulması demektir. Yasama kabul etmedikçe tasarrufların hükmü yoktur. Tasarrufların yürütme tarafından hazırlanması nasıl yasama yürütmeye bağlıdır şeklinde bir anlama yer vermezse yıllık programlarda öngörülen ortaklıkların devlet planı için gerekecek ödeneklerinin Genel Bütçe Kanununa konulması hükmü de yasamayı yürütmeye bağlı bir duruma sokmaz.

Çoğunluğun dediği gibi yürütme görevi, devlet işlerinde ancak yasa kurallarını uygulamaktır şeklinde bir anlam da taşımaz. Yürütme işi yalnız kanunu uygulamak değil, kanunların yüklediği devlet görevinin bütün işlerini hukuk, ilim kuralları ve teknik koşullar içinde yerine getirmektir. Bunun için yasama organı, yıllık programdaki ortaklıklara katılma sermayesini, diğer kanun tasarılarında olduğu gibi Bütçe Kanununda da kabul eder, azaltır ve hatta artırabilir. Şu var ki yıllık programda öngörülecek ortaklıklar daha önce yasamanın inceleyip kabul ettiği Kalkınma Planının gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Bu yönü ile yıllık programa ve bütçe tasarısına ortaklık sermayesi koyarken yürütme serbest olmadığı gibi yasama organı da tamamen serbest değildir. Her iki devlet organı da önce hazırladıkları ve parlamentoya tasvip edilmiş Kalkınma Planı ile bağlıdır. Yürütmeyi plan gereğini yerine getirmek için iktisadi düzenlemenin gerektirdiği ortaklıkları kurmak veya katılmak zorunda bıraktığı gibi yasamayı da kolay kolay bu teklifi red edememek durumuna sokar. Bununla beraber her iki organın işleri sıraya koyma ve her yıla ilişkin ortaklığa katılma işlerinde plan sırası içinde takdirde bulunmaları mümkündür. Kalkınma Planı değiştirilmeden onda görülen işleri yapmayan ve onun gereği olan kuruluşları kurmayan yürütme, sorumlu olacak ve yasama da Kalkınma Planı ile bu plan dönemi içinde bağlı kalacaktır.

Kanunların uygulanmasını, tüm devlet işlerini denetlemek milletinin vekilli ve mümessili sıfatıyla yasama organına ait olduğu kuralı, yürütme ile yasama arasında bir tâbîlik, matbuluk bağlarının bulunduğunu ifade etmez.

Bu kural, Anayasa koşulları içinde millî iktidarın iki organ tarafından kullanılmasını dile getirir. Nitekim yürütmenin meclis; fesh etme yetkisi de yasamanın yürütmenin uydusu olduğunun delili sayılamaz. Anayasa'mıza göre devlet sistemimiz parlementer sistemdir. Bu sistemin özelliği ise yumuşak biçimde kuvvetler ayrılığıdır. Bu anlayışla yıllık program gereğince bütçeye ortaklık sermayesinin konmasına ilişkin ikinci bent hükmünün Anayasa'ya uygun düştüğü görüşünderiz.

h) Mahkememiz kararında (Anayasa, kamu hizmetlerinin kanunla kurulacağı idare görevlerinin de kanunla düzenleneceği ilkesini benimsemiştir. «Madde 105, 106, 112 ve 113» b bendinde öngörüldüğü biçimde bir ortaklığa devletin katılmasında kalkınma planının uygulanması bakımından bir zorunluk bulunuyorsa... böyle bir katılmada kamu yararı görülüyorsa bu bir kamu hizmeti olarak ele alınabilir ve bu katılmanın ve devletin katılacağı ortaklıkların niteliğinin, devletin katılma koşul ve usullerinin, konulan sermaye miktarı ile teşekkülün idare ve denetim usullerinin ve ortaklıkta devlet malı üzerindeki yasama meclisi denetiminin nasıl sağlanacağını yasa ile düzenlenmesi gerektirdi. Oysa incelenen B bendinde bütün konuların düzenlenmesi işlerini, yıllık programlara, yani yürütme organına bırakmak yolu ile yasama yetkisi yürütmeye bırakılmış bulunmaktadır.) hükmüne varıldığı görülmüştür.

Kamu yararı bulunan her iş mutlaka kamu hizmeti değildir. Bir kısım ortaklıklara katılmak mutlaka kamu hizmeti sayılmaz. Kurulmuş bir ortaklığın plan hedeflerine yararlı işler yapmasını sağlamak için devlet veya iktisadi devlet teşekkülleri bütçesinden ortaklığın daha etkili ve yararlı olmasını sağlamak amacı ile bir katılma yapılabilir. Bu işte kamu yararını sağlama amacı bulunmakta ise de ortaklık, bir devlet veya iktisadi devlet teşekkülleri niteliğini almadıkça kamu hizmeti gören bir kuruluş niteliğini taşımaz. Bu nedenle özel hukuk kurallarına tabidir. Kaldı ki kamu hizmeti gören devlet ve iktisadi devlet kuruluşları dahi özel hukuk kuralları ile idare edilirler.

Özel Hukuk kuralları ise zaten mevcuttur. Bunun için de 933 sayılı Kanunun birinci maddesinin B bendinde bu kuralların bir kısmının tekrarına lüzum görülmemiştir. Ortaklığın Ticaret Kanunundaki biçimlerden hangi biçimde olacağı, bütçe ile ayrılan sermaye miktarının ne kadarının hangi ortaklığa verileceği yönünün takdiri ise plan uygulaması işidir ve yürütme yapacaktır. Çünkü iktisadi olayların akışında, koşullarının sık sık değişmesine, sosyal ve doğal olanaklara, yeni yeni beliren ihtiyaçlara göre karar alınması gerekir ki bunu ancak olaylarla başa başa olan yürütme yapabilir.

Ortaklığın genel denetimi, ortaklık sözleşmesi kurallarına, ilgili kanunlara göre yapılacak, parlamenter denetim ise Anayasa'da gösterilen usullere ve 44 sayılı Kanunun 26 nci maddesine göre icra edilecektir.

Bu nedenlerle özel hukukun ortaklık biçimlerini, katılma ve idare koşullarını, denetleme usullerini gösteren ÖZEL HUKUKUN VE KAMU HUKUKUNUN ilgili hükümlerinin 933 sayılı Kanunda tekrar edilmemesi hukuka ve Anayasa'ya uyarlık taşır, aykırılık değil.

1) 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin a ve b bentlerinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

2. maddenin birinci fıkrası şöyledir :

Kalkınma Planı ve yıllık programlara uygun olarak yatırımların teşvik ve düzenlenmesi maksadıyla :

a) 6 Ocak 1961 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa 28 Şubat 1963 tarihli ve 202 sayılı Kanunla eklenmiş 3. maddenin 3. fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Yatırım indiriminin nispeti yukarıdaki fıkraya göre indirimden istifade edecek yatırım miktarının azami % 80 nidir. Bölgelere ve iktisadi faaliyet sektörlerine göre uygulanacak nispetler bu haddi aşmamak üzere yıllık programlarda belirtilir.

b) Yatırım mallarında ve ham maddelerde gümrük vergi ve resimleriyle ithalden alınan diğer vergi ve resimler toplamında iktisadi faaliyet sektörlerine göre kısmi veya tam muafıklar ihdası veya bu vergiler ve resimler toplamının kısmen veya tamamen iadesi konuları, Bakanlar Kurulu kararlarıyla düzenlenir.

Kararımızda (... yatırım indirimi sonuç olarak kanunla belirtilmiş bulunan vergi oranının indirim uygulanacak ödevli bakımından değiştirilmesi yolu ile vergiden indirim yapılması anlamına geldiği gibi gümrükten alınan vergi ve resimlerin geri verilmesi dahi bunların tümünden ya da bir bölümünden bağışık tutma niteliğindedir. Anayasa Mahkemesinin şimdiye kadar vermiş olduğu birkaç kararda... vergi ve benzeri hükümlerin ödevli matrah, oran, tarh, tahakkuk ve alım yolları ile uygulanacak yatırımlar ve zaman aşımı gibi yönlerini yasa ile düzenlenmesinin Anayasa'nın 61. maddesi uyarınca zorunlu olduğu belirtilmiştir. Vergiden bağışık ya da ayrı tutma yönlerinin dahi sayıllar: ölçüsünde önemli konular olduğu kuşkusuzdur. Bundan ötürü bu yönlerin da yasa ile belirtilmiş olması Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki kural gereğidir. Kaldı ki... Gümrükten alınan vergi ve resimlere ilişkin bulunulanlar açıkça, daha önceki yasalarla düzenlenmiş olan yönlerin değiştirilmesi ya da kaldırılması için Bakanlar Kuruluna yetki verir niteliktedir. Yasalarla değiştirmek ve kaldırmak T. B. M. M. sinin görevleri arasındadır. Anayasa'nın 5. maddesi de bunun devrini yasaklamaktadır. Bu nedenlerle ikinci maddenin A ve B bentleri Anayasa'nın 61. maddesine... Gümrükten alınan vergi ve resimlere ilişkin bulunan B bendi kuralları da ayrıca 5 ve 64. maddelerine aykırı bulunmaktadır, iptali gerekir.) denmektedir.

Bu görüş ilk bakışta uygun görülmektedir. Fakat iptal edilen bentlerin milletimizin iktisadi ve sosyal kalkınmasını sağlamak amacı ile hazırlanmış bir planın gerçekleştirilmesi amacıyla taşıdığı, bu amacın hangi sektörlerde ve ne suretle gerçekleştirileceğini belirten esasların 5 yıllık Kalkınma Planında gösterildiği ve bu planın parlamenter inceleme ve tasvip ile yürürlüğe girdiği, iktisadi kalkınmanın bütün hür milletler (İleri ve geri durumda) için olduğu gibi Türk Milleti için de hayati önem taşıdığı, Anayasal iktisadi sistemimiz olan karma ekonomide özel sektörün emirle değil teşvik, kolaylaştırma ve yardım gibi devlet hizmet ve fedakârlıkları ile planını yön ve düzeyinde uygulanabileceği ve yurdumuzda özel sektörün kalkınmadaki payının % 47,5 olduğu gözde tutulunca 2. maddenin iptal edilen hükümlerindeki mana değişmektedir.

2. Beş Yıllık Planın (2. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde takip edilecek politika) başlıklı kısmında 637. sahifesinde «... sanayi yatırımlarının özellikle Kalkınma Planında öncelik verilen ve üretimi ihracata yönelmiş sahalara yayılmasını sağlamak için yukarıda söz konusu edilen politikalara ek olarak vergi politikası selektif bir şekilde kullanılacaktır.» denmekte ve yine aynı planının 116. sahifesinde «özel teşebbüsün teşvik sorunu» başlıklı bölümünde de «feratlerin teşebbüs gücünü ortaya çıkarmağa ve geliştirmeye önem veren 2. Beş Yıllık Kalkınma Planının genel hedeflerine varması, geniş ölçüde, özel teşebbüsün beklenen gelişmeyi göstermesine bağlıdır.

Özel sektörün öngörülen hedeflere varabilmesi için ilkeler;

1 — Özel sektörün yatırımlarında kalkınma planının ekonomik ve sosyal ilkeleri çerçevesinde teşvik olunacaktır.

2 — Özel sektörün teşvik ve yönlendirilmesi amacı ile geliştirilmiş bulunan tertipler dağılımaktan kurtarılacak, formaliteler basitleştirilecek ve uygulamada hızlı işleyen aktif bir mekanizma kurulacaktır.»

Bu ilkeler, 933 sayılı Kanunun da ilkeleridir. B. M. M. özel sektör yatırımlarının teşvikini planla öngördüğüne göre uygulama çerçevesi de Planın sınırları içinde olacaktır.

Planın aynı sahifesinde «gelişmeler ve sorunlar» başlıklı bölümünde «teşvik tedbirleri ekonomik ve mali konularda genel nitelikteki veya belli şartlara uyan hallerde özel nitelikteki teşvik tedbirleriyle yatırım ve üretimin plan hedeflerine uygun şekilde geliştirilmesine yöneltilmiştir.

Yatırım indirimi, ihracatta vergi iadesi, hızlandırılmış amortisman sistemleriyle gümrük tarifelerini ayarlamak ve bazı vergi ve resimleri taksite bağlamak usulü, vergi hukukumuzda ithal edilerek, birinci beş yıllık plan döneminde özel kesimin plan ve plana uygun faaliyetlerini teşvik ve uygulanmaya başlanmıştır.

Bu teşvik tedbirlerinden yatırım indirimi, gümrük vergi ve resimlerinin taksitlendirilmesi, ihracatta vergi iadesi daha yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Nitekim 1966 sonuna kadar müteşebbisin öz kaynaklarından karşılanan 1 milyar 66 milyon lira çevresinde yatırım indirimi tedbirlerinden faydalanmış ve 182 milyon lira çevresinde ithalâta bağlı vergi ve resim taksidi bağlanmıştır. Ayrıca sanayi ürünleri ihracatını teşvik amacı ile uygulanmakta olan ihracatta vergi iadesi tedbiri dolayısıyla 1964 - 1966 dönemi içinde yaklaşık olarak 115 milyon lira vergi iadesi yapılmıştır.»

Planın 118. sahifesinde de (Sınai mamul ihracatında uygulanmakta olan vergi iadesi usulü basitleştirilerek daha yaygın bir hale getirilecektir.) cümlesi bulunmaktadır.

Kanımız odur ki bu esaslar plan uygulanırken ve uygulama kanunu olan 933 sayılı Kanun düzenlenirken planın, bu amaç, hedef ve politikasına elbette riayet edilecekti. Planda yer alan yatırım indirimi, vergi iadesi ve bu yollarla teşvik politikası, 933 sayılı Kanunu düzenleyen yasa organınca ele alınmış ve kendisinin daha önce tasvip ettiği plan hükümleri, 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin hükümleriyle kanunlaşmıştır.

Yatırım ve gümrük indirimi gibi kanunun yürütmeye verdiği yetkilerle yapılan indirimler hiç bir zaman vergi kanunlarını ilga ve değiştirme niteliğini taşımaz. Çünkü Vergi Kanunları yürürlüktedir. Plan hedefleri dışında indirim hükümleri uygulanmamaktadır. İkinci maddede gösterilen koşullar gerçekleşince ki indirim hükümleri uygulanır. Yürütmenin yapacağı bu uygulamanın genel çerçevesi de 2. maddede gösterilmiştir :

a) İndirim, Kalkınma Planı ile yıllık programlara uygun olarak yapılacaktır.

b) Yatırımlar teşvik ve ihracatı artırmak amacı ile uygulanacaktır.

Beş yıllık ikinci kalkınma planı ise bütçe derecesinde önem verilerek görüşülmek suretiyle yasamaca tasvip edilmiştir.

Maliye Bakanlığı Gelirler Umum Müdür Müşavirlerinden bir zat Maliye Enstitüsünde 1968 yılında verdiği konferansında bu hususta şu görüşleri açıklamaktadır :

(Vergi sistemlerindeki çeşitli istisna ve muafıklar, yatay ve dikey vergi değişiklikleri genellikle sosyal gayeler için kullanılan vergi teknikleridir. Verginin ekonomik fonksiyonu ise KEYNES VE BEVERIDG) in çok genel bir şekilde belirttiği gibi ekonominin vergileme yolu ile idaresidir... Genel vergi politikası ve bu politikanın özel bir bölümünü teşkil eden teşvik edici vergi politikası, devletin söz konusu hedeflere ulaşmak için kullandığı para, kredi fiat politikaları gibi politikalarından biridir... Az gelişmiş ekonomiler yönünden problem tamamen farklıdır. Az gelişmiş ekonomilerde teşvik edici vergi politikasının başlıca hedefi bu ekonomilerin en önemli dar boğazını teşkil eden tasarruf yetersizliğini ortadan kaldırmak, toplam tasarruf hacmini artırmak ve dolayısıyla sermaye birikimini hızlandırmaktır. Bu ekonomilerde uygulanacak teşvik edici vergi politikası tekniklerinin amacı, ekonomilerdeki toplam tasarrufu artırmak ve bu tasarrufları istenilen sektörlerle kanalize edebilmektir.

Otomatik tip;

Bu tip teşvik edici vergi politikası ve vergi politikasını uygulayan devletlerin mevzuatlarında teşvik edici faaliyetler ve teşvik metodları en ince ayrıntılarına kadar önceden tespit edilmiş bulunmaktadır. Bu şartlara uygun gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri başkaca bir incelemeye tabi tutulmaksızın teşvik tedbirlerinin sağladığı avantajlardan faydalanırlar. Daha açık bir deyimle; teşvik politikasından faydalanan kişiler tespitinde vergi idaresine bir takdir hakkı verilmemiştir. Mevzuatta tespit edilen şartları haiz olan herkez bu avantajdan otomatikman faydalanır.

Selektif statü tipi;

Bu tip teşvik edici vergi politikası uygulamasında teşvik tedbirleri aynı şekilde mevzuatta belirtilmiş olmasına rağmen bu avantajlardan yararlanacak kişi ve teşekküllerin seçiminde vergi dairesine geniş yetkiler tanınmış bulunmaktadır. Otomatik tipte mevzuatta belirtilen şartları haiz olan her mükellefin teşvik tedbirlerinin avantajlarından faydalanması mümkün olduğu halde selektif tipte bu idareye bir takdir yetkisi, bir seleksiyon hakkı tanınmış bulunmaktadır. Vergi idaresi dilediği takdirde takdir hakkını kullanmak suretiyle mevzuatta belirtilen şartları haiz bazı mükelleflerin faydalanacakları teşvik tedbirleri avantajlarını tamamen veya kısmen kısıtlayabilir.

Türk vergi sisteminde teşvik edici vergi politikasının uygulamasına Cumhuriyetin ilk yıllarında başlanmıştır. 1927 yılında yürürlüğe konulan Teşviki Sanayi Kanunu, teşvik edici vergi politikasının tipik uygulama örneğidir. Kanun, bünyesinde o günün ölçüleri içerisinde çok ileri sayılabilecek bir çok hükmü kapsamakta idi. Örneğin Teşviki Sanayi Kanunu uyarınca, devlet sanayi müesseselerine bedava arsa verebildiğinde, yeni kurulacak sanayi tesislerini bina, arazi ve kazanç vergilerinden, damga resminden, yine kazanç resminden, belediye ve mahalli idarelerin aldığı bir çok resimden muaf tutabilmekte idi... 1950 de gerekli gelişmeyi başlatmak ve hızlandırmak amacı ile tarım sektörü gelir vergisi dışında bırakılmıştır.

19/2/1963 gün ve 202 sayılı Kanunla vergi mevzuatımıza girmiş bulunan yatırım indirimi müessesesi prensip olarak özel sektör yatırım amaçlarını gütmektedir. Yatırım indirimlerine ilişkin hükümlere göre ticari, sınaî, ve zirai sahada yatırım yapan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri kalkınma planına uygun olarak yaptıkları yatırımlar sonunun belirli bir kısmını gerek yatırım yaptıkları işletmenin ve gerekse ticari ve zirai işletmelerin kazançlarından düşebilmektedirler.

Yatırım indirimi uygulaması :

Bilindiği gibi yatırım indirimi uygulamasında indirimi uygulamaya yetkili organ yönünden iki ayrı devre mevcuttur. 1963 yılından 15 Eylül 1967 yılına kadar olan devrede yatırım indirim işlemleri geniş ölçüde Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmüş, 15 Eylül 1967 den sonra da uygulama 933 sayılı Kanunla Devlet Planlama Teşkilâtı içinde teşekkül eden «yatırımları ve ihracatı geliştirme ve teşvik bürosunun sorumluluğuna verilmiştir.

a) Yatırım indiriminin 1963 yılı başından büronun kurulduğu 15 Eylül 1967 tarihine kadar olan uygulama döneminde toplam olarak 285 yatırım talebi sonuçlandırılmıştır. Bu taleplerden 189 u olumlu karşılanmış ve toplam olarak 1.850.628.266 lira tutarındaki yatırım, indirimden faydalandırılmıştır.

27/6/1963 tarih ve 261 sayılı Kanun

261 sayılı kanun, mamul mallarımıza ihraç gücü kazandırmak amacı ile bu mamullerin, teşvik edilecek ihraç malları fiyatlarına vergi, resim, harç ve benzeri tesirler icra eden sair mükellefiyetler toplamını daha açık bir deyimle vergi yükünü bertaraf etmek maksadıyla Bakanlar Kuruluna vergi iadesi yapmak yetkisini tanımıştır.)

Demekte ve Gider Vergileri Kanunundaki ihracat muafiyetini ve 6747 sayılı Şeker Kanunu ile ihraç edilen şekerlerden alınmış olan istihlak vergisinin iadesini ve ispirotolu içkilerin ihracı halinde vergilerin iadesini emreden 4250 sayılı Kanunu zikretmektedir.

Görülmektedir ki yatırımı teşvik, ihracatı teşvik, sermaye birikimini teşvik etmek, ekonomimizin gelişmesi için zorunlu olduğu kadar Cumhuriyet devrinde vergi mevzuatı olarak bir çok kanunlarla bu uğurda hükümler konmuş ve uygulamalar yapılmıştır. Bunların hiç birisi indirimin kimlerden, ne zaman ve ne şekilde yapılacağını tespit etmemiş, pek haklı olarak ekonominin doğrudan kollama imkânına sahip olan yürütücüsü bulunan hükümete bırakmıştır. Bu kanunlardaki uygulamalarda pratik vergi sistemine değil selektif vergi sistemine yer verilmiştir. İkinci Kalkınma Planı da selektif vergi sistemini ön görmüştür. Yukarıda niteliği belirtilmiş olan sosyal ve iktisadi alanın çok sık değişen olaylarını donmuş vergi kural ve ölçüleri ile düzenlemek, istikametlendirmek, korumak ve teşvik etmek çok zordur.

Yürütme, vergi kanunları ile kendisine verilen görevi yaparken çok titiz hareket etmiş ve 1968 yılı programına bakılınca bunu görmek mümkün bulunmuştur.

Program maddesi 38, 39 :

a) Kalkınma Planı ve yıllık programlara uygun her nevi yatırımlar da indirimden istifade edecek yatırım miktarlarının % 30 u,

b) Yine planlara uygun zirai yatırımlarda indirimlerden istifade edecek yatırım miktarlarının % 40 ı,

c) Bölgeler arası gelişimin farklarını azaltmak amacı ile aşağıda isimleri belirtilen illerde (Gelişmemiş bölge) Kalkınma Planı ve yıllık programlara uygun her nevi yatırımlarda yatırım indirimi nispeti % 80 dir) dendiikten sonra gelişmemiş bölge olarak Adıyaman, Ağrı, Artvin, Bingöl, Bitlis, Erzincan, Gümüşhane, Hakkâri, Kars, Urfa gibi vilayetler gösterilmekte ve bunların toplamı 21 e balığ olmaktadır.

Gümrük vergisinden indirim ve muafiyeti sağlayan kanun ise 14/5/1964 tarih ve 474 sayılı Kanundur. Bu kanun gereğince Bakanlar Kurulu memleketin sınaî gelişimi için gerekli olan malların ithalinde gümrük resminde ve bu arada İstihsal Vergisinde, belediye hissesi gibi bazı resimlerde tüm olarak veya kısmi şekilde indirim yapabilir, yahutta bunları 5 seneyi geçmemek üzere taksite bağlayabilir. Bunun için sadece Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsaları Birliğinin mütalâasının alınması zorunluğu konmuştur. Bu kanunla hükümete verilen yetki, kanunların değişmesi niteliğinde olan gümrük tarifeleri nispelelerinde veya usullerinde değişiklik yapmak yolu ile uygulanma biçimindedir. 933 sayılı Kanunun ikinci maddesinin B bendi 474 sayılı Kanunun uygulama alanını biraz daha genişletmiştir.

1969 yılı program uygulamasına ilişkin kararın 48 ve sonraki maddelerinde gümrük vergi ve resimlerinden tüm olarak veya istenilen keredede indirim yapılması için aşağıdaki koşullar öngörülmüştür :

Uğuruna ithal yapılan işin;

- a) Yeni bir teknoloji getirmesi,
- b) Yan sanayi gelişmesine yardımcı olması,
- c) İmalatını dünya fiyatlarında imal etmek gücünde olması,
- ç) Yerli ham maddeleri, mamul veya yarı mamul halinde ihraç gücüne sahip olması,
- d) İthalat ikamesini sağlaması gerekmektedir.

1968 senesindeki muafıklar şu şekilde düzenlenmiştir :

- Gemi sanayiinde % 70 - 100,
- Gemi yapımında % 100,
- Orman ürünleri % 70,
- Kâğıt sanayii % 80,
- Ulaştırma % 60 - 80,
- Makine % 100,
- Gıda % 70

Bütün bu indirimler ve çıkarılmış kanunlar, Türkiye ekonomisinin geliştirilmesi ve kalkınma planlarında öngörülen amaçların gerçekleştirilmesi içindir. Yıllık planda yer almamış olan iktisadi yönlere vergi indirimi uygulanmayacaktır. Bölgeler arasında geliştirmeyi denkleştirme görevi de bu indirimlerin ve muafıkların kertelerini yerine göre ayarlamak yükümlünü yürütmeye vermektedir. Bunun için uygulama selektiftir. Selektif uygulamayı Kanunla düzenlemek hemen hemen imkânsızdır.

Bugün iktisaden ve sosyal alanda çok ileri veya çok geri her devlet iktisadi ve sosyal kalkınmayı bir plana bağlamıştır. Diktatöryel marksist rejimlerde özel sektör olmadığı için planın yürütülmesi kolaydır. Emirle düzenlemek kabildir. Demokratik rejimlerde ise özel sektörün kalkınmaya katılmasını sağlamak ancak yardım ve teşvikle olacağından her devlet de vergi indirimi suretiyle bu gereği yerine getirme yoluna gitmiştir.

Anayasa'nın 61. maddesi verginin kanunla konulacağını bildiriyor. Mali bilimin ve vergi tekniğinin gereği olan tüm veya bir kısım vergi indirimini kabul veya red eden bir hüküm Anayasa'mızda yer almamıştır. Anayasa'nın 41 ve 129. maddeleri gereğince devlete verilmiş olan görevlerin gerçekleştirilmesi amacı ile çıkarılmış bulunan belirli vergi indirimleri kanunları ve hükümleri yasamaca kabul edilmiş ve uygulaması da hükümete bırakılmıştır.

Çoğunluğun dediği gibi «... Plan açısından hangi malların ya da işlerin yatırım indiriminden veya bağışıklığından yararlanabileceğini kanun saptayabilir.» şeklinde bir görüşe katılmak çok zordur. Çünkü bazen indirim konusu bir mal Türkiye'nin ihtiyacı olan bir veya iki fabrikanın makinelerinden ibaret olabilir veya belirli bir kuruluşun ihtiyacı olan eşyaya inhisar edebilir. Bu makineler getirilmek ve eşya temin edilmekle ihtiyaç ortadan kalkar. Binaenaleyh bu kabül kalkınma ihtiyaçlarını kanunlarda tespit etmek gereksiz olur. İhtiyaçlar kapandıktan sonra yeni kuruluşlar ve yeni teşebbüsler için diğer cins makine ve eşyaya ihtiyaç duyulabilir. Bunlar ancak planı uygulamaya memur hükümetin eliyle sağlanabilir. Anayasa'dan önce çıkarılmış bulunan bir planlama kanunu olan 91 sayılı Kanunun birinci maddesi, Devlet Planlama Teşkilâtını hükümete bağlamıştır. Bu teşkilâtın özerk bir teşkilât olması ve hükümetin elinde kalmaması için Temsilciler Meclisine ya-

plan teklifler red ile sonuçlanmıştır. Böylece 91 sayılı Kanun ile hazırlanış, gerekçe ve görüşme safhalarını yukarıda tespit ettiğimiz Anayasa'nın 129. maddesi hükmü birleşmiş oluyor.

91 sayılı Kanunun 2. maddesinde Devlet Planlama Teşkilatının görevinden bahsedilirken (a) memleketin tabii, beşeri ve iktisadi her türlü kaynak ve imkânlarının tam bir şekilde tespit ve takip ederek iktisadi ve sosyal politikayı ve hedefleri tayinde hükümete yardımcı olmak, özel sektörün faaliyetlerini planın hedef ve gayelerine uygun bir şekilde teşvik ve tanzim edecek tedbirleri tavsiye etmek.) hükümlerine yer vermekte ve böylece iktisadi ve sosyal kalkınma politikasını tayin işi ile özel sektörün faaliyetlerini plana uygun şekilde teşvik ve tanzim işi hükümete bırakılmaktadır. Bu madde hâlâ yürürlüktedir. Anayasamızdan önce tedvin edilmiştir, ve yurdumuzda Kalkınma Planlaması bu Kanunla ele alınmıştır.

Kalkınma politikası ile hedeflerinin, teşvik ve tanzim tedbirlerinin tayininin hükümete ait olduğunu gösteren bir kanun mevcut iken onu sarahaten tadil etmedikçe planın teşvik edici tedbirlerinden olan vergi indiriminin hangi işler ve hangi yerler için ne biçimde kullanılacağını 933 sayılı Kanunla düzenlenmesini istemek, bu husustaki mevzuatımıza uygun düşmemektedir.

h) İkinci maddenin C bendinin ikinci fıkrası da iptal edilmiştir. Bu fıkra sanayi bölgeleri ve turistik bölgeler tesis ve tanzim eylemek gerektiğinde istimlaklar yapmak görevinde olan yürütmenin tesis ve tanzim ettiği bölgelerde gerekli alt yapı tesislerini yaptıktan sonra karma ekonomi icabı olarak bu bölgelerde sanayi tesisleri ve turistik yapılar kurmak isteyen özel teşebbüse bedeli ve faizi alınmak suretiyle devri yetkisini yürütmeye vermektedir. Çoğunluk bu hükmü, gayrimenkül ünitelerinin devlet malı olması ve satın alacaklara bir takım ödevler yüklenmesi dolayısıyla onların hukuk alanlarına ve özellikle iş görme özgürlüklerine bir takım sınırlamalar getireceği için yasa koyucu tarafından düzenlenmesi ve Sayıştay, dolayısıyla B. M. M. denetiminden geçirilmesi gerekeceği, fırsat eşitlerinin sağlanması gerekeceği ve bunların bu fıkra ile düzenlenmemiş bulunması dolayısıyla Anayasa hükümlerine aykırı düşeceği görüşündedir. Özellikle bu gibi yerlerin hangi durum ve koşullarla, hangi nitelikteki kişilere verileceği, vade ve faiz oranlarının ne olacağı, öngörülen kullanma koşulları, yerine getirilmediğinde uygulanacak hükümler gibi temel kuralların yasa koyucu tarafından belirtilmemiş olması dolayısıyla iptal edilmiş bulunmaktadır. Halbuki görüşümüze göre maddede bu hükümlerin çoğu bulunmaktadır.

a) Devredilecek gayrimenkuller sanayi veya turizm bölgeleri içindir. Bu yönü ile taşınmaz mallar sanayicilere veya turizm işletmecilerine devredilecektir. Değerleri ise taşınmaz mal değeri, artı alt yapı harcamalarıdır. Kalkınmaya hizmet gayesi bulunduğu göre devlet kârı düşülmeyecektir. Maliyet miktarı devredilenden alınacak miktardır. Böyle bir yürütme ve uygulama gerçeği varken ve bütün devlet iktisadi düzeninde hususi hukuk hükümleri uygulanırken (istisnalar dışında) devlet malı olduğu öne sürülerek yeniden Kanunla düzenlenmesini istemek bir hukuki gerek değildir. Karara uygun olarak devir hususunda teferruat düzenlemesi yapılsa ve şu vasıfları taşıyan, şu kadar sermaye, şu kadar güvence akçesi yatıran, şu kadar faiz ve vade ile borcunu ödeyen ve şu koşulları yerine getirmeye söz veren kişilere devredilecektir dense, alt yapısı yerine getirilmiş, devletin büyük sermayeleri harcanarak kalkınma planı için gerekli ortam hazırlanmış ve büyük ümitler beslenen iktisadi ve ekonomik turizm amaçlarına tahsis edilmiş olan bu taşınmaz malları alacak olanlar Kanunda öngörülen koşulları tüm olarak veya birini veyahut bir kaçını yerine getiremeseler, alt yapısı hazırlanmış olan alanın amacının gerçekleştirilmesi mümkün olamayacaktır. İktisadın kanunlarına, günün koşullarına göre kanunda yeniden tadilat yapılacak ve fakat yeni kanun çıkıncaya kadar iktisadi koşullar yine değişecek, yeni engeller ve koşullar çıkacak ve böylece plan uygulaması yapılamayacaktır. Uygulamanın gerektirdiği tedbirleri almak hususunda yürütmeye yetki verilmesi, yukarıda açıklandığı gibi böyle çıkmazlara girmemek ve güçlüklerle düşmemek içindir.

Memleketin ödünç verme, vade ve faiz tayin etme işleri bankalar mevzuatı, ticaret hukuku ve örfü ile bellidir. Geri kalmış bir bölgede böyle bir tesis yapılıyorsa ikliminin şartları, sakinlerinin durumu, madeni vasıtalarından mahrum oluşu dolayısıyla sermaye ya hiç gitmiyor veya çok nazlı gidiyorsa gerekir ki vade uzun, faiz az olsun. Aksi takdirde oradaki bölge kalkınması gerçekleştirilemez. Hangi bölgede hangi işin ve hangi tesisin yapılacağını, günün ihtiyaçlarına göre tayin etmek gerektiğine göre karardaki anlayışa uyulması halinde her bölge ve her iş için bir ödünç verme koşulları Kanunu çıkarılması gerekmektedir ki buna imkân yoktur. Bu hususta açıklanabilecek görüşlerimizin diğer kısımları da yukarıdaki diğer madde ve bentlerde açıklanmıştır.

f) Kanunun 2. maddesinin e bendindeki (mukaveleli personel çalıştırmak) cümlesi de Anayasaya aykırı görülmüştür.

Maddenin E bendinin birinci cümlesinde standart ve kalite kontrolü konularında tatbikatı geliştirici tedbirleri almaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınıyor. Bu hüküm Anayasa'ya aykırı görülmektedir. Bu kontrol hizmetinin icaplarına göre Devlet personelinin yetişmediği alanlarda mukaveleli personel çalıştırılabileceği de hükümete yetki olarak verilmektedir.

Kalite kontrollerinin geliştirilmesi, planın uygulaması, ihracatın artırılması, iç veya dış pazarın güçlendirilmesi uğrunda alınacak tedbirlerin gelişmesi için normal çalışma kadrosunun gücü üstünde bir çalışmaya ihtiyaç duyulacağı bir gerçektir. Plan tedbirleri her yönde sürekli ve devlet işleri gibi uzun vadeli değildir. Ekonomik bir düzeyde veya bir bölgede herhangi bir işte kalkınma sağlanıncaya kadar bu kontrol sürecektir ve sık sık yön değiştirildiği gibi ihtiyaç duyulan uzmanlıklar da değişecektir. Tağşişin men'ine dair olan kanunla Türk Standartları Enstitüsü hakkındaki Kanunun gereği olan kontrol, sürekli hizmet kontrolüdür. Yazılı Kanunlardaki kontroller devletin devamlı işi olduğu için onların sürekli hizmet sahibi memurlar eliyle yapılması uygun olur. Bunun için de bunlar memur sınıfındadırlar. Halbuki plan uygulaması yönünden her alanda ve işte kısa veya biraz daha uzun süreli kontrolleri yapanlara duyulacak ihtiyaç da hizmetler kadar kısadır. Bunun içindir ki mukaveleli kimseler çalıştırılacaktır. Çoğunluk, bu biçim hizmetlileri de Anayasa'nın 117. maddesinde yer alan devletin genel idare kurallarına bağlı asıl ve sürekli görevler yapan memurları gibi görmekte ve bunun için «asıl ve sürekli görevler de sözleşmeli kişiler çalıştırılmazlar, bunun için fıkradaki «veya mukaveleli personel cümlesi» Anayasa'ya aykırıdır demektirler ki (e) bendinin ön gördüğü mukaveleli personel, sürekli devlet hizmetlerine munzam olarak hizmet verilecek kimseler olduğuna göre bu iptalde de isabet görülmemiştir. Kaldı ki bu hizmetlerin hepsi memur niteliğinde kişilerde değildir. Taşıma, doldurup boşaltma gibi, sadece maddi güç isteyen hizmetlerde bunların arasında yer almaktadır. Bugün dahı devletin pekçok mukaveleli hizmetlileri vardır ve bunlar memurlardan ayrı bir statüye tabidirler.

j) Kanunun üçüncü maddesinin A bendinde iptal edilmiştir. Bu bent hakkında ileri sürülen iptal gerekçesi için birinci maddenin A bendinin iptallerine ilişkin aykırılık görüşümüzün nedenleri aynen varittir. Bu nedenle tekrardan kaçınmaktayız.

Aynı maddenin B bendinin iptali :

Karar, bu maddenin iptalinde ikinci maddenin A ve B bentlerinin iptaline ilişkin gerekçelerine dayandırıyor ki o gerekçelere karşı olan gerekçelerimizde aynı madde ve bentler dolayısıyla yukarıda açıklanmıştır.

Ayrıca, ihracatı teşvik sorunu, Türkiye'nin eski bir sorunu ve iktisadi problemlerinden birisidir. Çünkü ihraç ettiğimiz malların tümü, yakın zamanlara kadar tarım ürünlerinden ibaret bulunmakta ve bunların dış pazarlardaki tutumu ise güçlükle alıcı bulmak durumunda idi. Ticaret dengemizin sağlanmasına duyulan ihtiyaç dolayısıyla ihracatın teşviki çalışmalarının sanayi mamullerine de şümullendirilmesi zorunluluğu doğmuş ve bunun baş koşulu ise dış piyasalarda yeni pazarlar kazanmak ve bunları süresiz olarak elde tutmaktır. Kalkınma planlarının uygulandığı dönemlerde bu ihtiyaç bütün ağırlığı ile duyulmuştur. Bu amaçla 27/6/1963 tarih ve 261 sayılı Kanun çıkarılmış ve ihraç olunan mallardan bir kısmının dış fiyatını etkileyen vergi, resim harç ve benzeri mükellefiyetlerin kaldırılması demek olan vergi iadesi yetkisi hükümete verilmiştir. Bu kanun gereğince 1964 de 12, 1965 de 29, 1966 da 27, 1967 de 24 milyon liralık vergi iadesi yapılmış ve ondan sonra da iptal edilen benzeri 933 sayılı Kanunun 3. maddesi kabul olunmuştur. İhracatı teşvik için vergi iadesi, kanunlara dayandığı, uygulamasının Kalkınma Planındaki hedeflerle sınırlandırıldığı için bu bendde de Anayasa'ya aykırılık görülmemiştir.

k) 933 sayılı Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrası, Başbakanlık emrinde kurulması öngörülen «yatırımları ve ihracaatı geliştirme ve teşvik bürosu'na, ilgili bakanlıklardan kendi kadroları ile memur alınarak çalıştırılmasının, bu kadroların Başbakanlık emrine intikal etmesi sonucunu sağlayacağı ve halbuki Bakanlık kadroları yasalarla düzenlenmiş olduğu için bu kadroların Başbakanlık emrine intikalinin bakanlıklar kadrosunu tayin eden kanunların hükümetçe değiştirilmesi demek olacağı ve yasa değiştirmesi niteliğindeki böyle bir eyleme yetki veren fıkranın Anayasa'ya aykırı bulunduğu nedeniyle iptal edilmiştir.

4. maddenin birinci fıkrasında, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda, 474 sayılı Kanunda, 261 sayılı Kanunda öngörülen teşvik tedbirlerini uygulamakla görevli olmak üzere Başbakanlığa bağlı yatırımları ve ihracaatı geliştirme ve teşvik bürosu kurulmuştur, deniyor. Fıkranın sarahatından anlaşıldığına göre bu kanunları uygulayacak Maliye ve Gümrük Bakanlığı gibi bakanlıklara bu işlerde çalıştırılmak üzere memur kadro-

ları verilmiştir. 933 sayılı Kanununun 4. maddesinin birinci fıkrası ile de bu hizmetlerin yapılması ile Başbakanlıkta kurulacak büro görevlendirmiştir. Belirli kamu hizmetini görecek bakanlık değişikliğine göre o hizmetleri yapan memurların da yeni bakanlığa yani Başbakanlık emrine alınmaları doğal bir sonuçtur. İptal olunan 2. fıkra, hizmeti görecek Başbakanlığa kadronun verilmesinden ibaret bir hüküm taşır. Eski bakanlıklardan alınan hizmetin 933 sayılı Yasamın 4. maddesiyle Başbakanlığa verilmesi yüzünden kadrolarının da Başbakanlığa intikali, işbu kanunla düzenlenmiş ve böylece Anayasa'nın 117. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne de uyulmuş bulunmaktadır.

Yine Anayasa'nın 105. maddesi Başbakanlık bakanlıklar arasında işbirliğini sağlamak görevini de vermektedir. Bu nedenle iptal edilen ikinci fıkrada Anayasa'ya aykırılık bulunmadığı kanısındayız.

1) Mahkememiz çoğunluğu, bütçeden ve dış yardım kaynaklarından mahalli idarelere aktarma işleminin koşulları ve yardım yapılacak idarenin nitelikleri yasa ile belli edilmediğinden ve mahalli idare ile merkezi idare arasındaki karşılıklı bağ ve ilişkilerin Anayasa'nın 116/4. maddesi gereğince düzenlenmemiş olduğundan ve denetleme işi yapılırken mahalli idarelere Anayasa'nın sağladığı hukuki duruma aykırı hareket edilebilmesi de mümkün olduğundan 933 sayılı Kanununun 5. maddesinin birinci ve 3. fıkraları Anayasa'nın 5, 64 ve 116. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir.

Anayasa'nın 116/4. maddesi gereğince mahalli idarelerin kuruluşları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri, merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkileri kanunlarla düzenlenecektir. Mahalli idareler devletin temel düzenleri içersinde ve 933 sayılı Kanundan çok önce mevcut ve bu nedenle 116. maddenin 4. fıkrası gereğince düzenlemeler de yapılmış bulunmaktadır. Yoksa bu düzenlemenin tümünü 933 sayılı Kanunda ve onun 5. maddesiyle yapmak mümkün değildir. Devletin kuruluş ve çalışmasını sağlayan bir çok kanunlarla 116. maddede yazılı düzenleme yapılmıştır. Merkezle mahalli idareler bu düzenlemelere uygun olarak görevlerini yapmaktadırlar. 933 sayılı Kanununun 5. maddesiyle Anayasa'nın 116. maddesinin son cümlesinde belirlenen (bu idarelere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanır) hükmü gereğince planın mahalli idarelere yükleyeceği hizmetin gerektirdiği gelirlerin sağlanması düzenlenmiştir.

Yardım koşullarının mahalli idareye aktarılması ise genel bütçeden yapılmakta olan diğer yardımlar gibi olacaktır.

Mahalli idarelerin plan uygulaması yönünden yapılacak yardım nedeniyle denetimi ise çok önceden saptanmıştır ve bu denetimin sınırı mahalli idareler için kanunlarla düzenlenmiştir. Plan uygulamasını düzenleyen 933 sayılı Kanun hiç şüphe yok ki devletin bütün kanunları ile beraber uygulanacaktır. Diğer kanunlarda hüküm bulunduğu için 933 sayılı Kanunla tekrar düzenlenmeye mahal yoktur.

Taşınmaz mallar verilmesi halinde o malların, plan amacına uygun biçimde kullanılıp kullanılmadığı hususunun denetlenmesi için mahalli idarelere bir takım ödevler yüklenmesi mümkün olmakla beraber bunun merkez idare ve mahalli idarelerin karşılıklı bağ ve ilişkilerini saptayan kanunlar dışında olacağını düşünmemek yerinde olacaktır. Kötü uygulamaların karşısında yargı denetimi yerini alacaktır. Bu nedenlerle belirtilen gerçeklere dayanılarak 5. maddenin ikinci fıkrası hükmü de Anayasa'ya aykırı görülmemiştir.

m) Mahkememiz çoğunluğu 933 sayılı Kanun 7. maddesinin ikinci fıkrasını da iptal etmiştir.

7. maddenin birinci fıkrası Kalkınma Planının uygulanmasında özel ihtisas ve kabiliyet isteyen belirli görevlere, meslek kıdemi ve müktesep maaş derecesi hakkında aranılan şartlar dikkate alınmadan atama yapılabilmesi olanağını sağlamaktadır. Bu hüküm, hizmetin özelliği ve istisnai durumu dolayısıyla Anayasa'ya uygun görülmüştür. Bundan sonraki ikinci fıkra hükmü (bu atamalarla ilgili esaslar.. Bakanlar Kurulu kararnamesiyle tespit edilir.) iptal edilmiştir. Gerekçesi ise Anayasa'nın 117. maddesinin ikinci fıkrası kanunla tespit edilmesi gereken memura ilişkin hükümlerin kararname ile tespitine yetki vermesi ve böylece Anayasa'nın 5 ve 6. maddelerine aykırı hareket edilmiş olmasıdır.

Halbuki maddenin birinci fıkrası, planlama görevinin önemi dolayısıyla belirli hizmetlerde meslek kıdemi ve müktesep maaş derecesi koşulları aranmaksızın atanma yapılabileceği prensibini kabul etmiştir. Bu fıkrada atanmanın sadece kadro ile maaşının müktesep hak teşkil etmeyeceği yazılıdır. O halde bu memurların kıdem derecelerine göre kadro maaşları ve terfilerine ilişkin diğer hükümler yürürlükte ve işleyecektir. Özel görevleri ortadan kalkınca bu görevin kadrosu ile maaşından alınacak ve memurun kanunu ile Personel Kanunu hükümlerine göre kazanması gereken maaş durumu tespit edilerek bir göreve atanacaktır. Genel kanunlarda bu yönler düzenlenmiştir. 7. maddenin birinci fıkrasında (... görevlerine, meslek kıdemi ve müktesep maaş derecesi hakkında

aranılan şartlar dikkate alınmaksızın atamalar yapılabilir) dendiğine göre bu atamalar devlet kadrosuna ve genel memurlar kanunu ile olacaktır. Kararname ile düzenlenecek kısım, genel statüye tabi memurun, planda öngörülen kısa süreli göreve alınması işinin nasıl yapılacağı ve nasıl son bulacağı düzenlemesidir. Esasen memurların atanması işi, kanunlara göre yürütme tarafından yapılmaktadır.

7. maddenin ikinci fıkrasının Bakanlar Kurulu kararnamesine bırakıldığı esaslar, madde de sayılı bakanlıklar müsteşarlarının, müsteşar muavinliklerinin, daire başkan ve muavinlerinin, genel müdür ve muavinlerinin hangi ihtisas grubundan olmalarının, hangi iş alanında çalışmış bulunmalarının gerektiği gibi esaslardır. Yani Personel Kanunu ile diğer memurlara ilişkin kanunların aradığı vasıf ve koşulların dışındaki Kalkınma Planının uygulanması için aranan özel ihtisas koşulları saptanacaktır. Bunda 117. maddenin ikinci fıkrasındaki hükme aykırılık değil, uygunluk ve madde de öngörülen hizmetler gereklerinin belirtilmesi amacı vardır.

Kanunlar ve bu arada Personel Kanunu, devlet çalışmalarının her eylem ve işlemini ve alanının gerektirdiği her hizmetin koşullarını bütünü ile kapsayan hükümler koyamaz. Bu esasları, hiç şüphe yoktur ki atanmayı yapacak yürütme erki saptayacak ve her ihtisas grubunun ne gibi vasıfları haiz olduğunu yürütme gösterecektir. Bu nedenlerle 7. maddenin ikinci fıkrasını da Anayasa'ya aykırı bulmamaktayız.

n) Mahkememiz çoğunluğu, Anayasa'nın 38. maddesinin uygulanması koşulunun, kamu yararı olduğunu ve kamu yararı kalmayınca 38. maddenin uygulama yeri de kalmayacağını, belli sürenin geçmesine rağmen istimlak amacına uygun biçimde kullanılmamış olan taşınmaz malın eski malike idesi gereğinin Anayasa'nın 36. maddesi hükmünden bulunduğunu ve bu nedenle 933 sayılı Kanunun aykırı hüküm taşıyan 9. maddesinin de iptali gerektiğini tespit etmiştir.

9. madde hükmü, ikinci maddenin C bendindeki sanayi bölgeleri ve turistik bölgeler tanzimi için arazi istimlakı ve 5. maddenin 2. fıkrasında yer alan; gerektiğinde köy, kasaba ve şehirlerin müstakbel gelişme sahaları için arsa istimlakı amacı ile uygulanacaktır. 9. madde 6830 sayılı Kanununun 23. maddesinin ancak bu nedenlerle istimlak yapılması halinde uygulanabileceğini öngörmekte idi. Planlama dairesinin de diğer daireler gibi yukarıdaki nedenler dışında istimlak yapılabilmesi mümkündür. Kuracağı iktisadi yapılar için, kendi bürolarının yerleşeceği binaları kurmak amacı ile istimlakte bulunması mümkün ise de bunlarda iptal olunan 9. madde uygulanamayacaktır. Çünkü 9. madde ancak sını ve turistik sahalar tanzimini ve mahalli idarelerin gelişme sahalarına yarar arsa tedariki amaçları için yapılan istimlaklerde 6830 sayılı Kanununun 23. maddesinin uygulanmasını öngörmüştür.

Bu yönü ile 9. maddenin planlama bakımından uygulama alanı belirli işlere münhasır bulunmakta idi. Bu işler yani 9. maddenin öngördüğü istimlakler çok sermayeye ihtiyaç gösterdiği gibi sını ve turistik bölge haline getirmek de büyük sermaye ve geniş zamana ihtiyaç gösterir. Kilometrekarelerce alanlar, sını ve turistik tesis için veyahut şehirlerin inkişaf bölgesi olarak ayrılabilir. Kuşku yoktur ki bu istimlak olunan yerler yalnız bu günün ihtiyacı için istimlak edilmiştir. 50, hatta 100 yılların ötesindeki ihtiyaçları öngörerek yapılan istimlaklerdir bunlar. Sını bölge alanında fabrikalar kurulacak, atelyeler inşa edilecek ve onlardan önce alt yapısı inşa olunacaktır. Alt yapı tesislerinin kurulması dahi 5 seneye sığmaz. Alanların fabrika ve atelyelerle dolmasına, otel ve moteller gibi turistik yapılarla bezinmesine 5-10 senede imkân bulunamaz. Alt yapı kuruluşları bitirilmiş olsa dahi sını ve turistik bölgelerin dolması yurdun iktisadi gelişmesine, sermaye birikimine, teknik ilerlemeye bağlıdır. Bu kapsamdaki istimlakler 6830 sayılı Kanununun 23. maddesinde olduğu gibi şu veya bu yapı için, birkaç bina veya işe ait istimlakler değildir. Bu istimlakler Anayasa'nın 41. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen (... yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek) amacı ile yapılan istimlaklerdir. Uzak geleceklere kapsayan, bir değil, birçok kuruluşları öngören, bugünün değil yarının ihtiyaçlarını gözde tutan bir istimlak türünü düzenleyen 933 sayılı Kanunun 9. maddesindeki istisna hükmünü 6830 sayılı Kanunun 23. maddesindeki eylem ve işlemlerle bir görmekte isabet olması gerek.

Devlet, iktisadi kalkınma planını ereğine ulaştırmak maksadıyla sını ve turistik bölgeler, şehir ve kasaba gelişim sahaları için arazi ve arsa istimlak edecek, yolunu, suyunu, elektriğini, kanalizasyonunu yapacak ve parselleyip sını ve turistik tesisler kuracak olanların talebine arzedecektir. Bu alanlar üzerinde parsel parsel fabrika, atelye, otel, pansiyon, motel ve gazino gibi binaların yapılması, seneler isteyecektir. 6 ncı senede istimlak edilen arsa ve arazisi üzerinde istimlak kastine uygun bir yapı kurulmadığını gören eski mal sahibi, alt yapı tesislerinin inşası nedeniyle değeri çok artmış olan arsasını 6830 sayılı Kanununun 23. maddesine dayanarak hemen geri almak isteyecektir. Bunu sını ve turistik

KARŞI OY

tesisler dışında bir maksatla kullanabileceği gibi mezkur şehir ve kasabaların gelecekteki inkişaflarına ayrılan sahanın, tekrar kâr amacını güden kimselerin ellerine geçmesine meydan verecektir. Böyle bir sonuç hiç şüphesiz istimlâkin amacına aykırıdır. Gelişme bölgelerine 23. maddeye dayanarak vaki olacak böyle bir girişin, kalkınma planını alt üst edecektir. 9. maddenin amacı, millet ve devlet ölçüsünde, bunların bugünü, yarını ve daha uzak geleceklere ölçüsünde sonuçlara ulaşmaktır. Anayasa'nın 41. maddesiyle devlete verilmiş bulunan iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı gerçekleştirmek ve yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek görevinin yerine getirilmesi için böyle bir istimlâk yapmaya ihtiyaç görülmüştür. Kamu kararı nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin kişiye tanıdığı mülkiyet hakkının sınırlanması bu maddenin öngördüğü bir sınırlamadır. Anayasa'nın 36. maddesi mülkiyet hakkının kullanılmasını toplum yararına aykırı olamaz, hükmünü taşıdığı için ve kamu yararı da 9. maddenin öngördüğü istimlâklerde geri almaya müsait bulunmadığı için bu maddeye 933 sayılı Kanunda yer verilmiştir.

Bütün bu gerçekler ortasında basit kamulaştırmalar için uygulanan bir kanun hükmü esas tutularak ve 36. maddenin kişiye tanıdığı hakkın kamu yararı ile sınırlı olduğu gözetilmeksizin 9. maddenin iptalinde de isabet görülemez.

38. maddenin 2. fıkrasında çiftçinin topraklandırılması, orman yetiştirilmesi, iskân projelerinin gerçekleştirilmesi için yapılacak kamulaştırma hükümlerinden de bahsedilmektedir. Bu hizmetlerin hepsi zaman isteyen ve 9. maddenin öngördüğü gibi 5 sene içinde mümkün olmayan işlerdir. Hele iskân projelerinin gerçekleştirilmesi 40 - 50 sene ister. Demokratik rejim içerisinde hiçbir kimse hazırlanan sahaya fabrika kurmaya, otel, motel inşa etmeye icar edilemeyeceği gibi yurdun şu köşesinden kaldırıp belirli bir iskân bölgesine nakletmeye de imkân yoktur. Zor kullanamayacağına nazaran bu alanların amacına ulaşması zamanla mümkün olacaktır. Bu nedenlerle 9. maddenin yürürlükte kalması zorunlu idi, iptali boşluk yaratmıştır.

Karşı oyumuzun temeli;

Milletimizin iktisadî ve sosyal kalkınması, geri kalmışlıktan kurtulması işi, devletimizin birinci sırada gelen işidir. Bu amaçla Anayasa hükümlerinin yukarıda belirtilmiş olan ilke ve maddeleri tespit olunmuş ve amacın gerçekleştirilmesi ile yatırımların toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltilmesi işleri, devlete ödev olarak verilmiştir. 42. maddesiyle de çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için iktisadî, sosyal ve mali tedbirlerle çalışanları korumak ve çalışmayı desteklemekle beraber işsizliği önlemek tedbirlerini almak da devletin görevleri arasına konmuştur. Bu ödev, yurt çapında olacak, toprağın verimliliği ile kıracında, iklimin sıcaklığı ile soğukunda, bilginin orta derecelisi ile çok geri olan köşelerinde, şehir ihtiyaçlarının karşılanabildiği yerlerle halâ elektriksiz kalmış bulunan bucaklarında gerçekleştirilecektir. Bunun için bilgiliyi, teknik adamını, ustayı, sermaye sahibini, yurdun uçurum derecesinde birbirinden farklı olan her köşesinde çalıştırmak ve görevlendirmek gerekmektedir. Bütün bu görevleri, zorlayarak değil çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi ve çalışanların insanca yaşaması koşulları içinde kalarak, sosyal, iktisadî, mali tedbirlere baş vurarak, her işte çalışanı, iş gören ve işveren bütün kişileri kalkınma temposu içine alarak yürütmek tamamen hürriyet içinde olacaktır.

Plan uygulanırken Devlet Anayasa'nın başlangıç ilkelerinden olan milli birliği gerçekleştirme amacını da yerine getirmeyi gözden uzak tutmayacaktır. Arazi ve iklim farkları da çok belirgindir. Böyle olunca tedbirler değişik olacak, ayrı yerlerde ayrı uygulama yapılacaktır. Bu ortam içinde kalkınma planı uygulamasını, Anayasa bilginlerinin öne sürdükleri görüşlerin, Anayasa'mızın hazırlanmış çalışmaları sırasında belirlenmiş olan prensiplerin ve bunlara dayanan Anayasa hükümlerinin birleştikleri (güçlü hükümet) den başka bir organın yerine getiremeyeceği kuşkusuzca ortaya çıkmaktadır. Bu nedendir ki 129. maddenin ikinci fıkrasına (... Planın uygulanmasında .. gözetilecek esaslar... özel kanunla düzenlenir) hükmü konmuş ve bu hükümle esaslar dışındaki uygulama ve düzenleme, yasamanın tasvibine uğramış olan kalkınma planı ile bütün hukuk ortamı içinde yürütmeye bırakılmıştır. Bu imkân ortadan kaldırdığı, çok çabuk karar isteyen devletin baş işinde yürütmeyi hareketsiz hale getirdiği için 933 sayılı Kanunun bazı hükümlerinin iptaline katılmamış bulunmaktayız.

Üye	Üye	Üye
Hakkı Ketenoğlu	Fazıl Uluocak	Sait Koçak
Üye	Üye	
Halit ZARBUN	Ziya Önel	

I. Sözlü açıklama sorunu :

1 — Dava dilekçesi dava konusunu yeterince ortaya koymuş ve yasanın uygulanmasına ilişkin bir takım bilgilerin alınması da gereksiz bulunmuş olduğundan Devlet Planlama Teşkilâtının, işin ilgilisi sayılarak, sözlü açıklamaları dinlenmek üzere çağrılmasının yeri yoktur. Böyle bir dinlemenin yararı ve işin incelenmesini ve karara bağlanmasını geciktirmekten başka sonucu olamaz.

2 — Devlet Planlama Teşkilâtının dinlenmesine karar verildiğine göre işin baş ilgilisi olan davacının da sözlü açıklama için çağrılması dengeli bir incelemenin gereği idi. Oysa böyle bir zorunluk gözönünde bulundurulmayarak dinlenmenin gerekli olmadığına karar verilmiştir.

Sözlü açıklamalara ilişkin olarak verilen 19/9/1968 günlü karara bu nedenlerle karşıyım.

II. 28/7/1967 günlü, 933 sayılı Kanunun biçim yönünden Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

1 — Yasama meclisleri komisyonlarının kuruluşları dolayısıyla aykırılık :

933 sayılı Kanuna ilişkin tasarı, yasama meclislerinin, Güven Partisi kurulduktan sonra siyasi parti gruplarının güçleri oranında oluşan değişikliklerin bünyelerine yansıtılmaması dolayısıyla Anayasa'nın 85. maddesine aykırı duruma düşen komisyonlarında incelenip görüşüldüğü işbu dava sonunda verilen E. 1967/41 - K. 1969/57 sayılı ve 23, 24, 25/10/1969 günlü kararda da kabul edilmiştir. Onun için bu konuda başkaca açıklama gereksizdir. Ancak, çoğunluk komisyonların bir içtüzük düzenlemesi olduğu, meclislerce kabul edilen kanunların sıhhati bakımından şart bulunmadığı ve bunların kuruluşlarına ilişkin hataların ve usulsüzlüklerin kanunların Anayasa'ya aykırı sayılmalarını gerektirmediği görüşünü ileri sürdüğünden yasama meclisleri komisyonlarının yasama işlemlerindeki yerleri ve etkileri üzerinde durulmasında zorunluk vardır.

Anayasa'nın her kanun tasarısı veya teklifinin mutlaka bir komisyon incelemesinden geçmesi gerektiği yolunda bir kuralı doğrudan doğruya koyan hükmü yoktur. Ancak iki durumda : Millet Meclisinin Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsememesi halinde; bir de bütçe tasarılarının incelenmesinde karma komisyon kurulacağı açıkça belirtilmektedir. (Anayasa : Madde 92 ve 94) Bununla birlikte yasama meclislerinde komisyonlar bulunacağına ve kanun tasarı ve tekliflerinin bu komisyonlarda görüşüleceğine işaret eden dolaylı hükümler Anayasa'da yer almıştır. Söz gelimi, 91. maddenin ikinci ve 92. maddenin beşinci fıkralarında «her iki meclisin ilgili Komisyonlarından ve yine 92. maddenin onuncu fıkrasında Cumhuriyet Senatosunun kendisine gönderilen bir metni «millet meclisi komisyonlarında ve genel kurulundaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde» karara bağlayacağından söz edilmektedir.

Dikkat edilirse görülür ki Anayasa, ancak kanun tasarı ve tekliflerinin her iki meclisin bir karma komisyonunda incelenmesini gerekli kıldığı hallerde bunların kurulması biçimini içtüzüklere bırakmayarak kendisi düzenlemiştir; bir de kanun teklifi getiren Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin mensubu olmadıkları meclisin komisyonları karşısındaki durumlarının düzenlenmesini yine içtüzüklere bırakmayarak kendisi hükme bağlamıştır. Her iki meclisin ayrı ayrı kuracakları komisyonlar Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi arasında anlaşmazlık hususu olmayacağından Anayasa'nın bunlar üzerinde durmamasını tabii görmek gerekir. Öteden beri komisyonların yasama meclislerinin bölünmez parçaları oluşu ve bunların çalışmalarının yasama işlerinin tabii ve zorunlu bir evresini teşkil edebilmesi karşısında Anayasa koyucudan bu konuda açık ve kesin bir buyruğun beklenmesi yerinde olmaz. Yukarıda da değinildiği üzere konuya dolaylı olarak dokunulmuştur ve bu dolaylı hükümler yasama meclisleri komisyonlarına ve kanun tasarı ve tekliflerinin bu komisyonlarda görüşülmesi usulüne bir Anayasa müessesesi niteliği vermiştir.

Öte yandan Anayasa, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütmeleri kuralını da koymuştur. (Madde 85/1) Yasama meclislerinin içtüzüklerinde komisyonlara, komisyon çalışmalarına, kanun tasarı ve tekliflerinin komisyonlara havalesine ve buralarda görüşülmesine ilişkin düzenlemelere önemle yer verilmektedir.

Yukarıdan beri kısaca değinilen hususlar gözönünde tutulursa yetkili komisyonlardan geçmeksizin veya usulünce kurulmamış yahut bütünü Anayasa'ya aykırı bir komisyonla geçerek kabul edilmiş kanun

tasarısının, iptal nedeni olacak bir biçim eksikliği ile malul sayılması gerektiği sonucuna varılır.

Şu duruma göre 933 sayılı Kanun, tasarı halinde iken yasama meclislerinin bünyeleri Anayasa'nın 85. maddesine uymayan komisyonlarında incelenmiş ve görüşülmüş olması dolayısıyla, Anayasa'ya aykırıdır ve bu nedenle iptali gerekir.

2 — Millet Meclisi Başkanlık Divanının kuruluşu dolayısıyla aykırılık :

Kararda açıklandığı üzere 933 sayılı Kanuna ilişkin tasarı Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülüp kabul edildiği sırada İçtüzük düzenlemesi niteliğindeki 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararları uyarınca ve Türkiye İşçi Partisi grubundan üye alınmamak suretiyle kurulan Başkanlık Divanı görevli bulunmakta idi. Bu Başkanlık Divanının kuruluşuna dayanak olan iki karar daha sonra Anayasa Mahkemesinin 27/2/1968 günlü, E. 1967/6 - K. 1968/9 sayılı kararı ile ve Anayasa'ya aykırı görülerek iptal edilmiştir. (18/9/1968 günlü, 13004 sayılı Resmî Gazete.)

Çoğunluk 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararlarının, Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca ancak 27/2/1968 gününde yürürlükten kalktığı; 933 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülüp kabul edilmesi sırasında 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü Millet Meclisi kararları yürürlükte bulunduğu için bunlara dayanılarak kurulmuş Başkanlık Divanının hukukça geçerli olduğu; aksini düşünmenin Anayasa Mahkemesinin iptal kararını geriye yürütür saymak olacağı ve bunun da Anayasa'nın 152. maddesine aykırı düşeceği görülmektedir.

Şurada, önemi ve etkisi olmamakla birlikte, bir noktaya değinmek yerinde olacaktır. 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü kararlar aslında 27/2/1968 gününde değil, çok daha önce 1966-1967 yasama yılının bitmesi ve Millet Meclisi Başkanlık Divanı için 10/11/1967 günlü Millet Meclisi kararıyla düzenleme yapılması üzerine yürürlükten kalkmıştır. Anayasa Mahkemesinin 27/2/1968 günlü kararı, artık yürürlükte bulunmayan bir içtüzük hükmünün iptali niteliğini taşımaktadır.

1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü kararlar aleyhine Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılmamış olması ile açılıp da bunlar hakkında, yürürlükten kalkmalarından sonra iptal kararı verilmesi arasında, içtüzük düzenlemesi niteliğindeki o hükümlerin yürürlük dönemindeki hukuki değer ve etkileri bakımından, bir fark yoktur. Bütün sorun Anayasa Mahkemesine hiç gelmemiş veya gelip de çok sonra iptal edilmiş bu çeşit hükümleri, Anayasa Mahkemesinin Anayasa'ya aykırılıklarını gördüğü halde hukukça geçerli ve uyulması gerekli kurallardan sayıp sayamayacağıdır.

Olayla ilgili çoğunluk görüşünden şöyle bir sonuç çıkmaktadır : Ortada bir Millet Meclisi İçtüzüğü - Anayasa çatışması vardır. Ancak İçtüzük hükümleri, ilişkin oldukları dönemde, yürürlükte bulunduğu için, Anayasa kurallarına yeğ tutulmak ve bunlara uyulmak gerekir. Aşağıda ayrıntılarıyla ve Anayasa Mahkemesinin geçmişteki kararlarına da dayanılarak belirtileceği üzere böyle bir görüşe ve sonuca katılmamın olanağı yoktur.

Anayasa'nın 84. üncü maddesinin birinci fıkrasına göre Meclislerin Başkanlık Divanları, o meclisteki siyasi parti gruplarının güçleri ölçüsünde Divana katılmaları ile kurulur. Bu Anayasa hükmü Anayasa'nın 8. maddesinde de belirtildiği üzere yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan bir temel hukuk kuralıdır.

Bu kurala aykırı bir İçtüzük hükmü tedvin edilmiş ve şimdi olduğu gibi, bir davanın incelenmesinde hukuki dayanak olarak karşıya çıkmışsa Anayasa Mahkemesi hükmü bir yana iterek, sorunu Anayasa kuralı uyarınca çözümlenecektir. Anayasa Mahkemesi bu yolda davranmak zorundadır. Tersini düşünmek Anayasa Mahkemesini Anayasa kuralları ile değil, bir kanun veya İçtüzük hükmü ile bağlamak olur. Böyle bir tutumun ise Anayasa'nın 8. maddesine aykırılığı; Anayasa'nın üstünlüğü ilkesinin korunmasını ne denli güçsüzleştireceği; bütün siyasi parti gruplarının uyumaları halinde de Anayasa'ya aykırı davranışların nasıl hoşgörü ile karşılanmasını gerektireceği ortadadır.

Nitekim bu çeşit durumlarda Anayasa Mahkemesi Anayasa'ya aykırı bir hükmü ihmal etmek; o hükme değil Anayasa kuralına uymak yoluna gitmiştir. Söz gelimi : Anayasa'nın iptal davasına hakkı olanları açıklayan 149. maddesinde (... Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasi partiler veya bunların meclis grupları) ndan söz edilmekte; böylece bir siyasi partinin iki meclisten herhangi birindeki grubunun tek başına iptal davası açmağa hakkı bulunduğu hükme bağlanmış olmaktadır. Buna karşılık 44 sayılı, 22/4/1962 günlü Kanunun iptal davası açmağa yetkili olanlara ilişkin 21. maddesinin 4. sayılı ben-

dinde (Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupları) denilerek Anayasa hükmü bir değişikliğe uğratılmıştır. 1964/26 esas sayılı davada, davayı açanın sadece bir siyasi partinin Cumhuriyet Senatosu grubu olması dolayısıyla dava hakkı sorununun çözümlenmesi gerekmiş ve çözümlenmede, Anayasa'nın 149. maddesinin açık ve kesin hükmü karşısında 44 sayılı Kanununun 21. maddesinin 4 sayılı bendine uyulamayacağı belirtilerek Anayasa hükmü uyarınca bir sonuca varılmıştır. (1964/26 - 1961/1/236 sayılı, 13/1/1966 günlü karar - 31/5/1966 günlü 12310 sayılı Resmî Gazete - Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi : Sayı 4; Sayfa 16, 17.)

1967/22 esas sayılı işte de aynı tutum görülmektedir. Bu işin incelenmesinde iptal istemine konu olan işlemle ilgili Millet Meclisi karma komisyonunu oluşturan Anayasa ve Adalet Komisyonlarının ikinci toplantı yılı başında usulünce kurulduğu; daha sonra Güven Partisi Millet Meclisi grubu teşekkül ettiğinde siyasi parti gruplarının güçleri oranında kendini gösteren değişikliğin meclis faaliyetlerine ve bu arada komisyonların bünyelerine yansıtılmasının sağlanması gerekirken bütün siyasi parti grupları temsilcilerinin Millet Meclisi Başkanının başkanlığında yaptıkları bir toplantıda toplantı yılının başlamasına kadar komisyon üyeliklerinin ayren muhafazası hususunda anlaşarak güçleri oranındaki temsil hakkından vazgeçtikleri; durumun 14/6/1967 gününde 118. Genel Kurul birleşimine sunulduğu ve itirazla karşılanmadığı için kesinleştiği tespit olunmuştur. Anayasa Mahkemesi, kararında, Anayasa'nın 85. maddesinin ikinci fıkrasında İçtüzük hükümlerinin, siyasi parti gruplarının, meclislerin tüm faaliyetlerine güçleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenleneceğinin yazılı bulunduğu; bunun, aslında siyasi parti gruplarının meclislerin bütün faaliyetlerine güçleri oranında katılmalarını buyuran bir temel hukuk kuralı olduğunu ve yine Anayasa'nın 8. maddesi gereğince yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağladığını; bu kuralın siyasi parti gruplarının uyumaları veya Millet Meclisi Genel Kurulunun kabulü ile bir yana bırakılmayacağını belirterek ve komisyonların bünyelerini donduran İçtüzük düzenlemesinin üçüncü toplantı yılının başlamasına kadar devamını kabul etmeyerek bu düzenlemeye değil Anayasa kuralına uymuş ve başvurma konusu işlemin iptaline gitmiştir. (1967/22-22 sayılı, 2/8/1967 günlü karar 25/10/1967 günlü, 12734 sayılı Resmî Gazete.)

Burada Anayasa Mahkemesinin, Anayasa'nın geçici 3. maddesi ve bu madde aracılığı ile Millet Meclisinde uygulanmakta olan İçtüzük üzerindeki, yukarıda değinilen kararda yer alan görüşünü bir kez daha açıklamak yerinde olacaktır :

«Anayasa'nın geçici 3. maddesinde yeni Anayasa'ya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun toplantı ve çalışmalarını için, kendi İçtüzükleri yapılmaya kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 gününden önce yürürlükte olan İçtüzüğü hükümlerinin uygulanacağı yazılıdır. Yeni İçtüzükler yapılmaya kadar meclislerin çalışmalarından kalmamaları için verilen bu imkânın İçtüzüğün Anayasa ile bağdaşmayan hükümleriyle birlikte harfi harfine uygulanacağı anlamında değerlendirilip genişletilmesi düşünülemez. İçtüzük hükümleri ancak Anayasa kuralları ile sınırlı olarak ve o kurallara uyarlılığı oranında bir uygulama yeri bulabilir. İçtüzükte öngörülmemiş Anayasa'nın getirdiği yeniliklere ilişkin konularda veya İçtüzüğün Anayasa ile çelişen hükümlerinde Anayasa'ya uyar bir uygulama yolunun tutulması gereklidir. Aksine bir görüş İçtüzüğü Anayasa'ya eşit, hatta Anayasa'dan üstün tutmak olur. Böyle bir görüşün sakatlığı ise tartışılmayacak kadar ortadadır.

«Esasen İçtüzük konusunda uygulamalar hep İçtüzüğün öngörmediği veya Anayasa ile çelişmeye düştüğü hususlarda Anayasa'ya uygun bir yön izlemiştir. Birkaç örnek vermek gerekirse şunlar ileri sürülebilir : Anayasa'ya göre (Madde 85/2) siyasi parti grupları en az on üyeden meydana gelir. İçtüzükte ise sayı ile sınırlama yoktur. (Madde 22/2-12/2/1954 günlü İçtüzükle değişik) Bu konuda tabiiyle Anayasa'ya uyulmaktadır. Bütçeyi inceleyerek Komisyonun Anayasa'da öngörülen bünyesi (Madde 94/2) İçtüzüktekenden (Yukarıda değinilen madde) farklıdır. Komisyon Anayasa'ya göre kurulmaktadır. İçtüzüğün Cumhurbaşkanının nutkuna, kanunların yorumlanmasına ilişkin hükümlerinin (10., 11., 124. ve 125. maddeler) uygulama yeri kalmamıştır; uygulanmamaktadır. İçtüzükte siyasi parti gruplarının Meclisin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak hükümler öngörülmemiştir. Oysa komisyonlara üye seçilmesi bu kurala göre yapılmaktadır. Hatta Güven Partisinin kurulmasıyla kuvvetler oranının değişmesi üzerine komisyonların bünyelerinde değişiklik yapılmak konusu ele alınmış; ancak bu iş parti gruplarının anlaşmaları ve Meclis Genel Kurulunun tasvibi ile üçüncü toplantı yılının başına bırakılmıştır. Bu örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür.»

Burada Anayasa Mahkemesinin henüz yayımlanmayan 1969/24-50 sayılı, 30/9/1969 günlü kararına da kısaca değinerek konuya ilişkin kararlardan örnekler verme işinin bitirilmesi yerinde olacaktır. Mahkeme; 6831 sayılı Orman Kanununa bir madde eklenmesine dair 1056 sayılı, 4/7/1968 günlü kanuna ilişkin tasarrufların Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülüp kabul edilmesi sırasında İçtüzük düzenlemesi niteliğindeki 10/11/1967 günlü Millet Meclisi kararı uyarınca ve Türkiye İşçi Partisi grupundan üye alınmamak suretiyle kurulan Başkanlık Divanının görevli bulunduğunu; yürürlüğünü sürdürmüş olan düzenlemenin Anayasa'nın 84. maddesine aykırı düştüğünü; Başkanlık Divanının hukukça geçerli bir kuruluş olup olmadığını ortaya koymada Millet Meclisinin İçtüzük hükmü niteliğindeki 10/11/1967 günlü kararının değil Anayasa'nın 84. maddesinin birinci fıkrası hükmünün ölçülük edebileceğini saptamış ve 1056 sayılı Kanunun, Millet Meclisi Başkanlık Divanının kuruluş biçimi dolayısıyla, şekil yönünden iptaline gitmiştir.

Bütün bu açıklamalarla varılmak istenen sonuç şudur : 933 sayılı Kanuna ilişkin tasarrufların Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesini ve karara bağlanmasını yöneten Başkanlık Divanının hukukça geçerli bir kuruluş olup olmadığını araştırmak ve doğru bir sonuca varabilmek için ele alınacak ölçü Millet Meclisinin İçtüzük düzenlemesi niteliğindeki 1/11/1966 ve 2/11/1966 günlü kararları değil Anayasa'nın 84. maddesinin birinci fıkrası hükmüdür. Millet Meclisinin iki kararı; 27/2/1968 gününde Anayasa Mahkemesince iptal edildiğinden dolayı değil aslında 84. madde ile çeliştiği için Anayasa'ya aykırıdır ve böylece hukuki bir ölçü yerine geçme niteliğinden yoksundur. Dayanak olarak ele alınması düşünülemediği gibi, şu duruma göre de, bir Anayasa Mahkemesi kararının geriye yürütülmesi istenmesinden söz edilemez.

Yukarıda değinilen ölçüye vurulduktan söz konusu Başkanlık Divanının Anayasa'ya aykırı ve bu nedenle de hukukça geçerli sayılamayacak bir kuruluş olduğu ortaya çıkar. 933 sayılı Kanuna ilişkin tasarrufların görüşülmesi sırasında Millet Meclisi Genel Kurulunu böyle bir divanın yönetmesi ile, Genel Kurulun divansız çalışması arasında fark yoktur. Başkanlık Divanı olmayınca da bir Millet Meclisi Genel Kurulundan söz edilemez; bu sadece gelişigüzel bir toplanma hali olur. Böyle bir toplanmada görüşülen ve kabul edilen kanun tasarısı ise iptal nedeni olacak bir biçim eksikliği ile malûl sayılmak gerekir. Onun içindir ki 933 sayılı Kanunun Millet Meclisi Başkanlık Divanının kuruluş biçimi dolayısıyla de şekil yönünden iptali gereklidir.

3 — Sonuç :

933 sayılı Kanunun, gerek kuruluşları Anayasa'nın 85. maddesine uymayan komisyonlarda görüşülmüş olması gerekse Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülüp kabul edilmesi sırasında Başkanlık Divanının Anayasa'nın 84. maddesine uygun biçimde kurulmamış bulunması dolayısıyla şekil yönünden iptali gerekirken aksine karar verilerek işin esas yönünden incelenmesine geçilmesine yukarıdanberi açıklanan nedenlerle karşıyım.

III. 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin D bendindeki çeşitli yasalarda yer alan her türlü yatırımlara ilişkin ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek ve çabuklaştırmak için gerekli tedbirleri, icabında kararname çıkararak almak yetkisini Bakanlar Kuruluna tanıyan hükmün Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu bent hükmü; Umumi Hıfzıssıhha Kanununda, İş Kanunlarında, Mahalli İdareler Kanunlarında ve öteki mevzuatta yer alan her türlü yatırımlara (Ezcümle sanayi kuruluş ve işletmesine) ilişkin ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak ve yetkili mercileri bir arada çalıştırmak için gerekli tedbirleri, icabında kararname çıkararak almak üzere Bakanlar Kurulunu yetkili kılmaktadır.

Görülüyor ki yetki, Bakanlar Kurulu kararnameleleriyle;

- Yasalardaki ruhsat formalitelerini ahenkleştirme
 - Yasalardaki ruhsat formalitelerini çabuklaştırma
 - Yetkili mercileri bir arada çalıştırma
- olmak üzere üç bölümdür.

«Yetkili mercileri bir arada çalıştırmak» deyiimiyle bir çeşit koordinasyonun öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Böyle bir tedbirin alınabilmesi için de yasaların değiştirilmesine gidilmesi söz konusu olamayacağından 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin D bendinde Bakanlar Kuruluna tanınan yetkinin bu bölümü üzerinde durulmayacaktır.

Çeşitli yasalarda yer alan her türlü yatırımlara, özellikle sanayi kuruluş ve işletmelerine ilişkin ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek zorunluğu genellikle yasalardaki ruhsat formaliteleri hükümleri arasında uyumsuzluk bulunmasından doğar ve ancak birbiriyle uyşamayan hü-

kümlerin değiştirilmesi ve tek biçime sokulması yoluyla uyum sağlanabilir. Öyle ise hüküm, Bakanlar Kuruluna kararnamelerle yasa kurallarında değişiklik yapmaya varabilecek genişlikte bir yetki tanımaktadır.

«Ruhsat formalitelerini çabuklaştırma» ya gelince : Gecikme yasa hükümlerinden değil de uygulamalardaki tutumdan ileri geliyorsa aksaklık olağan idari tedbirlerle giderilebilir ve özel bir yasa yetkisini gerektirmez. Gecikmenin nedeni yasalarda yazılı süreler ve işlemler ise bunlar kısaltılmadıkça ve sadeleştirilmedikçe çabuklaştırma sağlanamaz. Yasalarda yazılı süreleri kısaltma işlemleri sadeleştirme ve böylece yasa kurallarını değiştirme yetkisinin Bakanlar Kuruluna tanınmayacağı da ortadadır. 933 sayılı Kanunda, on üç hükmünün hemen hemen aynı nedenlerle iptal edilmesinden de anlaşılacağı üzere, Bakanlar Kuruluna olağan yetkileri sınırları aşan ve Anayasa'ya aykırı bulunan yetkiler tanınması eğiliminin ağır basmakta oluşu da «çabuklaştırma» hükmünün kuruluş ereğine ayrıca ışık tutacak niteliktedir.

Özetlenecek olursa : 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin D bendindeki hüküm Anayasa'nın 4., 5. ve 64. maddelerine aykırıdır; iptali gerekli iken çoğunlukça Anayasa'ya uygun görülmüştür. E. 1967/41 - K. 1969/57 sayılı, 23, 24 ve 25/10/1969 günlü kararın bu bölümüne de yukarıda yazılı nedenlerle karşıyım.

Üye

Avni Givda

Yukarıdaki karşıoy yazısının 1/2. II. ve III. bölümlerine katılıyorum.

Üye

Ahmet Akar

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın 84. maddesinin birinci fıkrasında «Meclislerin Başkanlık Divanları, o meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.» denilmektedir. Bu hüküm, Anayasa'nın 8. maddesi uyarınca Yasama Meclislerini de bağlayan temel bir hukuk kuralıdır.

Başkanlık Divanlarının kuruluşu meclislerin içtüzüklerinde ya da içtüzük niteliğinde sayılabilecek kararlarında anılan hükme aykırı bir biçimde düzenlenmiş olursa bir iptal davasında Anayasa ve içtüzük hükümlerinden hangisinin geçerli sayılacağı sorunu çözümlenmek zorunluğu meydana çıkacaktır. Bu durumda, Anayasa Mahkemesi, içtüzük hükmünü değil Anayasa kuralını üstün tutmak zorundadır. Aksini düşünmek daha açık bir deyimle içtüzük hükmünü geçerli saymak Anayasa'nın üstünlüğü ilkesini bir tarafa itmek anlamına gelir ki bunun Anayasa'nın 8. maddesi ile bağdaşır bir yanı yoktur.

Başkanlık Divanının kuruluşundaki sakatlığın bir iptal nedeni olduğu Mahkememizin henüz yayımlanmış olmayan esas 1969/24 karar 1969/50 sayılı ve 30/9/1969 günlü kararında daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Dava konusu 933 sayılı Kanunun Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında, Meclis Başkanlık Divanı Anayasa'nın 84. maddesine uygun bir biçimde kurulmuş bulunmadığından söz konusu Kanunun önce bu yönden iptal edilmesi gerekir.

Çoğunluğun görüşüne bu nedenlerle karşıyım.

Üye

Muhittin Taylan

Sayın Muhittin Taylan'ın karşı oyuna katılıyorum.

Üye

A. Şeref Hocaoğlu

KARŞIOY YAZISI

1 — Meclis ve Senato Komisyonlarının, Güven Partisinin kuruluşu üzerine, yeniden kurulmaksızın inceleme yapılmış olması sorunu : Anayasa'nın 85. maddesinin 1. fıkrası T. B. M. M. ve meclislerin çalışmalarını, kendi yapacakları içtüzük hükümlerine göre yürüteceklerini bildirmektedir. Gerek bu hükme gerekse Anayasa'nın aşağıda açıklanan diğer hükümlerine göre Meclis çalışmalarını arasında Komisyon faaliyetlerinin de dahil olduğu anlaşılmaktadır.

Filhakika Anayasa'nın 91. maddesinin 2. fıkrasında üyelerin kendi kanun tekliflerini her iki meclisin ilgili komisyonlarında savunabilecek-

lerinin açıklanması ve 92. maddesinin 5. fıkrasında her iki meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek üyelerden bir karma komisyonun kurulacağına emredilmesi Anayasa hükümlerince 94. maddede kurulacağı emredilen özel nitelikteki komisyonlardan başka çeşitli sahalara ait diğer komisyonların da mevcudiyeti kabul edilmiştir. 92. maddenin 10. fıkrasındaki «Cumhuriyet Senatosu kendisine gönderilen bir metni Millet Meclisi Komisyonlarında ve Genel Kurullarındaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde karara bağlar» şeklindeki hüküm ile de kanun tasarılarının Millet Meclisinden önce ilgili komisyonlarında görüşüleceği esas prensip olarak kabul edilmiş bulunmaktadır.

Anayasa'nın açıklanan bu hükümleri karşısında bu komisyonların vücudundan vazgeçilemez komisyonlar oldukları da anlaşılmaktadır. Aksi görüşün kabullü halinde 92. maddenin 5. fıkrasında emredilen karma komisyonun kurulmasına da imkân kalmaz. Zira bu fıkrada (Her iki meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir karma komisyon kurulacağı) emredilmektedir. İlgili komisyonların Anayasa'da isimleri açıkça sayılmayıp da içtüzükle belli edilmiş olması bu komisyonların Anayasa ile öngörülmiş komisyonlar olmadıklarını ifade etmez. Esasen bu komisyonlar gerek Anayasa'da gerekse içtüzüklerde gösterilmiş olsunlar fikirlerinin meclislerce kabulü zarurî olduğu hakkında bir hüküm mevcut değildir. Bu yönden aralarında bir fark görülemez. Bu itibarla bu komisyonların bir içtüzük kuruluş veya bir Anayasa kuruluşu şeklinde bir ayırmaya tabi tutularak bazılarının vücudundan vazgeçilebilir bazılarının ise vazgeçilemez olduğunun kabulü Anayasa'ya uygun düşmez. İlgili komisyonların Anayasa'da isim ve miktarlarının açıklanmamış olması da onların durumlarını değiştirmeğe vesile olamaz. Açıklanan Anayasa hükümleri karşısında Anayasa koyucunun ilgili komisyonlardan bahsederken en azından Anayasa'nın kabul edildiği zamanda Parlamento hayatımızın gelenekleri olarak kurulmuş olan komisyonları kastedmiş olduğunun kabulü gerekir.

Öteden beri Parlamento faaliyetleri anlayışımızın da bu yolda olduğu görülmektedir. Meclis içtüzüğünün 22. maddesinde bu komisyonların isim ve miktarları belli edildiği görülmektedir ve keza 63. maddesinde gelen lâyhaların ilgili komisyonlara havale edileceği yazılı bulunduğu gibi Senato içtüzüğünün 23. maddesi hükümlerine göre gelen tasarı tekliflerinin ilk önce ilgili komisyonlara havale edilerek oralarda tetkik edildikten sonra genel kurula gönderilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Esasen ihtisasa taallük eden bir çok kanun tasarılarının Meclis müzakereleri sırasında iyice tetkik edilerek olgun bir hale getirilmesi beklenemez. Kanunların konularına ait hususlarda bütün ihtiyaçları karşılayabilecek mükemmeliyette yapılabilmesinde komisyon çalışmalarının büyük faydalar sağladığında tereddüt edilemez. Bu nedenlerle komisyon faaliyetleri kendilerinden vazgeçilmesi doğru olmayan Meclis çalışmalarındır.

Komisyonların niteliğine gelince : Anayasa'nın 85. maddesi hükümünce komisyonların, Siyasal Parti Gruplarının meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Güven Partisinin kurulması üzerine Meclis ve Senato Komisyonlarının kuruluş biçimi, Siyasal Parti Gruplarının meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak bir düzende olmaktan çıkmıştır. Bu durumda sözü geçen komisyonların derhal Anayasa'nın 85/2. maddesinde açıklanan şekle uygun bir hale getirilmesi gerekirken bu yapılmadığından ortada Anayasa'nın istediği şekilde komisyonların mevcut olduğu kabul edilemez.

Yukardan beri açıklanan esaslara göre komisyon faaliyetleri Meclis çalışmalarında vazgeçilemez faaliyetler olup Güven Partisinin kurulması üzerine Meclis ve Senato Komisyonlarının kuruluş biçimleri Anayasa'ya uygun bir hale getirilmemiş bu itibarla mevcudiyetleri kalmamıştır. Bu nedenle de Anayasa'ya uygun komisyonların incelemesine tabi tutulmadan kabul edilmiş olan dava konusu kanunun Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle iptali gerekir. Çoğunluğun bu hususu iptal sebebi saymayan görüşüne katılmıyorum.

2 — Ruhsata ilişkin işlemlerin ahenkleştirilmesi ve çabuklaştırılması sorunu : Dava konusu kanunun 2. maddesinin D bendi şöyledir : (Madde 2 - Kalkınma Planı, yıllık programlara uygun olarak yatırımların teşvik ve temini maksadıyla :

D) Umumi Hifsişihha Kanunu, İş kanunları, mahallî idareleri kanunları ile diğer mevzuatta her türlü yatırımları, (Ezcümle sanayi kuruluş ve işletilmesine) ait ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak ve yetkili mercileri bir arada çalıştırmak için Bakanlar Kurulu gerekli tedbirleri, icabında kararnameler çıkararak alır.)

Bu bent hükmü ile Kalkınma Planı ve yıllık Programlara uygun olarak yatırımların teşvik ve temini maksadıyla, ruhsat formalitelerini ahenkleştirmek, çabuklaştırmak için Bakanlar Kuruluna kararnameler çıkararak gerekli tedbirleri alma yetkisi verilmektedir. Ruhsatların ge-

rek verilme şekilleri ve mercileri, gerekse müddetleri gibi hususlar ilgili kanunlarda gösterilmiştir. İptal konusu hüküm ile adı geçen kanundaki (Formalitetleri ahenkleştirmek ve çabuklaştırmak) dan bahsedildiğine göre, bu kanunlarda yer alan ruhsat formalitelerinin ve müddetlerinin kararname ile değiştirilmesi için Bakanlar Kuruluna yetki verilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ahenkleştirme tabirinin, kanunla muayyen mercilere verilmiş olan ruhsat verme yetkisinin birinden alınıp diğerine verilmesi veya bir elde birleştirilmesi yetkisini kapsayabileceği gibi, çabuklaştırılması teriminin kanunlarda gösterilmiş olan müddetlerin kısaltılması yetkilerini dahi kapsayabileceği meydandadır. Halbuki bir kanunun değiştirilmesi Anayasa'nın 64. maddesi hükmünce T. B. M. M. alt yasama yetkilerinden olup 5. madde hükmünce de yasama yetkisi devredilemez. Bu nedenlerle dava konusu bu hükmün Anayasa'ya aykırılığı sebebiyle iptali gerektiğinden bu hususa ilişkin davanın reddi kararına muhalifim.

3 — 933 sayılı Kanunun 4. maddesinin 2. fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı sorunu : Dava konusu kanunun bu fıkrasında yer alan, «Başbakanlığa bağlı olarak kurulan büroda ilgili bakanlıklardan yeteri kadar personel kadrolarıyla çalıştırılır» hükmü, kendi kanunlarıyla ilgili bakanlıklara verilmiş olan kadrolarda çalışan yeteri kadar personelin, kadrolarıyla bu büroda çalıştırılmasını emretmektedir. Binaleyh kanunlarla ilgili bakanlıklara verilmiş olan kadrolarda çalışan personelin bir kısmının kadrolarıyla Başbakanlığa bağlı olarak kurulan bu büroda çalıştırılması yine bir kanunla kabul edilmiş durumu mevcuttur. Bu itibarla burada Bakanlar Kurulunun idari işlemiyle kadrolara ilişkin yasa hükümlerinin değiştirilmiş olacağı bahis konusu değildir. Bu nedenlerle kararda yer alan dava konusu bu hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu yönünden iptali görüşüne katılmıyorum.

4 — 933 sayılı Kanunun 9. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu : Kararda çoğunluğun görüşü, kamulaştırılan malın kamulaştırmanın amacı bulunan işe uygun bir süre içinde ayrılmaması durumunda malın eski malikine geri verilmesi bir Anayasa buyruğudur. Dava konusu madde hükmü böyle bir geri vermeyi öngördüğünden ötürü Anayasa ile gelişmekte olduğundan iptali gerekir, şeklinde özetlenebilir.

Dava konusu 933 sayılı Kanunun 9. maddesi, (Bu kanunun 2/c ve 5. maddesi gereğince yapılan kamulaştırmalarda 6830 sayılı İstimlak Kanununun 23. maddesi hükmü uygulanmaz), şeklindedir.

Bu maddede sözü geçen İstimlak Kanununun 23. maddesinde (İstimlak bedelinin katılması tarihinden itibaren beş sene içinde istimlak maksadına uygun herhangi bir tesisat yapılmayarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlak bedelini ödeyerek gayrimenkulü geri alabilir.

Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmayan geri alma hakkı düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder) denilmektedir.

Anayasa'nın 36. maddesi ise, herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğunu ve bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceğini ve mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olmayacağını, bildirmiş ve 38. maddesiyle de : Devlet veya kamu tüzel kişilerine, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların kanunda gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırma yetkisi verilmiş bulunmaktadır. Ancak sözü geçen maddede bu kamulaştırmanın hukukî sonuçlarının ne olduğuna işaret edilmemiştir. Bu nedenle bu yönün hukukun umumî esaslarına göre tayini gerekmektedir.

Anayasa'nın 38. maddesiyle tanıyan kamulaştırma yetkisi, mal sahibinin rızasına bakılmaksızın malının elinden alınması yetkisini ifade ederki, bu yetkinin kullanılması mülkiyet hakkının bir sınırlaması değil, ıskatî hukukî sonucunu doğurur. Bu cihet nazari sahada da bu şekilde ifade olunmaktadır. Zira, Medeni Kanunun 633. maddesi hükümlerince kamulaştırma, kamulaştırılan yararına mülkiyet hakkı bahşeder. 643. maddesi de kamulaştırma ile mülkiyetin ne şekilde zayı olacağını göstermiştir. (Bu maddenin son fıkrası yoluyla İstimlak Kanununun 17 ve 19. maddeleri hükümlerince istimlak bedelinin ödenmesi üzerine kamulaştırılan lehine tescil ile malikî mülkiyet hakkı zayı olur).

Şu hukukî esaslara göre kamulaştırmanın hukukî sonucu olarak, mal sahibinin mülkiyet hakkı düşer, aynı zamanda kamulaştırılan yararında yeni bir mülkiyet hakkı doğar. İmî içtihadlar da bu merkezdedir. (C. Wieland, İ. Hakkı Karafakih tercümesi 1947, sayfa 173). Kamulaştırılan lehine doğan bu yeni mülkiyet hakkı dahi Anayasa'nın 36. maddesi hükmünce korunması gereken temel haklardandır. Bu kamulaştırma ile mal sahibinin mülkiyet hakkı devam etmediğine göre kamulaştırılan malın muayyen müddetde kamulaştırma gayesine tahsis edilmiş olması halinde eski malik tarafından geri alınabilmesi, ancak Ana-

yasa'da eski malik lehine bu yolda bir hak tanınmış olması halinde mümkündür; Anayasa'nın 38. maddesinde ise eski mal sahibi lehine böyle bir hak tanınmamış, buradaki kamulaştırma herhangi bir şarta bağlı tutulmamıştır.

Yukarıda açıklanan hukuki esaslar karşısında çoğunluk görüşünde dayanılan kamu yararının korunmasının doğurduğu zorunluk sonucunda kamulaştırma suretiyle değişikliğe uğratılmış bulunan mülkiyet hakkının, bu zorunluğun gerçekleşmediğinin anlaşılması durumunda yeniden korunması gerekeceği yolu düşünce, Anayasa'ya uygun düşmemektedir. Bu durumda Anayasa'nın ne sözünden ne de ruhundan böyle bir mana çıkarılması mümkün görülmemektedir. Eğer Anayasa böyle bir geri alma hakkını kastetmiş, kamulaştırmayla doğan hukuki sonucu değiştirmeyi hedef tutmuş olsaydı Anayasa'da bu yolda açık bir hüküm sevketmesi gerekirdi. Zira kamulaştırma ile doğan hukuki sonuç, yukarıda açıklandığı üzere, iki tarafın hukuki durumunu tayin etmektedir. Bu hukuki durumun değişmesi ise bir Anayasa hükmü ile mümkündür.

Anayasa koyucu, böyle bir hüküm sevketmeğe lüzum görmemiştir; Zira, Anayasa'nın 38. maddesiyle, kamulaştırmada malın gerçek karşılığının peşin ödeneceği ilkesi kabul edilmiş bulunması itibarıyla mal sahibinin bir zararı bahse konu olmayacağından bunu telâfi maksadıyla böyle bir geri alma hakkının tanınmasını gerektiren bir sebepte görmemiştir.

Saniyen bu geri almada ehemmiyet arzeden husus, İstimlak Kanununun 23. maddesinde açıklandığı üzere, eski mal sahibinin bu geri alma hakkını beş sene evvelki kamulaştırma değeri ile kullanmakta olmasıdır. Halbuki istimlak tarihinden sonra geçen beş sene içinde kamulaştırılan malın, paranın satınalma gücü azalmış olması yüzünden umumiyetle görüldüğü üzere, kıymeti artmaktadır. Bu durumda mal sahibine böyle bir geri alma hakkının tanınması ancak Anayasa'da malın kamulaştırılması için gerçek değer peşin ödeneceği hakkında bir hüküm mevcut olmaması halinde düşünülebilecek bir konu olabilirdi. Kamulaştırılan lehine tahakkuk eden mülkiyet hakkının icabı malın artan değerinin tamamının kamulaştırana ait olması gerekir.

Yukarıdan iberi açıklanan sebeplerle dava konusu 933 sayılı Kanunun 9. maddesi Anayasa'ya aykırı olmadığından bu maddenin iptali kararına katılmıyorum.

Üye
Şahap Arıç

KARŞIOY AÇIKLAMASI

1 — Dava konusu 28/7/1967 günü ve 933 sayılı Kanunun 1. maddesinin A bendi ile, Kalkınma Planı hedeflerine uygun olarak geliştirilmesi öngörülen iktisadi faaliyet sektörlerine genel ve katma bütçelerden ödünç verme şeklinde, transferler yapmak amacıyla fonlar tesis edilebileceği kabul edilmiş, bu fonların kullanmış şartları ve esaslarının tespiti yıllık programlara bırakılmış ve transferlerde aracılık edebilecek kuruluşlar gösterilmiştir. Madde ile düzenlenmiş olan üç yönden ilki diğerlerine değil, diğerleri bu ilk yöne bağlıdır. Bu sebeple de ilk yön, yani fonun tesis edilebilmesi yönü uygulanabilir bakımından, başlıbaşına geçerlidir. Belli şartlar altında iktisadi faaliyet sektörlerine kamu gelirlerinden, ödünç verme şeklinde, transferler yapılmasında Anayasa'ya bir aykırılık bulunmadığı ise çoğunluğun bu hükmeye ilişkin gerekçesinde uzun uzadıya açıklanmıştır. Bu durum ve gerekçe karşısında bu yöne ilişkin hükmün iptali cihetine gidilmesi gerekirdi.

A bendinin iptalinde fonların kullanılış esas ve şartlarının yıllık programlara bırakılmış olmasında yasama yetkisinin devri niteliği görülmüş ve kanun yürütmenin yetki alanını yeterince sınırlamamış olmasının Anayasa'ya aykırı bulunduğu gerekçesine dayanılmıştır. Bu gerekçenin açıklamasında, iktisadi faaliyetlerin gerektirdiği tedbirlerin sürat ve kolaylıkla alınabilmesi Bakanlar Kuruluna yetki verilmekle mümkün olabileceği görüşüne karşılık olmak üzere, ileri sürülen tavsiyelerin malsadi sağlayacak ölçüde tatbik kabiliyetinin bulunduğu çok şüphelidir. Plan uygulamasında kanunun iktisadi hayatın icaplarına uymayan bir sınırlama yapması beklenen gayeye erişilmesi imkânını ortadan kaldırılabılır, yürütmeye bırakılabilecek düzenleme alan ve sınırlı konuya göre takdir etmek gerekir. Kanunda fonların hangi faaliyetlere ve hangi hedefler için transfer edilebileceği gösterilmiştir. Bundan sonrası uygulamaya girer.

İptal gerekçesinde aracı kuruluşlara paraların verilmiş ve şartlarının kanunda gösterilmemiş olması da Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu yönler tamamen uygulama alanına giren yönlerdendir. Kaldı ki, dava konusu hükümle devlet parasının alınıp verilmesine

ve hükümde sayılı kuruluşların para işlemlerine ilişkin hükümlerde bir değişiklik yapmak amacı değil yalnız bu alanda görevlendirilebilecek kuruluşları göstermek amacının güdüldüğü ortadadır.

İptal kararında fonların anayasal devlet denetiminin dışında kaldığı gerekçesine de dayanılmıştır. Halbuki incelenen A bendinde denetimle ilgili özel bir hüküm yoktur. O halde, genel hükümlere göre denetim işleyecektir. Bir sayfaya kadar Sayıştay'ın ondan sonrada Yüksek Denetleme Kurulu denetiminin işlemesine engel olacak bir hüküm bu bentte yer almamıştır.

2 — Kanunun 2. maddesinin A bendinde yatırım indiriminin azami nispeti gösterilmiş ve bu had dahilinde olmak şartıyla, bölgelere ve iktisadi faaliyet sektörlerine göre uygulanacak nispetin yıllık programlarda belirtileceği hükme bağlanmıştır. Yatırım indirimi ve vergi konusunda, mevzu, matrah, oran, istisna ve muafiyet gibi, verginin konulmasına ilişkin olması bakımından, kanunla ihdas edilmesi ve düzenlenmesi gerekirse de iptali istenilen hükümle dahi yatırım indirimi konusunda yeterince açıklayıcı ve sınırlayıcı bir düzenleme yapılmış ve ancak uygulama alanında yürütmeye sınırları belli bir yetki tanınmıştır. Bu düzenleme yatırım indiriminin kanunla konulmuş sayılmasına yetecek niteliktedir.

3 — 933 sayılı Kanunun 2. maddesinin E bendindeki (veya mukaveleli personel) sözlerinin iptaline karar verilirken bu hükümle Anayasa'nın 117. maddesine aykırı olarak, genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken, esash ve süreklili bir görevde hukuken memur sayılamayacakları kullanılmamasına cevaz verildiği gerekçesine dayanılmakta isede, bu bend standart ve kalite kontrolü işlerinde çalıştırılacaklara ilişkin olduğundan ve bu işler arasında geçici nitelikte bulunanlar da olabileceğinden ve kanunun 8. maddesinin 2. fıkrasının 1. cümlesindeki hükümden de ancak geçici nitelikteki işler için sözleşmeli personel kullanılabilirliği açıkça anlaşılmalıdır olduğundan, sözü geçen E bendindeki (veya mukaveleli personel) sözünün bu bentde yer alması Anayasa'ya bir aykırılık yoktur.

4 — Dava konusu kanun 3. maddenin A bendi, 1. madde hükmünce tesis edilecek fonların kullanılış ile ilgili, amacı ve alan bakımından özel nitelikte bir hüküm olmakla beraber, hukuki kapsamı bakımından 1. maddenin A bendinin kapsamı içindedir.

5 — 933 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrası ile, bu fıkrafta sayılan kanunlarla diğer kanunlarda öngörülen teşvik tedbirlerini uygulamak ve bu amaçla gerekli belgeleri vermekle görevli, Başbakanlığa bağlı, «Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teşvik Bürosu» kurulmuş, aynı maddenin ikinci fıkrasında da bu Büroda ilgili bakanlıklardan yeteri kadar personel, kadroları ile çalıştırılır hükmü yer almıştır. İkinci fıkradaki hüküm, idari bir kararla bir memurun eski görevindeki kadrosu alınarak Başbakanlık kadroları içine katılmaya cevaz verdiği ve haldeki bakanlıkların kadroları ancak yasalarla belli edilebileceği, Başbakanın ve Bakanlar Kurulunun idari bir işlemle yasa hükümlerini değiştiremeyecekleri, yasaların ancak Büyük Millet Meclisince değiştirilebileceği ve bu yetkinin devri Anayasa'ya aykırı olacağı yolundaki gerekçeye dayanarak iptal edilmiş isede, iptal edilen hükümden bu gerekçede ileri sürülen hukuki sonuçları çıkarmak mümkün değildir. Çünkü, Başbakanlığa bağlı olarak kurulan büro, bazı kanunlara göre muhtelif bakanlıkları ilgilendiren, yatırım ve ihracatı teşvik ve geliştirme konusundaki tedbirlerin uygulanmasında işbirliğini kolaylık ve sürati sağlamak amacı ile kurulmuştur. Bu Büroda ilgili bakanlıklar memurlarının kendi kadroları ile çalıştırılmaları, Bakanlıkların Görev ve Kuruluş Kanunlarında bir değişiklik veya onların kadrolarındaki memurlardan bir kısmının Başbakanlık kadrosuna aktarılması anlamına gelmez. Büroda çalıştırılan memurların kendi bakanlıklarıyla ve kadroları ile ilgilerinin kesileceğine ve Başbakanlık kadrosuna girerek Başbakanlık memuru sayılacaklarına dair bir ifade fıkrada yer almamıştır. Fıkra kanunlarda bir değişiklik yapma yetkisi tanımak amacıyla değil kanunların bir alanda en nasyonel bir şekilde uygulanmasını sağlamak üzere konulmuştur ve bunun dışında bir yoruma ve uygulamaya elverişli değildir.

6 — Kanunun 9. maddesinde, 2. maddenin C bendi ile 5. maddesi gereğince yapılacak kamulaştırmalarda 6830 sayılı İstimlak Kanununun 23. maddesi hükmünün uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. İstimlak Kanununun 23. maddesindeki (İstimlak bedelinin katılacağı tarihten itibaren beş sene içinde istimlak maksadına uygun herhangi bir tesisat sayılmıyarak gayrimenkul olduğu gibi bırakılırsa mal sahibi veya mirasçısı istimlak bedelini ödeyerek gayrimenkulü geri alabilir. Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmayan geri alma hakkı düşer ve idare gayrimenkule dilediği gibi tasarruf eder.) hükmünün 933 sayılı Kanunda öngörülen bir kısım kamulaştırmalarda uygulanmayacağı yolundaki dava konusu hüküm, Anayasa'nın 36. ve 38. maddeleri karşısında, kamulaştırılan bir malın uygun bir süre içinde kamulaştırma amacına tahsis edil-

memesi halinde eski malikine geri verilmesi gerektiği gerekçesiyle iptal edilmiş bulunmaktadır. Halbuki Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde kamulaştırmadan yıllarca sonraki hukuki durum ile ilgili ve bu yönü düzenleyen bir hüküm yoktur. 36. madde mülkiyet hakkına ve 38. madde ise kamulaştırmanın hukuki esaslarına ilişkin hükümleri ihtiva etmektedir. Kamulaştırılan malın belli bir süre içinde amacına tahsis edilmemesi halinde uygulanacak işlemi gösteren 6830 sayılı Kanunun 23. maddesi bir Anayasa hükmü olmadığından bu hükmün, özellik gösteren bir kısım kamulaştırmalarda uygulanamayacağına dair olan dava konusu hükmünde Anayasa'ya aykırılık söz konusu olamaz. Bu hüküm Anayasa'nın 38. maddesine aykırı bir kamulaştırmaya cevaz veren bir hükümde değildir. Kanun koyucu tarafından konulmuş bir hüküm olduğuna göre yine kanunla değiştirilmesi veya kaldırılması da mümkündür. Bir hükmü mahkeme kararıyla yürürlükte tutmak mümkün değildir.

7 — 933 sayılı Kanun dava konusu 13. maddesinde, bir kısım yönetmeliklerin çıkarılmasından önce Yüksek Planlama Kurulunun düşüncesinin alınması mecburiyeti konulmuştur. Bu hüküm, Anayasa'nın 113. maddesiyle, kanunların uygulama biçimlerini göstermek üzere yönetmelikler çıkarmak hususunda, Bakanlar Kuruluna tanınmış olan yetkiyi sınırlandırmaktadır. Kanunun bu şartına uyulmadan çıkarılan bir yönetmelik, şekil yönünden sakat bir hukuki işlem sayılacağından, dava konusu hükmün takyit edici niteliği açıktır. Anayasa'nın devlet kuruluşlarına tanıdığı yetki ve görevler, kamu yararı düşüncesi ileri sürülerek, kanunla kaldırılamaz, değiştirilemez ve sınırlanamaz. Anayasa koyucu bu yetki ve görevleri kamu yararını da göz önünde tutarak ve ona en uygun bir şekilde tespit etmiştir. Anayasa'da, tüzük çıkarma konusunda, öngörülene benzer bir sınırlama, yönetmelikler bakımından kabul edilmiş değildir. Öteyandan, malî tüzüklerin çıkarılmasından önce Sayıştay'ın düşüncesinin de alınmasını öngören 832 sayılı Sayıştay Kanununa 105. maddesindeki hüküm Anayasa Mahkemesinin E: 1967/19, K: 1969/6 sayılı kararında, Anayasa'nın Bakanlar Kuruluna tanıdığı yetkiyi sınırladığı gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bulunmuştur. Gerçi Bakanlar Kurulunun yarar gördüğü hallerde ilgili kuruluşların düşüncesini almasına bir engel yoksada Anayasa'nın tanıdığı bir yetki alanında, Anayasa'da öngörülme-yen bu çeşit bir kayıt ve şart kanunla konulamaz.

Yukarıda açıklanan sebeplerle, kararın bu yönlere ilişkin bölümlerine karşıyım.

Üye
Ihsan Ecemiş

Yukarıda yazılı karşı oy düşüncesinin 7 nci bölümündeki gerekçelerle çoğunluğun reyine katılmıyorum.

Üye
Fazlı Öztan

KARŞIOY YAZISI

1 — Yasama Komisyonlarının kuruluşu sorunu : Mahkememizin Esas 1968/15, Karar 1968/13 sayılı ve 3, 4 ve 6 Mayıs 1968 günlü kararı için yazmış olduğum karşıoy yazısının 7. bendinde bütün ayrıntıları ile açıkladığı gibi (24/10/1968 günlü ve 13035 sayılı Resmî Gazete - Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi sayı 6, sahife 210-213), Anayasa'nın 85. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, Meclis çalışmalarının hepsine ve bu arada komisyon çalışmalarına siyasal parti gruplarının güçleri oranında katılmalarının zorunlu olmasına, komisyon çalışmalarından ancak Meclisin Genel Kurulunun uygun görme kararı üzerine ve gecikmeleri ön-

lemek için vaz geçilebileceğine, Anayasa'nın da bir takım komisyonların çalışmalarını öngördükten, başka komisyon çalışmalarına Yasama Meclisi üyelerinin nasıl katılacaklarını düzenleyerek komisyonların yasama çalışmalarında zorunlu birer varlık oldukları ilkesini benimsemiş bulunmasına ve çağdaş meclislerde komisyonların uzmanlık çalışmaları yaparak meclislerin doğru sonuçlara varmalarını sağlayan en önemli birer kuruluş niteliğini göstermesine ve böylece komisyon çalışmalarının, yasama çalışmalarının gerçekte sonuca etkili bir bölümünü oluşturmasına göre komisyonların Anayasa'nın kesin buyruğuna aykırı biçimde kurulmuş olmasının Meclisin iradesine gölge düşürecek bir eksiklik olduğu anlaşılmaktadır; imdi, komisyonların kuruluşundaki Anayasa'ya aykırılığın iptal nedeni sayılmıyacağı yollu görüş Anayasa'ya aykırıdır.

2 — Yukarı bentte anılan karara ilişkin karşıoy yazısının 2. bendinde ayrıntılı olarak açıkladığım üzere, Millet Meclisi Başkanlık Divanının kuruluşu Meclis iradesinin belirmesi bakımından temel önemi bulunan olaylardandır. Bu yön, Mahkememizce verilen ve henüz yayınlanmamış olan Esas 1969/24, Karar 1969/50 sayılı ve 30/9/1969 günlü iptal kararının gerekçelerinin 2. bendinde ayrıntıları ile tartışılıp belirtilmiş bulunmaktadır. Bir mahkeme olarak, Anayasa'nın 132. maddesinin birinci fıkrası uyarınca bütün hukuk kurallarından önce Anayasa kurallarını uygulamaması gereken ve yine Anayasa'nın 147. maddesi uyarınca Anayasa denetimi konusunda doğrudan doğruya görevli kılınan ve 152. maddesi gereğince yasaların iptaline karar verebilen Anayasa Mahkemesinin gördüğü belli bir dava dolayısıyla Anayasa'ya aykırı bulunan içtüzük kuralı yerine Anayasa kuralını uygulaması anayasal bir ödevdir. Bu nedenlerle Başkanlık Divanının kuruluşundaki Anayasa'ya aykırılığın yasanın iptaline yeterli bozukluk sayılmamış olması, Anayasa'ya aykırı bulunduğundan çoğunluk kararının bu yönüne katılmıyorum.

3 — Ruhsata ilişkin işlemlerin ahenkleştirilmesi ve çabuklaştırılması sorunu : İnceleme konusu yasanın 2. maddesinin D bendinde ruhsat işlemlerinin ahenkleştirilmesi ve çabuklaştırılması için Bakanlar Kuruluna kararnamele çıkarma yetkisi tanınmaktadır. Ruhsat işlemleri genellikle yasalarla düzenlenmiş bulunduğu için bu işlemlerin çabuklaştırılması ve bunlar arasında uyum (ahenk) sağlanması zorunlu olarak yasalarda değişiklik anlamına gelecektir. Çoğunluk kararında yasa koyucunun ereğinin bu türlü değişiklikler olmadığı, bu yönün kuralın tüm olarak yazılışından ve özellikle ahenkleştirme ve çabuklaştırma sözlerinin yetkili yerlerin bir arada çalıştırılması sözleri ile birlikte yazılmış olmasından anlaşıldığı ileri sürülmekte ise de, bu gerekçe yeterli değildir; çünkü, herhangi bir madde içine konulan bir takım kurallardan bir bölümünün Anayasa'ya uygun bulunması ya da ancak Anayasa'ya uygun bir yoruma elverişli olup Anayasa'ya aykırı bir yorum veya uygulamaya elverişli bulunmaması, öteki kuralların dahi zorunlu olarak Anayasa'ya aykırı uygulamalara elverişli sayılmaması anlamına gelmez. Tartışma konusu kuralın tüm olarak yazılışından anlaşılan erek, ruhsat işlemlerinin olabildiğince çabuklaştırılması için gereken her işlemin kararname ile yapılarak ruhsat almadaki gecikmelerin önlenmesidir. Yasa kuralı bu açıdan yorumlanınca ve yasa içinde Anayasa'ya aykırı ve Bakanlar Kuruluna olağan yetkilerini aşan bir hayli yetki verildiğini gösteren kurallar bulunduğu dahi göz önünde tutulunca, tartışma konusu kuralın Anayasa'ya uygunluğu artık kabul edilemez. Bu nedenlerle Bakanlar Kuruluna yasa kurallarını değiştirme yetkisi verdiği için Anayasa'nın 5. ve 64. maddelerine aykırı bulunan tartışma konusu kuralın iptal edilmemiş olmasına karşıyım.

Üye
Recai Seçkin

KARARNAMELER

İçişleri Bakanlığından :

Karar Sayısı : 9154

1 — Konya İli Hadım İlçesinin Merkez Bucığına bağlı Korualan Köyünde belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 24/2/1971 tarih ve 1971/140-124 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu kararı İçişleri Bakanı yürüttür.

27/2/1971

CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY

Başbakan
S. DEMİREL

İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU

İçişleri Bakanlığından :

Karar Sayısı : 9150

1 — Mardin İlinin Nusaybin İlçesine bağlı Akarsu Bucığının Merkezi Akarsu Köyünde Belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 22/2/1971 tarih ve 1971/101-108 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanununun 7469 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu kararı İçişleri Bakanı yürüttür.

27/2/1971

CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY

Başbakan
S. DEMİREL

İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU

İçişleri Bakanlığında :

Karar Sayısı : 9131

1 — Konya İli Çiğdemli İlçesinin Merkez Bucığına bağlı İnsuyu Köyünde Belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 3/2/1971 tarih ve 1971/90-62 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunda değişik 7. maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

Karar Sayısı : 9132

1 — Kırklareli İli Lüleburgaz İlçesinin Büyükkarıştıran Bucığına bağlı Evrensekiz Köyünde Belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 3/2/1971 tarih ve 1971/45-28 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7. maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

Karar Sayısı : 9133

1 — Kırşehir İli Kaman İlçesinin Merkez Bucığına bağlı Demirli Köyünde Belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 22/2/1971 tarih ve 1971/117-102 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

Karar Sayısı : 9134

1 — Isparta İli Şarkıkaraağaç İlçesinin Merkez Bucığına bağlı Çiçekpınar Köyünde Belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin

22/2/1971 tarih ve 1971/108-110 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7. maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

Karar Sayısı : 9135

1 — Kırşehir İli Kaman İlçesinin Akpınar Bucığına bağlı İsaahocacı Köyünde Belediye kurulması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 22/2/1971 tarih ve 1971/104-103 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

Karar Sayısı : 9136

1 — Ankara İli Yenimahalle İlçesine bağlı Elvan Köyü Güneşevler adlı kısmının Ankara Beldesi sınırları içerisinde alınması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 25/2/1971 tarih ve 1971/149-132 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

Karar Sayısı : 9137

1 — Rize İli Fındıklı İlçesinin Merkez Bucığına bağlı Yeniköy Köyünün Paçva ve Maçkadu adlı kısımlarının Fındıklı beldesi sınırları içerisinde alınması, Danıştay Üçüncü Dairesinin 30/1/1971 tarih ve 1971/4-42 sayılı kararı üzerine, 1580 sayılı Kanunun 7469 sayılı Kanunla değişik 7. maddesine göre uygun görülmüştür.

2 — Bu karar İçişleri Bakanı yürütür.

27/2/1971

**CUMHURBAŞKANI
C. SUNAY**

**Başbakan
S. DEMİREL**

**İçişleri Bakanı
H. MENTEŞEOĞLU**

İ L Â N L A R

Ankara Asliye Üçüncü Hukuk Hâkimliğinden :

1970/302

Davacı : TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü,

Davalı : Şahin Sevim, adresi meçhul,

Davacı TCDD İşletmesi tarafından aleyhinize açılan alacak davasının yapılan muhakemesi sırasında :

Adınıza davetiye ve dava dilekçesi tebliğ edilmiş, duruşmaya gelmediğinizden hakkınızda giyap kararı çıkartılmasına ve giyap kararının ilânen tebliğine mahkemece karar verilmiştir.

29/3/1971 saat 10.50 de duruşmaya bizzat gelmeniz veya kendinizi temsilen bir vekil göndermeniz, aksi halde duruşmaya giyabınızda devam edileceği davalı Şahin Sevim'e ilânen giyap kararı yerine kaim olmak üzere tebliğ olunur. 2162

1970/301

Davacı : TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü,

Davalı : Tuğsavul Özdamar, adresi meçhul,

Dava : Alacak.

Davacı tarafından aleyhinize açılan alacak davasının yapılan muhakemesinde :

Tarafınıza davetiye ve dava dilekçesi tebliğ edilmiş, duruşmaya gelmediğinizden ve adresiniz de meçhul olduğundan giyap kararı çıkartılmasına ve giyap kararının da ilânen tebliğine mahkemece karar verilmiştir.

29/3/1971 saat 10.40 da duruşmaya bizzat gelmeniz veya kendinizi

temsilen bir vekil göndermeniz aksi halde giyabınızda duruşmaya devam olacağı davalı Tuğsavul Özdamar'a giyap kararı yerine kaim olmak üzere ilânen tebliğ olunur. 2163

Midyat Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1969/129

Davacı Midyat'ın Şoruzbah Köyünden Sabri oğlu Ali Aktaş tarafından aynı köyden Mahmut kızı Hamdiye Aktaş aleyhine ikame ettiği boşanma davasının yapılmakta olan açık duruşması sonunda :

Davalı Hamdiye Aktaş'a çıkarılan giyap kararının adresi meçhul bulunması sebebiyle Resmî Gazete marifetiyle ilânen tebliğ edildiği halde duruşmaya gelmediği gibi herhangi bir itiraz ve iddiada bulunmadığı ve kendisini temsilen bir vekil de göndermediğinden davanın giyabında yürütülmesine ve mahkemede dinlenen tanıkların yeminli beyanı ile davacı Ali Aktaş ile davalı Hamdiye Aktaş'ın aralarındaki geçimsizliğin müşterek hayatın çekilmez hale soktuğu sabit olduğundan M. K. nun 134 üncü maddesi delâletiyle 138 inci maddesi gereğince tarafların boşanmalarına, geçimsizlik sebebinin hangi taraf meydana getirdiği ve bu hususta kimin kusurlu olduğu kesin olarak bilinemediğinden M. K. nun 142 nci maddesinin tatbikine yer olmadığına müteadair Mahkememizden verilen 5/1/1971 tarih ve 1971/2 sayılı Yargıtay yolu açık olmak üzere, davacı Ali Aktaş vekili Avukat Abdullah Timur'un vicaında ve davalı Hamdiye Aktaş'ın giyabında verilen karar ilâm tebliği yerine kaim olmak üzere ilânen tebliğ olunur. 2168

K. K. K. 2 nci Kolordu Komutanlığı Askeri Mahkemesinden :

GELİBOLU

As. Mah. : 1970/362

Karar No. : 1971/14

Sanık : Rifat Fethullahoğlu, Mehmet oğlu 1948 yılında Rukiye'den doğma 2 nci Kor. Kh. Bl. terhisli erlerinden olup Kadırlı İlçesi Bağ Mahallesi hane 152 nüfusuna kayıtlı ve aynı yerde mukim okur - yazar bekar işçi Türk İslâm.

Suç : As. hizmete mahsus eşyayı kayıp etmek.

Suç tarihi : 30/8/1969

Yukarıda açık kimliği yazılı Rifat Fethullahoğlu'nun yapılan duruşması sonunda, suçu sabit görüldüğünden As. C. K. nun 130 uncu Md. mucibince yedi gün hapis cezasına mahkûmiyetine ve kısa süreli hapis cezasının 647 S. K. nun 4/1 Md. göre beher gün on lira üzerinden yetmiş lira para cezasına çevrilmesine ve dürbünün kayıp olmasıyla husule gelen 756,00 TL. nin sanığa ödettirilmesine dair Mahkememizce verilen 22 Ekim 1970 tarih 1970/362 esas 1970/489 karar sayılı hüküm giyabi olup; sanık Rifat Fethullahoğlu bütün aramalara rağmen bulunamaması sebebiyle hükmün kendisine tebliği mümkün olamadığından, 2 nci Kor. As. Savcılığının uygun talepleri üzerine 7201 sayılı Kanunun 28 - 29 uncu maddeleri gereğince, hüküm özetinin Resmî Gazete ile bir defa ilân tebliğine, aynı kanunun 31 inci maddesi gereğince tebliğ tarihinden itibaren 15 gün sonra tebliğatin yapılmış sayılmasına, bir hafta içinde temyiz edilmediği takdirde infaz işleminin yapılmasına 18/2/1971 günü karar verildi.

2149

Ankara Dokuzuncu Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/578

Davacı Mehmet Saçı vekili tarafından Hüseyin Akkuzu, Mehmet Alkan, Feyzullah Alkan aleyhine açılan tazminat davasının Mahkememizde yapılan duruşmasında :

Davalılardan Hüseyin Akkuzu'ya ilân davetiye tebliğine karar verilmiş olmakla :

06.AD.319 plakalı Mehmet Saçı'ya ait minibüsle davalılardan Hüseyin Akkuzu'nun kullandığı 06. AV. 442 plakalı kamyonun 10/2/1970 tarihinde çarpışması sonucu Hüseyin Akkuzu'nun % 100 kusurlu olduğu iddia edilerek 22080 lira tazminatın Hüseyin Akkuzu ve diğer davalılardan olay tarihinden itibaren hesaplanacak faiz ve masraflarla birlikte müştereken tahsil talep edilmiş olmakla duruşmanın bırakıldığı 16/4/1971 günü saat 9.30 da davalılardan Hüseyin Akkuzu hazır bulunmadığı ve kendisini bir vekille temsil ettirmediği takdirde kendisine giyap kararı tebliğ edileceğinden iş bu ilân dilekçeli davetiye yerine kaim olmak üzere ilân olunur.

2187

Şereflikoçhisar 2 nci Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/204

Cavlak Tarım Kredi Kooperatifi Başkanlığı ve arkadaşları vekili Mehmet Ali Kutlu tarafından Cavlak Köyünden Vahdet Yılmaz ve arkadaşları aleyhine açılmış olduğu alacak davasının yapılan duruşmasında :

Davalılardan İhsan Yılmaz, Tahir Yılmaz, Hatice Yılmaz ve Ömer Yavuz'un dış memleketlerde olup adresleri meçhul olduğundan adlarına 17 Şubat 1971 tarihinde davetiye ile ilân tebliğat yapılmış olmakla bu sefer adlarına ilân giyap kararı verilmiştir.

Davalılardan yukarıda adları yazılı bulunan davalıların duruşmanın muallâk bulunduğu 8/4/1971 tarihinde yapılacak duruşmada hazır bulunmaları veya kendilerini bir vekille temsil ettirmeleri aksi halde duruşmanın giyaplarında devam edeceği giyap kararı yerine kaim olmak üzere ilân olunur.

2211

Burdur Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/262

Davacı Burdur Kuyu Mahallesi Çayboyu Caddesi No. 1 de Hasan İstek vekili Avukat Memduh Boyacıoğlu tarafından davalılar Burdur Kuyu Mahallesi Mustafâ kızı Vesile, aynı yerden Mustafa kızı Hatice, Ali kızı Gülsüm ve yine aynı yerden Ali kızı Mümine aleyhine açılan tapu iptali davasının yapılan duruşmasında :

Burdur'un Değirmenler Mah. de Cami Çıkmazı Sokağında pafta 73, ada 201 ve 16 No. lu parselli kadastro tespiti sırasında yarısı dava-

lılar üzerine tespit edilmiş olduğu, tapunun iptali için davalılar aleyhine açılan bu dava dolayısıyla çıkarılan davetiye ile duruşma günü ve dilekçe davalılara tebliğ edilemediğinden keza zabıtaca yaptırılan tahkikat-lara rağmen davalıların adresi tespit edilemediğinden mahkemece dava dilekçesinin ve duruşma günün ilân tebliğine karar verilmiştir.

Karar gereğince duruşma günü olan 5/4/1971 günü saat 9 da adı geçen davalıların duruşmaya gelmeleri veya kendilerini bir vekil ile temsil ettirmeleri hususu davetiye yerine kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur.

2213

Çumra Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/427

İçeri Çumra'dan Ramazan karısı İbrahim kızı Aliye Uğurlu tarafından Çumra Asliye Hukuk Mahkemesine açılan ve 1970/427 esasında kayıtlı bulunan dava ile kocası Bozkır'ın Sarıoğlan Köyünün 31 numaralı hanesinde kayıtlı Mehmet oğlu 1328 doğumlu Ramazan Uğurlu'nun gâipliğine hüküm verilmemesi istenmiş olup, mumaileyh Ramazan'ın nerede bulunduğu, hayat ve memurî anlaşılammış olduğundan M. K. nun 32/2 nci maddesi gereğince gâip Ramazan Uğurlu hakkında malûmat ve meşhudatları olanlar varsa, malûmatlarını bir sene içinde Çumra Asliye Hukuk Mahkemesine bildirmeleri ilân olunur.

2214

Sandıklı Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

E. No : 1971/17

K. No : 1971/58

Sandıklı'nın Gökçealan Köyünden Yusuf oğlu Ahmet Nalınar'ın soyadının Altınpar olarak mahkemenin 22/2/1971 tarih ve 1971/17 esas ve 1971/58 karar sayılı ilâmı ile tashihine karar verilmiştir. Keyfiyet ilân olunur.

2215

Oltu Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

E. No : 1970/87

K. No : 1971/25

Oltu'nun İğdeli Köyünden Mustafa Macit tarafından Narman'ın Şekerli Köyünden Salim Asbulut aleyhine hırsızlık öküç değişmesinden mütevellit açtığı tazminat davasının yapılan muhakemesinde :

3/2/1971 tarihli kararla 3525 lira tazminatın ve 145,80 lira mahkeme masrafının davalıdan tahsiline dair hüküm davalının adresi meçhul olduğundan, ilân tebliğine karar verilmiş olup davalının 15 gün içinde ilân müteakip temyiz etmediği takdirde hükmün kesinleşeceği ilân tebliği yerine kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur.

2216

Sakarya Asliye İkinci Hukuk Hâkimliğinden :

1970/2736

Muhatap : Hasan Kaçar, Geyve Doğantepe Köyünden olup halen adresi meçhul.

Davacı Yevsel Ören tarafından aleyhinize açılan trafik kayıt iptali davasının 23/2/1971 tarihli duruşmasına gelmediğinizden giyap kararı verilmiş duruşma 6/4/1971 Salı saat 10.00 a talik edilmiştir.

O gün ve saatde gelmediğiniz takdirde muhakemenin giyabınızda devamına karar verileceği giyap davetiyesi yerine kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur.

2217

Gediz Sulh Hukuk Hâkimliğinden :

1970/11

Davacı Gediz Orman İşletmesi Müdürlüğü tarafından davalı Gediz'in Karaağaç Köyünden Ahmet oğlu 1325 doğumlu Hüseyin Aksoy hakkında açılmış olduğu 479 lira tazminat davasının yapılmakta olan muhakemesinde :

Davalı Hüseyin Aksoy'un adresi meçhul olduğundan dava dilekçesi ve davetiye ilân yapılmış yapılan ilâna rağmen duruşmaya gelmediğinden giyap kararı tebliğine karar verilmiştir. 13/4/1971 günü saat 9 da mahkemede hazır bulunmanız gelmediğiniz veya bir vekil de göndermediğiniz takdirde duruşma giyabınızda devam edeceği giyap kararı yerine kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur.

2218

Ankara Lv. A. 3 No. lu Satın Alma Komisyonu Başkanlığından

Aşağıda cinsi, miktar, geçici teminat ve ihale gün ve saatleri yazılı 7 kalem müteahhit namı hesabına açık eksiltme suretiyle satın alınacaktır. Evsaf ve şartnamesi mesai saatlerinde Komisyonunda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir.

İsteklilerin belli gün ve saatte gelmeleri.

Cinsi : Fermuar, Miktarı : 7 kalem, M. bedeli : 45.625,— lira, G. teminatı : 3422,— lira, İhale günü : 25 Mart 1971 Perşembe saat 10.30 da.
2154 / 4-2

Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü Birinci Bölge Müdürlüğünden :

1 — Asfalt I ve II tankerleri personeli için 109 kalem yiyecek maddesi kapalı zarf usulü ile satın alınacaktır.

2 — Tahmini bedeli 186.836,23 lira olup, geçici teminatı 10.591,81 liradır.

3 — Eksiltmesi 22 Mart 1971 Pazatresi günü saat 11.00 de İstanbul Küçükyağ'daki Bölge Müdürlüğünde yapılacaktır. Bu işe ait şartname Ankara'da Karayolları Genel Müdürlüğü Malzeme Müdürlüğünde İstanbul'da Bölge Müdürlüğünde görülebilir.

4 — İsteklilerin 1971 yılı ticaret sanayi odası veya esnaf belgesi ile usulüne göre tanzim edecekleri kapalı zarflarını ihale saatinden bir saat evveline kadar Komisyon Başkanlığına teslim etmeleri lâzımdır.

Postada vaki gecikmeler nazarı itibare alınmaz.

1946 / 4-4

I — Eksiltmeye konulan iş : Haydarpaşa - Gebze - İzmit yolu Km. 0 + 000 — 90 + 000 arasında yapılacak bitümlü temel ve asfalt betonu işi olup, keşif bedeli 3.466.288,66 liradır.

II — Eksiltmesi 25 Mart 1971 Perşembe günü saat 11.00 de Küçükyağ'daki Bölge Müdürlüğünde kapalı zarf usulüyle yapılacaktır. Şartnameleri İstanbul'daki Bölge Müdürlüğünden 50,— lira mukabilinde temin edilebilir.

III — Eksiltmeye girebilmek için :

a) İsteklilerin 1971 yılına ait ticaret ve sanayi odası belgesi, şirketlerin ilk ilân tarihinden sonra alınmış hali faaliyet belgesi ve usulü gereğince 117.736,26 liralık geçici teminat vermeleri. (Teminatlar mektup olarak verildiği takdirde mektupların müddetsiz veya son müracaat gününden itibaren en az üç ay müddetli ve Maliye Bakanlığının 12/1/1956 gün 5297-15/1723 sayılı tamimine uygun olmaları.)

b) İsteklilerin en geç 19 Mart 1971 Cuma günü mesai saati sonuna kadar dilekçe ile Karayolları 1. Bölge Müdürlüğüne müracaat etmeleri. (Müracaatta Genel Evrak kaydı tarihi muteberdir) 1 — Dilekçelerine Bayındırlık Bakanlığında alınmış ve süresi dolmamış (III-B) grubundan ve en az bu işin ilk keşif bedeli kadar müteahhitlik karnesi ve bu işin cins ve öneminde bir iş yaptığını belirtir tasdikli belge ile, 2 — Eksiltme dosyasındaki örneğine uygun malî durum bildirisini, 3 — Sözleşmeye esas ilk ilân tarihinden sonra alınmış banka mektubunu, 4 — Müteahhidin iş hakkındaki tasarılarını ve işte kullanacağı makina ve teçhizat bildirisini, (Bildiride gösterilen ana inşaat makinalarının sahibi olduklarına dair belgeleri ibraz etmeleri, kira ile hariçten temin edilecek ana inşaat makinaları için beyanda bulunmamaları) 5 — İsteklilerin gerçek tek kişi halinde imza sirkülerini, şirket olması halinde şirket sirkülerini, 6 — Elindeki henüz bitirilmemiş durumdaki bütün işlerini bildirmesi, 7 — İşyerini görüp tetkik ettiklerine dair işin ait olduğu kontrolden alınmış tasdikli bir belgeyi, 8 — Teknik personel bildirisini eksiksiz olarak bağlayarak yeterli belgesi almaları lâzımdır. İştirak belgesi için telgrafla müracaat kabul edilmez. (2 - 4 - 6 - 8 No. da yazılı belgelerin bizzat müteahhit tarafından imzalanması şarttır, vekâleten imza edilenler geçerli sayılmaz.)

IV — İsteklilerin 2490 sayılı Kanununun 31 inci ve müteakip maddeleri ve eksiltme şartnamesinde verilen izahat dairesinde hazırlayacakları teklif mektuplarını eksiltme günü saat 10.00 a kadar makbuz mukabilinde Komisyon Başkanlığına teslim etmeleri lâzımdır. Postada olacak gecikmeler nazarı itibara alınmaz.
2104 / 4-3

Ankara Sular İdaresi Genel Müdürlüğünden :

1 — 42.540,86 TL. keşif bedelli 7 iş yerine döşenecek boru hendek hafri işi açık eksiltme usulü ile ihale edilecektir.

2 — İşin keşif bedeli 42.540,86 TL. olup, geçici teminatı 3.200,— T.L. dir.

3 — İhale 19/3/1971 Cuma günü saat 15.30 da Genel Müdürlük binasında toplanacak Alım Satım Komisyonu huzurunda yapılacaktır.

4 — Geç gelen, ve teminatı olmayan müteahhitler açık eksiltmeye iştirak edemezler.

5 — İdare ihaleyi yapıp yapmamakta veya dilediğine yapmakta serbesttir.
2370 / 2-2

Köy İşleri Bakanlığı Topraksu Makina İkmal Müdürlüğünden :

Aşağıda cins ve miktarı yazılı atelye takım ve tezgâhları ile telsiz muhabere sistemi cihazları Milletlerarası Kalkınma Birliği (IDA), Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) na üye devletlerden ve memleketimizden teklif almak suretiyle alınacaktır.

1 — Atelye takım ve tezgâhları ile telsiz cihazlarının bedelleri Hükümetimizle IDA ve IBRD arasında 28/2/1969 tarihinde imzalanan Aşağı Seyhan Sulama Developman Projesi Kredi Anlaşması hükümleri çerçevesinde Genel Müdürlüğümüze tefrik olunan 6.300.000,— dolardan karşılanacaktır.

2 — Satın alma 2490 sayılı Kanun hükümlerine dahil olmadığından Müdürlüğümüz yukarıda belirtilen tezgâh ve cihazların bir kısmını alıp almamakta veya kalemlerden bir veya bir kaçını iptal etmekte serbesttir.

3 — Her sıra numarasında kayıtlı takım ve cihazlar için verilecek teklifler ayrı bir zarfa konulacak ve zarfın üzerine sıra numarası yazılacaktır.

4 — Teklif sahiplerinin hazırlayacakları kapalı zarf tekliflerini en geç 25/3/1971 Perşembe günü saat 17.00 ye kadar Topraksu Makina İkmal Müdürlüğünde bulundurmak üzere Yıldırım Beyazıt P. K. 19 Ankara Adresine postalamaları veya (Keçiören yolu Tükiye Zirai Do-uatım Kurumu Genel Müdürlüğü karşısı Ankara) vermeleri,

5 — Bu işe ait şartnameler Ankara'da Müdürlüğümüzden dilekçe mukabilinde ve mesai saatleri dahilinde temin edilebilir.

6 — Postada vaki gecikmeler ve telgrafla verilen teklifler kabul edilmez.

İlân olunur.

Sıra No.	C I N S İ	Miktarı adet
1	Elektrikli impact anahtarı	10
2	Silindir kenar raybası	3
3	Segman kanal temizleyicisi	5
4	Çatlak bulucu	4
5	Plastigague	5.000
6	Sabit hava kompresörü	1
7	Alternatör servis kutusu	5
8	Cer çekirtmesi	5
9	Takım sandığı	10
10	Tork anahtarı	2
11	Dizel yakıt pompası test cihazı	2
12	Alternatör jeneratör ve regülatör test aparatı	2
13	Elektrikli lastik kaynak makinası	1
14	Elektrikli lastik kaynak makinası	1
15	Hidrolik test cihazı	3
16	Ön düzen ayak cihazı	1
17	Tekerlek balans cihazı	4
18	Satış taşlama cihazı	1
19	Otomatik palet, makara ve istikamet tekeri kaynak makinası	1
20	Telsiz muhabere sistemi cihazları	1

982 / 4-4

Anamur Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/399

Davacı, Anamur'un Güngören Köyünden Ayşe Acar tarafından (lavali kocası aynı yerden Ahmet Acar aleyhine açılan boşanma davasının duruşması sırasında, davalının adresinin meçhul olduğundan adına ilânen davetiye tebliğ edilmiş olduğundan ilânen gıyap kararı tebliğine karar verilmiş olduğundan :

Bu kere duruşmanın kaldığı 17/3/1971 günü saat 11.20 de bizzat veya bir vekil marifetiyle duruşmada hazır bulunmanız, aksi halde duruşmaya gıyabınızda devam olunacağı hususu gıyap kararı yerine kaim olmak üzere ilânen tebliğ olunur.
2027

Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliğinden :

Ankara Devlet Arşiv Sitesi Mimari Proje Yarışması 21/2/1971 tarihinde sonuçlanmıştır.

1. Ödül : Vesile Gönül Aslaner Y. Mimar
Mustafa Aslan Aslaner Y. Mimar
2. Ödül : Yurdanur Sepkin Y. Mimar
Öner Olcay Y. Mimar
Halis Pektaş Y. Mimar
3. Ödül : Enis Kortan Y. Müh. Mimar
4. Ödül : Alpay Aşkun Y. Mimar
Gültekin Korucuklu Y. Mimar
Yalçın Çıkmışoğlu Y. Mimar
5. Ödül : Rezan Önen Y. Müh. Mimar
Yavuz Önen Y. Müh. Mimar
1. Mansiyon : Turgut Alton Y. Mimar
Tuncay Çavdar Y. Mimar
Alparslan Ataman Y. Mimar
Fulin Bölen Y. Mimar
2. Mansiyon : Eren Boran Y. Mimar
Ersen Gömleksizoglu Y. Mimar
3. Mansiyon : Adnan Taşçıoğlu Y. Müh. Mimar

Projeler 15/3/1971 tarihine kadar Mimarlar Odası Sergi Salonunda sergilenmektedir. 2277 /4-3

Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğünden :

Tahmini bedeli 1.216.076,— TL. geçici teminatı 50.232,28 TL. olan 71-2055-1 dosya numaralı 47 kalemde 791 adet konkasör çene, merdane ve diğer parçalarının imal ettirilerek satın alınması kapalı zarf usulü ile eksiltmeye konulmuştur.

Eksiltmesi 26/3/1971 Cuma günü saat 16.00 da Karayolları Genel Müdürlüğü Malzeme Şubesinde yapılacaktır. Şartnamesi aynı yerden dilekçeyle 10,— TL. bedelle verilir.

İstekliler 1971 yılı vizesi yapılmış ticaret, sanayi odası veya esnaf belgesini, teknik şartnamede belirtilen belgeler ve alınan şartnamenin her sahifesini imzalayarak dış zarf içine koymak şartıyla hazırlayacakları teklif mektuplarını eksiltmeyi açma saatinden bir saat evveline kadar makbuz mukabilinde Komisyon Başkanlığına vereceklerdir.

Postadaki gecikmeler kabul edilmez. Duyurulur.

2278 /4-2

Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü Birinci Bölge Müdürlüğünden :

1 — Bölgemiz merkez sahasında mevcut muhtelif eb'atta 867 adet hurda dış lastik, 1070 adet hurda iç lastik ve 970 adet hurda kolon ki cem'an 2907 kalem hurda malzeme kapalı zarf usulüyle satılacaktır.

2 — Tahmini bedeli 19.485,— lira olup, geçici teminatı 1.461,38 liradır.

3 — Arttırması 31 Mart 1971 Çarşamba günü saat 11.00 da İstanbul Küçükyağlı'daki Bölge Müdürlüğünde yapılacaktır. Bu işe ait şartnameler Bölge Müdürlüğünde görülebilir.

4 — İsteklilerin 1971 yılı ticaret, sanayi odası veya esnaf belgesi ile usulüne göre tanzim edecekleri kapalı zarfları ihale saatinden bir saat evveline kadar Komisyon Başkanlığına teslim etmeleri lazımdır.

Postada olacak gecikmeler nazarı itibare alınmaz.

2300 /4-2

Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü 17 nci Bölge Müdürlüğünden :

1 İstanbul Çevreyolu ve Boğaziçi Köprüsü Projesi içindeki takriben Km. 10 + 499,04 ile Km. 14 + 892,93 arasında otoyol ve köprülü kavşaklar üzerinde yapılacak köprü yapım işleri 2490 sayılı Kanun gereğince kapalı zarf usulü ile eksiltmeye konmuştur.

2 — İşin birinci keşif tutarı 15.294.100,— TL. olup geçici teminatı 472.573,— TL. dir.

3 — Eksiltme 1/4/1971 Perşembe günü saat 14.30 da İstanbul Ortaköy'de Bölge Müdürlüğü binasında toplanacak İhale Komisyonu tarafından yapılacaktır.

4 — Bu işe ait ihale dosyası 250,— TL. mukabilinde Bölgemizin Malzeme Amirliğinden alınabilir.

5 — Eksiltmeye girebilmek için isteklilerin, eksiltme şartnamesinin 3 üncü maddesi ile eksiltme şartnamesi eki'nin 1 ve 3.2 nci maddelerindeki işlemleri yapmaları ve bu meyanda :

a) B grubundan en az işin 1 inci keşif bedeli kadar müteahhütlük karnesi,

b) Bir kalemde en az 1.500.000,— TL. lik keşif bedelli veya tabliye alanı 800 m² olan tek bir köprü inşaatını ve kesin kabulünü yaptırmış olduğuna dair vesika,

c) Makine teçhizat beyannamesinde en az 350 lt. lik 3 betoniyer ve 5 vibratörün bizzat sahibi olduğunu ve derhal bu işe tahsis edeceklerini tevsik edecek ve evraklarına ekleyeceklerdir.

Yukarıda istenen belgeleri eksiksiz olarak dilekçelerine ekleyip 23/3/1971 Salı günü saat 16.00 ya kadar Bölge Müdürlüğüne müracaat ederek yeterli belgesi istemeleri lazımdır.

6 — İsteklilerin, ihale günü ihale saatinden bir saat evveline kadar 1971 vizeli ticaret odası vesikası, yeterlik belgesi, limitli teminat mektubu veya vezne alındısı ile ihale dosyasını ihtiva eden zarfla birlikte 2490 sayılı Kanuna göre hazırlayacakları kapalı zarflarını eksiltme şartnamesi 2 nci maddesinde yazılı adresteki Komisyon Başkanlığına makbuz mukabilinde vermeleri lazımdır.

7 — Postada vaki gecikmeler ve telgrafla yapılan müracaatlar nazarı itibare alınmaz. 2105 /4-3

TCDD İşletmesi Merkez Alım ve Satım Komisyonu Reisliğinden :

34.000 Kilo Klingrit Levha Satın Alınacaktır

1. Hariçten teklif almak suretiyle yukarıda cins ve miktarı yazılı malzeme alınacaktır.

2. Tekliflerin en geç 20 Nisan 1971 Salı günü saat 15.00 e kadar Ankara'da Genel Müdürlük binasında Malzeme Dairesinde toplanan Komisyonumuza verilmiş veya gelmiş olması şarttır.

3. Şartnameler TCDD nin Ankara'da Merkez ve İstanbul'da Sirkeci veznelerinden 50,— liraya temin edilebilir.

4. Teklif zarfları üzerine teklifin hangi işe ait olduğu yazılacaktır.

5. Şartnamenin TCDD den alındığını tevsik eden vezne makbuzu da tekliflerle birlikte Komisyona tevdi edilecektir.

6. TCDD ihaleyi yapıp yapmamakta veya kısmen yapmakta ve tercih ettiği talibe yapmakta tamamen serbesttir. 2268 /2-2

15.645 adet su seviyesini gösterir şeffaf cam boru, 300 adet plaka ve 1000 adet su seviye camı satın alınacaktır.

1. Hariçten teklif alma suretiyle yukarıda cins ve miktarı yazılı malzeme alınacaktır.

2. Tekliflerin en geç 21 Nisan 1971 Çarşamba günü saat 15.00 e kadar Ankara'da Genel Müdürlük binasında Malzeme Dairesinde toplanan Komisyonumuza verilmiş veya gelmiş olması şarttır.

3. Şartnameler TCDD nin Ankara'da Merkez ve İstanbul'da Sirkeci veznelerinden 50,— liraya temin edilebilir.

4. Teklif zarfları üzerine tekliflerin hangi işe ait olduğu yazılacaktır.

5. Şartnamenin TCDD den alındığını tevsik eden vezne makbuzu da teklifle birlikte Komisyona tevdi edilecektir.

6. TCDD ihaleyi yapıp yapmamakta veya kısmen yapmakta ve tercih ettiği talibe yapmakta tamamen serbesttir. 2269 /2-2

50.000 Kg. ham kauçuk RSS-1 ve 5000 Kg. da sentetik kauçuk HYCAR 1041 veya emsali satın alınacaktır.

1 — Hariçten teklif alma suretiyle yukarıda cins ve miktarı yazılı malzeme alınacaktır.

2 — Tekliflerin en geç 19/4/1971 Pazartesi günü saat 15.00 e kadar Ankara'da Genel Müdürlük binasında Malzeme Dairesinde toplanan Komisyonumuza verilmiş veya gelmiş olması şarttır.

3 — Şartnameler TCDD nin Ankara'da merkez ve İstanbul'da Sirkeci veznelerinden 50,— liraya temin edilebilir.

4 — Teklif zarfları üzerine teklifin hangi işe ait olduğu yazılacaktır.

5 — Şartnamenin TCDD'den alındığını tevsik eden vezne makbuzu da teklifle birlikte Komisyona tevdi edilecektir.

6 — TCDD ihaleyi yapıp yapmamakta veya kısmen yapmakta ve tercih ettiği talibe yapmakta tamamen serbesttir. 2270 /2-2

Maliye Bakanlığından :

Yapılacak iş : Bakanlık Sarı Binası Dış Tediye Saymanlığı kısmının muhtelif onarımı.

Keşif tutarı : (34.729,85) lira

Geçici teminatı : (2.605,—) lira.

Eksiltme mahalli ve tarihi : 29/3/1971 Pazartesi günü saat (16 00) da Millî Emlâk Genel Müdürlüğünde kapalı zarf usulüyle ihale olunacaktır.

Keşif, şartname ve diğer lüzumlu evrak mezkûr mahalde görülebilir.

Eksiltmeye katılmak isteyenlerin, 25/3/1971 Perşembe günü mesai saati sonuna kadar, bu işin keşif bedeli tutarında benzeri bir işi ikmal eylediklerine dair belgelerini dilkçelerine ekleyerek Ankara Valiliđi Bayındırlık Müdürlüğünden, alacakları yeterlik belgeşiiyle 1971 yılı vizesini taşıyan ticaret odası vesikası ve geçici teminat makbuzunu muhtevî olarak 2490 sayılı Kanunun tarifati dairesinde hazırlayacakları teklif mektuplarını ihale saatinden bir saat evveline kadar Komisyon Başkanlığına tevdi etmeleri şarttır.

Posta ile vaki müracaatlar ve gecikmeler kabul edilmez.

Keyfiyet ilân olunur. 2298 /4-2

28 inci Tümen Askerî Mah. Kd. Hâkimliğinden :

1970/459-520

Davacı : Kamu hakları,

Sanık : Mahmut Balyemez, Bekir oğlu 1942 doğumlu Malatya Doğanşehir İlçesi Kurucuova Köyünde nüfusa kayıtlı, 229. P. A. Kh. Bl. de er.

Suç : Firar,

Suç tarihi : 5/3/1969

Firar suçundan sanık cr Mahmut Balyemez 28 inci Tümen Askerî Mahkemesince giyabî olarak yapılan duruşmasında adı geçenin As. C. K. nun 66/2-C maddesi gereğince altı ay müddetle hapsine dair giyabî karar sanığın ikametgâh adresinin meçhul olması sebebiyle tebliğ edilemediğinden Resmî Gazete ile 7201 sayılı Tebliğat Kanunu gereğince tebliğine ve aynı Kanunun 31 inci maddesi uyarınca ilân tarihinden itibaren 15 gün sonra tebliğat yapılmış sayılacağı ilân tebliğ olunur. 2164 /1-1

Ereğli Kömürleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğünden :

69.725 Kg. MUHTELİF CİNS BOYA VE YARDIMCILARI
MUBAYAA EDİLECEKTİR

1 — Şartnamesine göre kapalı zarfla teklif alınmak suretiyle 69.725 Kg. muhtelif cins boya ve yardımcıları mubayaa edilecektir.

2 — Teklif zarfları 14/4/1971 Çarşamba günü saat 15.00 de Zonguldak'ta Ereğli Kömürleri İşletmesi (E. K. İ.) Ticaret Müdürlüğünde açılacaktır.

3 — Teklif mektupları aynı gün saat 12.00 ye kadar E. K. İ. Özel Büro Şefliğine verilmiş olacaktır.

4 — Şartnameler Zonguldak'ta E. K. İ. Ticaret Müdürlüğünden, Ankara'da Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü Satın Alma Dairesi Başkanlığından, İstanbul'da Beyoğlu İstiklâl Caddesi Deva Çıkmazı Sümer Han Kat 4-5 de T.K.İ. Satın Alma Müdürlüğünden temin edilebilir.

5 — Müessesemiz 2490 sayılı Kanuna tabi değildir.

2381 /1-1

Çayırh İlçesi Belediye Başkanlığından :

1 — 2490 sayılı Kanun gereğince keşif bedeli yazılı oto park inşaatı işi kapalı zarf usulüyle ve eksiltme suretiyle ihaleye çıkarılmıştır.

2 — Keşif bedeli (65.722,45) lira olup eksiltmeye çıkarılmıştır.

3 — Yapılacak işin geçici teminatı (4.536) lira olup bilâhara katî teminata çevrilecektir.

4 — İhale günü 9 Nisan 1971 Cuma günü saat 10.00 da Belediyede Komisyon huzurunda yapılacaktır.

5 — İş almak isteyenler ihaleye girebilmeleri için bilumum resmî belgeleri ile birilkte, ihale saatinden bir saat önce Belediye müze ibraz etmeleri ve geçici teminatlarını da yatırmaları mecburidir.

6 — Bu iş hakkındaki gerekli şartnameyi her gün mesai saatleri dahilinde Belediyemizde tetkik edebilirsiniz.

İlân olunur.

2383 /4-1

İzmir 2 nci Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/536

Davacı Hatice Savcın tarafından davalı İsmail Savcın aleyhine ikame olunan boşanma davasının yapılan duruşmasında :

Adresi meçhul bulunan davalıya ilân tebliğ yapılmasına karar verilmiş olduğundan Usulün 141 ve müteakıf maddeleri gereğince adı geçen davalının duruşmanın bırakıldığı 22/3/1971 Pazartesi saat 9.30 da mahkemede hazır bulunması veya kendisini bir vekille temsil ettirmesi lüzumu davetiye yerine kaim olmak üzere keyfiyet ilân olunur. 2399 /1-1

Kırıkhan Sulh Ceza Hâkimliğinden :

Esas No : 1970/695

Karar No : 1970/678

Hâkim : M. Enver Kocatürk 12286

Kâtip : Kemal Nisanı

Davacı : K. H.

Sanık : Mehmet Mustafa, Mustafa ve Emine'den olma 1951 doğumlu Suriye Afrin İlçesi Maruluşığı Köyünden

Suç : pasaport Kanununa muhalefet

Suç tarihi : 28/11/1970

Karar tarihi : 29/12/1970

Pasaport Kanununa muhalefet suçundan dolayı 5682 sayılı Kanunun 34 üncü maddesi gereğince bir ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiş olup, adı geçenin Suriye uyruklu olup ikametgâh adresinin meçhul olması nedeniyle kararın tebliğinin mümkün olmadığından 7201 sayılı Tebliğat Kanununun 28 ve 29 uncu maddeleri gereğince ilân tebliğine ve aynı Kanunun 31 inci maddesi mucibince tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde temyiz edilmediği takdirde tebliğatın yapılmış sayılacağına karar verildiği ilân olunur. 2143

Afyon Sulh Hukuk Hâkimliğinden :

1968/1020

Davacı Sadullah Çınar ve arkadaşları vekili Avukat İhsan Tokman tarafından davalılar Afyon'un Akhisar Köyünden Ali Bektaş ve arkadaşları aleyhine açılan izaleyi şüyu davasında, davalılardan Ali Bektaş'ın adresi yapılan araştırmalara rağmen temin edilemediğinden duruşmanın talik edildiği 25/3/1971 Perşembe günü saat 9.00 da Afyon Sulh Hukuk Mahkemesinde bulunması, bulunmadığı takdirde hakkında giyap kararı çıkarılacağı davetiye yerine kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur. 2134

Trabzon Sulh Hukuk Mahkemesi Satış Memurluğundan :

1971/4

Trabzon Sulh Hukuk Hâkimliğinin kesinleşen ilâmına müsteniden Trabzon'un İskenderpaşa Mahallesi kütük 280, ada 298 ve parsel 15 nuamrasında kayıtlı taşınmaz açık artırma suretiyle satışa çıkarılmıştır. Birinci satış 3/4/1971 Cumartesi günü saat 10.00 da, ikinci satış 13/4/1971 Salı günü saat 14.00 de Trabzon Hukuk Mahkemeleri Kaleminde yapılacaktır. Taşınmazda hissedar olupta adresleri meçhul bulunan Gülsüm Hanım ile Hüseyin Kaptan'a satış ilânının tebliği yerine kaim olmak üzere keyfiyet ilân olunur. 2140

Sorgun Sulh Hukuk Hâkimliğinden :

1969/398

Davacı Ragibe Turgut vekili tarafından bir kısım davalılar aleyhine ikame olunan 1969/398 esas sayılı taksim davasında davalılardan Macit Tüzüner ile Yıldırım Tüzüner'e ilân tebliğat yapıldığı halde duruşmaya gelmedikleri ve kendilerini bir vekille temsil ettirmedikleri için duruşmanın bırakıldığı 28/4/1971 günü mahkemede hazır bulundurulmaları için giyap kararı yerine kaim olmak üzere ilân tebliğ olunur. 2142

Türkiye Çimento Sanayii T. A. Ş. den :

Atatürk Bulvarı No. 211 Kavaklıdere - Ankara
PATLAYICI MADDE NAKLİ

1 — Ankara, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumunun Elmadağ Barut ve Kayaş Kapsül Fabrikalarından kapsül, fitil, dinamit, elbar ve Kütahya Azot Sanayii A. Ş. den teknik amunyum nitrat Adana, Afyon, Balıkesir, Bartın, Çorum, Elazığ, Gaziantep, Niğde, Pınarhisar, Söke, Van, Aşkale ve Trabzon Çimento Fabrikalarımıza nakledilecektir.

2 — Tekliflerin en geç 17/3/1971 Çarşamba günü saat 11.00 e kadar Genel Müdürlüğümüze tevdi edilmesi lâzımdır.

3 — Yukarıda kayıtlı tarih ve saatten sonra verilen teklifler dik-kate alınmaz ve postada vaki gecikmeler de kabul edilmez.

4 — Şirketimiz 2490 sayılı Kanuna tabi olmadığından nakliyyeyi yaptırıp yaptırmamakta, kısmen veya tamamen veya dilediğine yaptırmakta serbesttir.
2480 / 2-1

Kemaliye Belediye Başkanlığından :

İşletmemize ait 1953 model Wileys jeep arabası hurda olarak satılacaktır.

Muhammen bedeli (7500) liradır.

2490 sayılı Kanununun 41 inci maddesi gereğince 29/3/1971 gün saat 14 de açık artırma suretiyle Encümen huzurunda yapılacaktır.

Şartnamesi dairede her gün görülebilir. 2492 / 4-1

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünden :

1 — Genel Müdürlüğümüzün merkez ve taşrada bulunan yurtları için muhtelif ampul ve elektrik malzemesi satın alınacaktır.

2 — Bu işin tahmini bedeli 548.461,— TL. ve geçici teminatı 21.940,— TL. dir.

3 — İhale 30/3/1971 Salı günü saat 15.00 de Ankara - Kurtuluş Kıbrıs Caddesi No. 4 adresindeki Genel Müdürlük binasında teşekkül edecek ihale komisyonu tarafından kapalı teklif usulüyle yapılacaktır..

4 — Bu işe ait şartlaşma ve ekleri hergün mesai saatleri dahilinde, Ankara - Kurtuluş Kıbrıs Caddesi No. 4 adresindeki Genel Müdürlüğümüz Malzeme Müdürlüğünde görülebilir.

5 — Teklif mektuplarının en geç ihale saatinden bir saat önce ihale komisyonuna verilmesi zaruridir.

6 — Satın alınacak malzemeler, Genel Müdürlüğümüzce hazırlanmış bulunan dağıtım listesindeki esaslar dahilinde, firmaca yurtlara teslim edilecektir.

7 — Kurumumuz 2490 sayılı Kanuna tabii olmadığından, ihaleyi yapıp yapmamakta veya dilediğine yapmakta serbesttir.

Keyfiyet ilân olunur. 2530/3-1

Kızıltepe Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1970/243

Davacı Kızıltepe'nin Sinnare Köyünden İsmail karısı Hüsnügül ile davalı Sinnare Köyünden Abdo oğlu İsmail Tezdönen arasında cereyan eden boşanma davasının yapılan açık duruşması sırasında :

Davalı İsmail Tezdönen adresi meçhul olduğundan duruşmanın bırakıldığı 18/3/1971 günü saat 9 da duruşmada hazır olmadığı takdirde kendisine gıyap kararı tebliğ edileceği davetiye yerine kaim olmak üzere ilânen tebliğ olunur. 2503 / 1-1

Çocuk İslahevi Müdürlüğünden :

1 — Ankara Çocuk İslahevi'nin 1971 yılı ihtiyacından olan muhtelif yiyecek maddeleri satın alınacaktır.

2 — Satın alınacak malların cinsi, miktarları, tutarı, fiyatı ve geçici teminatı ile hangi gün ve saatte ihale edileceği aşağıda gösterilmiştir.

3 — Eksiltmenin 5/4/1971 Pazartesi günü bildirilen saatte Ankara Çocuk İslahevi Müdürlüğünde Satın Alma Komisyonunda yapılacaktır.

4 — Bu işe ait şartnameler her gün mesai saatleri dahilinde Ankara Çocuk İslahevi Müdürlüğünde bedelsiz olarak görülebilir.

5 — Kapalı zarfın ihale günü saatinden bir saat öncesine kadar (Teminat mektupları ve kanuni belgeleri ile birlikte) Ankara Çocuk İslahevindeki Komisyon Başkanlığına verilmesi.

6 — İsteklilerin teminatlarını Altındağ Malmüdürlüğüne yatırmaları ilân olunur.

Grup No.	Cinsi	Miktarı Kg.	Muhammen		Teminatı Lira Kr.	İhale usulü ve saati
			Fiyatı Lr. Kr.	Tutarı Lr. Kr.		
I	Vita margarin	5000	7,50	37.500	2.812,50	Kapalı zarf- la saat 15.00
	Zeytinyağı	750	11,—	8.250	618,75	
	Zeytin tanesi	3500	8,—	28.000	2.100,—	
	Toz şeker	6000	3,90	23.400	1.755,—	
	Çay (İnhisar) malı	150	40,—	6.000	450,—	
	Bulgur	2000	2,—	4.000	300,—	

2573 / 4-1

Sivrihisar Sorgu Hâkimliğinden :

1963/11

İhtilâsen zimmet suçundan aranan Sivrihisar Eski İcra Memuru Arif Levent Şençiçek hakkında C. Savcılığınca T. C. K. nun 102 ve 104 üncü maddeleri gereğince suç tarihinden itibaren yirmi iki sene altı aylık zamaşımı geçtiğinden kamu davasının ortadan kaldırılması esas iddianame ile talep edilmiştir.

İlân tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olmadığı takdirde dava hakkında karar verileceği ilân olunur. 2465 / 1-1

Erzurum Asliye Birinci Hukuk Hâkimliğinden :

1970/570

1 — Rıza kızı Şükriye - Erzurum Yukarı Yoncalık Mahallesi Çadırlı

2 — Mehmet kızı Pembe, Sokak No. 65

Arslan İmanç tarafından sizin aleyhinize ikame olunan tapu iptali ve gayrimenkul tescil davası dolayısıyla adınıza 18/12/1970 tarihli celse muhakeme için adresinizin meçhuliyetine binaen ilânen davetiye tebliğine rağmen davete icabet eylemediğinizden her ikiniz adına ilânen gıyap kararı tebliğine karar verilmiştir.

Duruşma 19/3/1971 günü saat 9 a bırakılmıştır.

O gün bizzat veya bir vekille temsil edilmediğiniz takdirde duruşmanın gıyabınızda devam edeceği gıyap kararı yerine kaim olmak üzere ilânen duyurulur. 2505 / 1-1

Ankara Dördüncü Sulh Hukuk Hâkimliğinden :

1970/1259

Davacı Hazine vekilî Av. Muazzez Giray tarafından davalı Münire eylân aleyhine ikame olunan 195 lira ecrimisil davasının mahkememizde yapılan açık duruşması sırasında :

Davalı Münire Ceylân'ın Ankara'nın Oğulbeyi Köyündeki adresine çıkarılan davetiyenin bilâ tebliğ iade edilmesi üzerinde Savcılık marifetiyle adres tahkikatı yapılmış buna rağmen davalının adresi tespit edilememiş olduğundan davetiyenin ilânen tebliğine karar verilmiş olup duruşma 18/3/1971 günü saat 9.30 a talik edilmiştir.

Tayin edilen ün ve saatte adı geçen davalı duruşmaya bizzat gelmediği veya bir vekil göndermediği takdirde hakkında gıyap kararı çıkarılacağı davetiye yerine kaim olmak üzere tebliğ ve ilân olunur. 2242

Adalet Bakanlığından :

MÜNHAL NOTERLİK

1970 yılı gayri safi geliri 62.157 lira 88 kuruş olan Karapınar Noterliği münhaldir.

Noterlik Kanununun 7 nci maddesinde yazılı niteliklere sahip isteklilerin gerekli belgeleri ile birlikte, ilân tarihinden itibaren bir ay içinde Bakanlığımıza veya buldukları yer Cumhuriyet Savcılıklarına baş vurmaları lâzımdır.

Posta ile doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilmiş olan dilekçeler, baş vurma süresi içinde Bakanlığa gelmediği takdirde atama işleminde nazara alınmaz.

Noterliğe atanmayan isteklilere, istemlerinin sonucu hakkında Bakanlığımızca ayrıca tebliğat yapılmayacaktır.

İlân olunur.

2158

Çorum Sulh Hukuk Hâkimliğinden :

1969/850

(Mecidözü Caddesi No. 19 da Çorum - Salim Ergün'e)

Çorum halinde komisyonculuk yapan İsmail Ağcabey'in aleyhinize açtığı salatalık bedeli 642 lira 85 kuruşun tahsil davasında :

Adresinizden ayrılmışlığınız sebebiyle namınıza tebliğ edilmek üzere çıkarılmış olan (H. U. M. K. nun 337/2 nci maddesi gereğince) ihbarnamenin tebliğ edilemediğinden ilânen tebliğat icrasına karar verilerek duruşma 5/4/1971 günü saat 9 a bırakılmıştır.

Duruşmaya icabet etmediğiniz takdirde vakıaların sabit addine karar verileceği ve tarafınıza tebliği icabeden yemin ihbarnamesi makama kaim olacağı ilânen tebliğ olunur. 2219

İstanbul Altıncı Asliye Ceza Hâkimliğinden :

E. No : 1967/198

K. No : 1967/219

Hâkim : Avni Erkunt 7133

Başkâtip : Ali Seval

Zina suçundan sanık Yeniköy İstinye Mahallesi nüfusunda kayıtlı 1/5/1938 doğumlu Ahmet ve Fatma kızı Gülşen Çakmak hakkındaki mahkûmiyet kararı sanığa tebliğ edilemediği İst. C. Savcılığından iade edilen muameleli evrak münderecatından anlaşılma ile dosya tetkik edilerek icabı düşünüldü :

Sanığın T. C. K. nun 440, 80, 59 uncu maddeleri gereğince ve neticeden 5 ay 25 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına dair Mahkememizden verilen 28/4/1967 tahrih ve 1967/219 karar sayılı hüküm 7201 sayılı Tebliğat Kanununun 28 inci maddesindeki esaslar dairesinde tebliğe çıkarılmasına rağmen tebliğat yapılmadığı gibi zabıta marifetlede adresinin tespit edilemediği ve binnetice meçhul kaldığı anlaşılma ile Mezkûr Kanununun 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri uyarınca hüküm hulasasının ilânen tebliğine ve ilânın Resmî Gazete ile yapılmasına, hükmün süretinin ve ilânın İst. Adliyesi divanhanesine asılmasına, son ilânın yapıldığı tarihten 15 ün sonra tebliğatın yapılmış sayılacağına itirazı kabul olmak üzere 1/2/1971 tarihinde karar verildi.

2221/1

E. No : 1967/276

K. No : 1968/180

Hâkim : Avni Erkunt 7133

Başkâtip : Ali Seval

Yaralamaktan sanık Elâzığ Rizaiye Mahallesi nüfusunda kayıtlı 1939 doğumlu Ahmet ve Hatice'den olma Süleyman Çelikel hakkındaki mahkûmiyet kararı sanığa tebliğ edilemediği İst. C. Savcılığından iade edilen muameleli evrak münderecatı ile anlaşılma ile dosya tetkik edilerek gereği düşünüldü :

Sanığın T. C. K. nun 456/1, 457/1 inci maddeleri gereğince neticeten sekiz ay müddetle hapsine dair mahkememizden verilen 15/3/1968 tarih ve 1968/180 karar sayılı hüküm 7201 sayılı Tebliğat Kanununun 28 inci maddesindeki esaslar dairesinde tebliğe çıkarılmasına rağmen tebliğat yapılmadığı gibi zabıta marifetiyle de adresinin tespit edilemediği ve binnetice meçhul kaldığı anlaşılma ile mezkûr kanununun 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri uyarınca hüküm hulasasının ilânen tebliğine, ilânın Resmî Gazete ile yapılmasına, hüküm suretinin ve ilânın İst. Adliyesi divanhanesine asılmasına, son ilânın yapıldığı tarihten 15 gün sonra tebliğatın yapılmış sayılmasına itirazı kabul olmak üzere 1/2/1971 tarihinde karar verildi. 2221/2

E. No : 1969/751

K. No : 1970/848

Hâkim : Avni Erkunt 7133

Başkâtip : Ali Seval

Mahcuz malı teslimden imtina etmekten sanık Şişli Pangaltı Mahallesi nüfusunda kayıtlı Abdurrahman Raif Minkarı hakkındaki mahkûmiyet hükmünün sanığa tebliğ edilemediği İst. C. Savcılığından iade edilen muameleli evrak münderecatından anlaşılma ile dosya tetkik edilerek icabı düşünüldü :

Sanığın C. K. nun 276/3 üncü maddesi gereğince 25 lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair mahkememizden verilen 14/12/1970 tarih ve 1970/848 karar sayılı hüküm 7201 sayılı Tebliğat Kanununun 28 inci maddesindeki esaslar dairesinde tebliğe çıkarılmasına rağmen tebliğat yapılmadığı gibi zabıta marifeti ile de adresinin tespit edilemediği ve binnetice meçhul kaldığı anlaşılma ile mezkûr kanununun 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri uyarınca hüküm hulasasının ilânen tebliğine ve

ilânın Resmî Gazete ile yapılmasına, hüküm suretinin ve ilânın İst. Adliyesi divanhanesine asılmasına, son ilânın yapıldığı tarihten 15 gün sonra tebliğatın yapılmış sayılmasına itirazı kabul olmak üzere 1/2/1971 tarihinde karar verildi. 2221/3

Ereğli Kömürleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğünden :

30.600 METRE TAZYİKLİ HAVA HORTUMU
MUBAYAA OLUNACAKTIR

1 — Şartnamesine göre kapalı zarfla teklif alınmak suretiyle 30.600 metre tazyikli hava hortumu mubayaa olunacaktır.

2 — Teklif zarfları 24/3/1971 Çarşamba günü saat 15.00 de Zonguldak'ta Ereğli Kömürleri İşletmesi (E. K. İ.) Ticaret Müdürlüğünde açılacaktır.

3 — Teklif mektupları aynı gün saat 12.00 ye kadar E. K. İ. Özel Büro Şefliğine verilmiş olacaktır.

4 — Şartnameier Zonguldak'ta E. K. İ. Ticaret Müdürlüğünden, Ankara'da Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü Satın Alma Dairesi Başkanlığından, İstanbul'da Beyoğlu İstiklâl Caddesi Deva Çıkmazi Sümer Han Kat 4-5 de T. K. İ. Satın Alma Müdürlüğünden temin edilebilir.

5 — Müessesemiz 2490 sayılı Kanuna tabi değildir.

2483 / 1-1

Yenimahalle Birinci Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1969/823

Davacı Milli Savunma Bakanlığı tarafından davalı Yusuf Delibag aleyhine açmış olduğu alacak davasının yapılan duruşmasında :

Davalı adresinden ayrılmış başkaca da adres bırakmadığından aramalara rağmen bulunamadığından ilânen gıyap kararı çıkarılmasına karar verilmiş olmakla duruşma günü olan 9/4/1971 günü saat 10.30 da duruşma da hazır bulunması veya kendisini bir vekille temsil ettirmesi aksi halde duruşmanın gıyabında yapılacağı gıyap kararı yerine kaim olmak üzere ilân olunur. 2241

Tekirdağ Sulh Hukuk Hâkimliğinden :

1970/373

İstanbul - Yüksekaldırım Anadolu Apartmanında ikamet etmekte iken halen adresi meçhul Mişon Perez'e;

İlya Muşkatel vekili Avukat Nezih Bülent Usel tarafından 14/12/1970 tarihli dilekçe ile iştirak halinde mülk olan üç parça gayrimenkul hakkında diğer hissedarlarla birlikte aleyhinize izaleyi şüyu davası açıldığı ve duruşmasının 5/4/1971 Pazartesi günü saat 9.35 de talik edildiği davetiye ve dilekçe tebliği yerine kaim olmak üzere ilân olunur. 2139

Güdül Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1971/15

Davacı Güdül Yeşilöz Köyünden Hamdi kızı Hava Selfet Ünal tarafından davalı eşi aynı yerden Abdullah oğlu, 1944 doğumlu Mehmet Yaşar Ünal aleyhine açılan şiddetli geçimsizlik sebebiyle boşanma davasında :

Davalının adresi bulunamadığından ilânen tebliğat yapılmasına karar verilmiş olduğundan, adı geçen davalının duruşma günü olan 26/3/1971 Cuma saat 9.00 da Mahkememizde hazır bulunması veya kendisini bir vekille temsil ettirmesi, gelmediğinde hakkında gıyap kararı çıkarılacağı hususu dava dilekçesi ve duruşma günü yerine kaim olmak üzere ilânen tebliğ olunur. 2275

Elbistan Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

Davacı Elbistan Ayhan Mahallesinden Ali Kiral ile davalı Pazarlık Yeni İlçede Ali Akpolat yanında Meryem Kiral arasında cereyan eden boşanma davasının duruşmasında :

Davalının adresi bulunamadığından davetiye yerine kaim olmak üzere duruşmanın bırakıldığı 6/5/1971 günü saat 9.00 da Elbistan Asliye Hukuk Mahkemesinde hazır bulunması ilânen tebliğ olunur. 2279

Tokat İcra Memurluğundan :

İLÂNEN TEBLİĞAT

1970/1250

İlâmsız takiplerde ödeme emri

Alacaklı, varsa vekilinin adı soyadı : Tokat Esnaf Kefalet Kooperatif vekili Avukat Raci Başbuğ,

Borçlu veya varsa kanunî temsilcisi : Selâhattin Acar, Tokat Al-lamataşta Lokantacı, halen adresi meçhul,

Alacağın Türk parası ile tutarı, faiz miktarı ve işlemeğe başladığı tarih

1000 lira 21/11/1969 tarihli senet

2000 lira 3/4/1970 tarihli senet

200 lira İh. haciz ücreti vekâleti,

3200 liranın icra harç ve masrafları, takip ücreti

% 10 faizi,

Senet ve tarihi senet yoksa borcun sebebi : 21/11/1969 ve 3/4/1970 tarihli iki adet senet.

İşbu ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren borcu ve takip masraflarını kanunî müddete 15 gün ilâve suretiyle 21 gün içerisinde ödemeniz (Teminat vermeniz) borcun tamamına veya bir kısmına veya alacaklının takibat icrası hakkına dair bir itirazınız varsa senet altındaki imza size ait değilse, yine bu 21 gün içinde ayrıca ve açıkça bildirirseniz, aksi halde icra takibindeki bu senedin sizden sâdir olmuş sayılacağı, imzayı reddettiğiniz takdirde merci önünde yapılacak duruşmada hazır bulunmanız buna uymazsanız vaki itirazınızın muvaka-ten kaldırılacağı, senet veya borca itirazınızı yazılı veya sözlü olarak icra dairesine 21 gün içerisinde bildirmediğiniz takdirde aynı müddet içinde 74 üncü maddeye göre malbeyanında bulunmanız aksi halde hapisle tazyik olunacağınız, hiç bir malbeyanında bulunmaz veya hakikata aykırı beyanda bulunursanız hapisle cezalandırılacağınız, borç ödemez veya itiraz edilmezse cebri icraya devam edileceği takibe itiraz ettiğiniz takdirde, itirazla birlikte tebliğ giderlerini ödemeniz aksi halde itiraz etmemiş sayılacağınız ihtar olunur.

Haczedilen menkul malların satışı halinde satış ilânının borçluya tebliği zarureti olmadığından satış ilânının ayrıca tebliğ edilmeyeceği Tebliğat Kanununun 46 ve müteakıp maddeleri gereğince tebliğ ve ihtar olunur.

NOT : Zabıtaca yaptırılan tahkikatta borçlunun adresinin meçhul bulunduğu tespit edilmekle ilânen tebliğat yapılması kararlaştırılmıştır. 2107/1

1970/1250

İhtiyatî haciz zabıt varakasına ait tebliğname ve istihkak iddiasını bildirilmesine dair ilân

Alacaklı : Esnaf Kefalet Kooperatif vekili Avukat Raci Başbuğ,

Borçlu : Selâhattin Acar, Tokat Çiftçiler Kulübü Lokantası müsteciri, halen adresi meçhul,

İstihkak iddiasında bulunan üçüncü şahıs : Necati Babacan, Tokat,

İh. haciz kararını veren mahkemenin adı : Tokat Asliye Hukuk Mahkemesinin 29/5/1970 tarih 1970/116 esas, 1970/106 karar sayılı ihtiyatî haciz kararı mucibi borçluya ait Çiftçiler Kulübü, lokantasındaki borçluya ait menkul mallarının 3000 lira alacak sebebiyle ih. haczi kararlaştırılmış olmasından haciz tatbik edilmiştir.

Tokat Asliye Hukuk Mahkemesinden verilen ihtiyatî haciz kararı 29/5/1970 tarihinde usulen infaz edilmiş ve Borçlu Selâhattin Acar'a ait Çiftçiler Kulübü Lokantasında (51) kalemden ibaret 2786 lira 50 kuruş değerinde lokantaya ait menkul mal haczedilmiş, ayrıca haczedilen eşyanın cins, nevi ve miktarı ve kıymeti zabıt varakasında ayrıca gösterilmiştir. Bu itibarla işbu ihtiyatî haciz kararının bir sureti İ. İ. K. nun 262 nci maddesine tevfikân ve keza ihtiyatî haciz sırasında borçluya ait Çiftçiler Kulübü Lokantasında haczedilen 51 kalemden ibaret 2.786 lira 50 kuruş değerindeki lokanta malzemesini haciz sırasında hazır bulunan üçüncü şahıs Necati Babacan satın aldığı bildirilmek suretiyle ayrıca istihkak iddiasında bulunmuştur. İcra İflâs Kanununun 86, 96, 150 g maddeleri mucibince aynı zamanda istihkak iddiasının bildirilmesine dair kâğıt mahiyetinde olduğundan işbu kâğıdın da ilânen tebliği tarihinden itibaren kanunî sürede nazara alınarak 21 gün içerisinde istihkak iddiasına karşı itiraz etmediğiniz takdirde, istihkak iddiasını kabul etmiş sayılacağınız hususları Tebliğat Kanununun 46 ve müteakıp maddeleri gereğince keyfiyet ilânen tebliğ olunur.

NOT : Zabıtaca yaptırılan tahkikatta borçlunun adresinin meçhul bulunduğu tespit edilmekle ilânen tebliğat yapılması kararlaştırılmıştır. 2107/2

İskenderun İcra Memurluğundan :

1967/1489

GAYRİMENKULÜN AÇIK ARTIRMA İLÂNI

Alacaklı : Zarife Koltuk'tan temliklen Corç Samancıoğlu, İskenderun

Borçlu : Mihail Androvs oğlu Corç Kultok varisleri Hiristo, Mişel, Edvard, Fuat Alfred, Hanna, Yorgi, Selma, Adil, Viktor, Filip, Hanri, Antuvanet, Antuvan, Ostans, moris Kultok.

Bir borçtan dolayı olup paraya çevrilmesinc karar verilen İskenderun birinci muntıkasında kâin tapunun cil 4, sahife 519, ve parsel 556 da kayıtlı ve Savaş Mahallesi Yıldız Sokak 6 numarada bulunan 240 m² lik yerde halen cümle kapısından 10-12 metre eb'adında avluya girildiğinde duvarları taş ve çamurdan topraktan yapılmış 2 kattan ibaret üstü eski kiremitle kaplı alt katta 1 büyük 2 küçük ahır, ahırdan geçildiğinde binanın arka kısmında 12 x 15 metre eb'adında 2 nci bir avlu ve içerisinde 2 adet hurma ağacı ile bir çamaşırhığın mevcut olduğu, üst katta tahta merdivenle çıkılış basit bir şekilde yapılmış bir mutfak ile ayrıca tahta döşemeli 4 odanın mevcut olup, bölmelerin ahşap, binanın eski olması ve tamire muhtaç bulunması hasebiyle arsa ile üzerinde mevcut binanın tamamı bilirkişi tarafından takdir edilen 60.000,— TL. bedelle satışı yapılacaktır. İmar durumu dosyada mevcut olup görmek isteyenlerin dairye müracaatları.

Satış şartnamesi :

1 — Satış 10/4/1971 Cumartesi günü saat 9.30 dan 9.50 ye kadar İskenderun İcra Dairesinde açık artırma suretiyle satışı yapılacaktır. Bu artırmada tahmin edilen kıymetin % 75 ini ve rüçhanlı alacaklılar varsa alacakları mecmuunu ve satış masraflarını geçmek şartı ile ihale olunur. Birinci artırmada böyle bir bedelle alıcı çıkmazsa en çok artıranın taahhüdü baki kalmak şartıyla 20 Nisan 1971 Salı günü aynı yerde ve aynı saatte ikinci artırmaya çıkarılacaktır. Bu artırmada rüçhanlı alacaklıların alacağını ve satış masraflarını geçmesi şartıyla en çok artıranına peşin para ile ihale olunur.

2 — Artırmaya iştirak edeceklerin tahmin edilen kıymetin % 10 u nispetinde pey akçesi veya bu miktar kadar millî bir bankanın teminat mektubu vermeleri lâzımdır. Satış peşin para ile dir. Alıcı istediğinde 20 günü geçmemek üzere mehil verilebilir. Tellaliye resmi, ihale pulu, tapu harç ve masrafları alıcıya aittir. Birikmiş vergiler satış bedelinden ödenir.

3 — İpotek sahibi alacaklılarla diğer ilgililerin bu gayrimenkul üzerindeki haklarını hususiyle faiz ve masrafa dair olan iddialarını dayanağı belgeler ile onbeş gün içinde Dairemize bildirmeleri lâzımdır, aksi takdirde hakları tapu sicili ile sabit olmadıkça paylaştırmadan hariç bırakılacaklardır.

4 — Satış bedeli hemen veya verilen mühlet içinde ödenmezse İcra ve İflâs Kanununun 133 üncü maddesi gereğince ihale feshedilir. İki ihale arasındaki farktan ve % 10 faizden alıcı ve kefilleri mesul tutulacak ve hiç bir hükme hacet kalmadan kendilerinden tahsil edilecektir.

5 — Şartname, ilân tarihinden itibaren herkesin görebilmesi için dairede açık olup masrafı verildiği takdirde isteyen alıcıya bir örneği gönderilebilir.

6 — Satışa iştirak edenlerin şartnameyi görmüş, münderecatını kabul etmiş sayılacakları, başkaca bilgi almak isteyenlerin 1967/1489 sayılı dosya numarasıyla memurluğumuza baş vurmaları,

7 — Borçluların zabıt marifetiyle yaptırılan tahkikatta adresleri meçhul bulunduğu, ödeme emri ve kıymet takdiri ile haciz işlemleri ilânla tebliğat yapılmış olup işbu satış ilânı işlemi de ilânla tebliğat yapılmasına karar verilmiş olduğundan borçlulara tebliğat yerine kaim olmak üzere satış ilânı tebliğ ve ilân olunur. 2108

Vize Asliye Hukuk Hâkimliğinden :

1969/332

Davacı Vize'nin Doğanca Köyünden Havva Temam tarafından, davalı adresi meçhul bulunan Rasim Temam aleyhine ikame eylemiş olduğu boşanma davasının icra kılınan duruşması sırasında :

Davalı Rasim Temam'ın adresi meçhul olduğundan 15/12/1970 günlü duruşma için ilânen tebliğat yapıldığı halde duruşmaya gelmediğinden giyap kararının da ilânen tebliğine ve duruşmanın bu itibarla 28/4/1971 Çarşamba günü saat 9.00 a bırakılmasına karar verilmiştir.

Keyfiyet giyap kararı makamına kaim olmak üzere ilân olur.

2172

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

6 Mart 1971 Vaziyeti

A K T İ F		P A S İ F	
	T. Lirası	T. Lirası	T. Lirası
Altın mevcudu (Beynelmilel ayarlı) :			
Serbest Safi Kg.	46.886.927	783.496.489,05	
Merhun » »	62.867,508	1.050.537.441,65	
Vadeli altın borçluları :			
(Beynelmilel ayarlı) Safi Kg.	—,—	1.834.033.930,70	
Döviz borçluları (Konvertibl) :		5.065.986.769,67	
Ufaklık para :		61.574.237,13	
Dahildeki muhabirler :			
Resmî bankalar	800.210,30		
Diğer bankalar	3.107,85	803.318,15	
Reeskont ve senet üzerine avans :			
A - Hazine kefaletini haiz bonolar :			
a) Katma bütçeli idareler ..	1.750.000.000,—		
b) Toprak Mahsulleri Ofisi			
1 — Hububat alımları finansmanı	1.080.000.000,—		
2 — Ziraî istihsal fazlası ithalat finansmanı	—,—		
c) Diğer İktisadî Devlet Teşebbüsleri	—,—	2.830.000.000,—	
B - Ticarî senetler :			
a) İktisadî Devlet Teşebbüsleri	829.714.535,63		
b) Hususî sektör senetleri ...	3.041.297.295,78	3.871.011.831,41	
C - Ziraî senetler :			
a) T. C. Ziraat Bankasına ibraz edilen senetler	1.982.480.225,30		
b) Diğer bankalarca ibraz edilen senetler	39.939.709,98	2.022.419.935,28	8.723.431.766,69
Diğer avanslar :			
A - Hazineye kısa vadeli avans	4.558.100.000,—		
B - Tahvil üzerine avans			
a) Resmî bankalara	3.450.000,—		
b) Hususî bankalara	10.418.501,40	13.868.501,40	
C - Altın ve döviz üzerine avans :			
a) Resmî sektör	—,—		
b) Hususî sektör	396.854,41	396.854,41	
D - Bankalar Tasfiye Fonu İkraza (153 sayılı K.)	321.755.675,10		
E - Ziraî finansman (1211 S. K. Mad. 40)	649.943.748,91	5.544.064.779,82	
Tahviller cüzdanı :			
Devlet tahvilleri	61.692.059,29		
Diğer resmî tahviller	1.477.264,37		
Resmî bankalar tahvilleri	5.000.000,—		
Hususî bankalar tahvilleri	—,—	68.169.323,66	
İtfaya tabi hesaplar :			
Tahkim olunan alacaklarımız karşılığı Hazine tahvilleri (154 S. K. madde 2, 3 ve 4)	5.275.700.000,—		
Değerlendirme farkı karşılığı Hazine bonusu (65 S. K. madde 5)	109.914.371,28	5.385.614.371,28	
Gayrimenkuller ve demirbaş :		120.054.990,60	
Muhtelif :			
a) Altın : (Meskûk ve düşük ayarlı) Safi Kg.	2.979,895	49.795.057,59	
b) Döviz :			
Hariçteki muhabirler	445.078.410,77		
Diğer döviz hesapları	2.336.220.165,48	2.781.298.576,25	
c) Dahildeki hususî bankalarla yapılan röpor muameleleri	51.671.250,—		
d) Sair hesaplar	4.112.350.139,52	6.995.115.023,36	
Yekûn		33.798.848.511,06	
Tedavüldeki banknotlar :			13.466.836.690,—
Döviz alacaklıları (Konvertibl) :			118.944.345,1—
Mevduat :			
A - Resmî mevduat :			
a) Hazine ve genel bütçeli idareler	206.512.742,31		
b) Kat. Büt. İda.	243.440.142,32		
c) İkt. Devlet Teb.	41.031.086,10		
d) Diğ. amme Mü.	79.648.578,80		
e) Sair	71.808.509,84	642.441.059,37	
B - Bankalar :			
a) Resmî bankalar	20.909.645,73		
b) Diğer bankalar	871.481.449,53		
c) Yurt dışındaki Ban.	221.549,52		
d) Bankalar tasfiye fonu (153 S. Kanun)	—,—		
e) Mevduat karşılıkları (1211 S. Kanun Mad. 40)	4.732.571.668,85	5.625.184.313,63	
C - Muhtelif :			
a) Bloke	140.335.279,08		
b) Diğer	116.723.726,07	257.059.005,15	
D - Milletlerarası müesseseler ve dış yardım karşılıkları:			
Milletlerarası müesseseler	1.411.328.959,56		
Dış yardım karşılıkları:			
a) Amerikan yardım karşılıkları	3.096.685,09		
b) Diğer yardım karşılıkları	—,—	1.414.423.644,65	7.939.108.022,80
Altın alacaklıları :			
Hazine Safi Kg.	—,—		25.000.000,—
Sermaye :			
İhtiyat akçesi :			
Adi ve fevkalade	183.077.693,57		
Hususî (Bankamız Kanunu madde 59)	3.555.460,04		
İleride vukuu muhtemel zarar karşılığı (Bankalar Kanunu madde 35)	15.000.000,—	201.633.153,61	
			354.854.653,05
Provizyonlar :			
Muhtelif :			
a) Ödenecek senet ve hava- leler	6.244.582,17		
b) Muhtelif karşılıklar (Ak- reditif ve iç istikraz Kar.)	339.186.475,43		
c) Muhtelif mahiyette depo- zitolar	1.811.222.340,39		
d) Döviz :			
Hariçteki muhabirler	113.725.144,67		
Diğer döviz hesapları	7.035.236.913,27	7.148.962.057,94	
e) Sair hesaplar	2.386.856.190,54	11.692.471.646,47	
Yekûn			33.798.848.511,06
1 Eylül 1970 tarihinden itibaren :			
Reeskont haddiyle avans muamelelerinde tatbik edilecek faiz nispetleri :			
1 — Öngörülen sanayi, ihracat, ziraat sektörü ile esnaf ve küçük sanat erbabı, belgeli ihracat hazırlık ve imalat finansmanı senetlerinde			% 7,5
2 — Diğer sektörlerde			% 9
3 — Altın üzerine avans muamelelerinde			% 7
4 — Tahvil üzerine avans muamelelerinde			% 11
1 — Kaşım 1970 tarihinden itibaren :			
5 — Orta vadeli kredilerde			% 9

İÇİNDEKİLER

<u>Anayasa Mahkemesi Kararı</u>	<u>Sayfa</u>
1969/57 Sayılı Kalkınma Planının Uygulanması Esaslarına Dair Kanunun Anayasa ve İÇtüzüğe Aykırılığına İlişkin İptali İşlemi Hakkında Anayasa Mahkemesi Kararı	1
<u>Kararnameler</u>	
İçişleri Bakanlığında Belediye Kurulmasına Dair Kararlar	31
<u>İlanlar</u>	32